

STATSRÅDETS KANSLI

3.12.2015

Understatssekreterare
Timo Lankinen

Bakgrundspromemoria om statsrådets utrednings- och forskningsplan 2016

Utrednings- och forskningsplanen har beretts under ledning av statsrådets kansli i en arbetsgrupp som samordnar statsrådets forsknings-, framsyns- och utvärderingsverksamhet.

Utrednings- och forskningsplanens teman har framställts som frågor som har en koppling till kunskapsbehovet inom beslutsfattandet. Handlingsplanen för genomförande av spetsprojekten och reformerna i det strategiska regeringsprogrammet har använts som utgångspunkt vid identifieringen av informationsbehoven i samband med utarbetandet av statsrådets utrednings- och forskningsplan. Numreringen i statsrådets utrednings- och forskningsplan följer numreringen i handlingsplanen.

Utrednings- och forskningsplanen består av följande helheter och utvalda utrednings- och forskningsteman: 1) sysselsättning och konkurrenskraft, 2) kompetens och utbildning, 3) välfärd och hälsa, 4) bioekonomi och miljöteknik, 5) digitalisering, försöksverksamhet och avveckling av normer, 6) reformer, 7) regeringens viktigaste grundläggande projekt och 8) övrigt informationsbehov.

I bakgrundspromemorian finns för utrednings- och forskningsteman i statsrådets utrednings- och forskningsplan för 2016:

- Beskrivning av informationsbehovet och motiveringar
- Länkar till statsrådets strategier och till annan utrednings- och forskningsverksamhet
- De huvudsakliga formerna för informationsproduktionen

1.1.1 Hur utvecklas Team Finland-verksamheten så att den får större genomslag och blir mer kundorienterad?

Belopp: 150 000 €

Tidsplan: 2016

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Centralt i statsrådets spetsprojekt "Konkurrenskraften stärks genom förbättrade förutsättningar för näringsliv och företagande" är att förtäta nätverket Team Finland. Team Finland berör all statlig verksamhet i externa ekonomiska relationer, dvs. arbete för att främja företagets internationalisering, export och utländska investeringar i Finland samt landsbilden, och strävar efter ett smidigt samspel och effektivitet mellan dessa. Genom att utifrån företagets behov samordna och rationalisera offentligt finansierade organisationers verksamhet kan företag som internationaliseras stödas och antalet sådana företag ökas, tillträdet till internationella marknader påskyndas, exporten ökas och arbetsplatser skapas och upprätthållas. Följande informationsbehov är aktuella i beslutsfattande och utvecklingsarbete som gäller Team Finland 2016.

Forskningsfråga 1: På vilket sätt främjar Team Finland-tillväxtprogrammen företagets internationalisering och export samt utländska investeringar i Finland?

Arbets- och näringsministeriet har sedan slutet av 2014 beviljat statligt stöd för omfattande tillväxtprogram inom ramen för Team Finland som ska främja små och medelstora företags internationalisering, export och utländska investeringar, i synnerhet inom områdena för bioekonomi, cleantech och digitalisering, men även på andra områden för internationell tillväxt. Programmen skapas i samarbete med företag och näringslivet. Vanligen skapas i tillväxtprogrammen gemensamma marknadsföringsåtgärder för företag, undanröjs hinder för export och investeringar samt stärks företagets beredskap att växa internationellt. Det finns något över 40 tillväxtprogram och sammanlagt 74,1 miljoner euro i tillgänglig finansiering under åren 2014–2018. Av anslaget används 50 miljoner euro före 2017, och ett anslag om 25 miljoner euro som kommit via regeringens spetsprojekt, varav en del används även till att stöda företagets deltagande i mässor, används före 2018. De som genomför tillväxtprogrammen är i första hand aktörer i likhet med Finpro som är specialiserade på företags internationalisering, turism och på att främja investeringar i Finland.

Utredningen skapar mätare för en utvärdering av tillväxtprogrammets verksamhet och utvärderar deras resultat under åren 2015–2016, dvs. hur tillväxtprogrammen som koncept främjar företagets internationalisering och export samt utländska investeringar i Finland. Utredningen behövs vid beslut om fortsatt finansiering av tillväxtprogrammen för 2017 och för att utveckla verksamheten i tillväxtprogrammen.

Forskningsfråga 2: Hur kan konceptet Team Finland förbättras utifrån en internationell jämförelse?

Den andra delen i utredningen är en internationell jämförande analys av nationella lösningar och samarbetsmodeller i stil med Team Finland, befintliga bästa förfaranden och flaskhalsar i anslutning till tväradministrativ verksamhet. Den jämförande analysen genomförs tillsammans med internationella partner och till en grupp för ömsesidigt lärande bjuds in samarbetspartner från Sverige, Danmark och Holland. I samtliga jämförelseländer har man börjat fullgöra de externa ekonomiska relationerna i nätverk, men det finns tydliga skillnader i genomförandemetoderna.

Analysen tillför arbetet med att utveckla Team Finland värdefulla jämförande uppgifter om institutionella lösningar, uppställda mål, styrmekanismer, strategiska riktlinjer och uppföljning av genomförandet i olika länder. Särskild uppmärksamhet fästs vid olika länders helheter för internationaliseringstjänster, främjandet av investeringar och arbetet med landsbildningen, den praktiska arbetsfördelningen mellan offentliga och privata aktörer i dem – i synnerhet vid roller, uppgifter och tillvägagångssätt som kompletterar de statliga aktörerna för regionala utvecklingsbolag som verkar i det egna landet och utomlands, handelskamrar och andra icke-offentliga aktörer. Med tanke på förtätandet av nätverket Team Finland, utvecklandet av tjänster och stärkandet av kundorienteringen finns det just nu ett kraftigt behov av en sådan här granskning.

Den jämförande analysen görs som fallstudier enligt land. Metoden ger insyn i urvalet av metoder för de externa ekonomiska relationerna i jämförelseländer som är relevanta för Finland och är till hjälp när det gäller att förstå olika orsakssamband mellan och effektiviteten hos olika lösningar. Genom utredningen läggs också fram konkreta åtgärdsförslag för utvecklingen av Team Finland. Jämförelsen visar också hur Finland placerar sig bland de länder som organiserat de externa ekonomiska relationerna i form av nätverk.

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Vision: Finland 2025. Byggt tillsammans. Handlingsplan för genomförande av det strategiska regeringsprogrammet.

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Utvärdering av politiska åtgärder, information till stöd för genomförandet av strategin, kostnadsanalys

1.1.2 Hurdana åtgärder förutsätter den samhällsgenomgripande strukturförändring som digitaliseringen för med sig för att konkurrensen, sysselsättningen och regionernas livskraft ska stärkas?

Belopp: 100 000 €

Tidsplan: 3/2016–5/2017

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Digitaliseringen utmanar gamla tillvägagångssätt och affärsmodeller inom olika branscher. Finland lever i en genomgripande strukturomvandling och där har digitaliseringen en central roll. Regeringsprogrammet understryker vikten av konkurrenskraft och sysselsättning samt deras samband med digitaliseringen: "Finlands konkurrenskraft bygger på en hög kunskapsnivå, hållbar utveckling samt fördomsfri förnyelse med hjälp av innovationer och digitalisering." Till exempel arbets- och näringsministeriets (2015) publikation *Palvelutalouden murros ja digitalisaatio – Suomen kasvun mahdollisuudet* (Omvälvningen i serviceekonomin och digitaliseringen – Finlands tillväxtpotential) lyfter upp tillväxtpotentialen i digitaliseringen som en av kärnfrågorna i produktivitetens utvecklingen i samhällsekonomin. Digitaliseringen ska ses som en möjlighet som bidrar till fler arbetsplatser och arbetstillfällen än vad som går förlorade.

Syftet med projektet är att identifiera de innovativa åtgärder inom näringsverksamheten som främjar Finlands konkurrenskraft och sysselsättning i den internationella konkurrens som digitaliseringen öppnar. Föremål för granskning är

- Hur strukturomvandling till följd av digitalisering inverkar på sysselsättningen, utbudet och efterfrågan på arbetskraft, kraven på arbetskraftens kompetens liksom förändringar i arbete och arbetsuppgifter.
- Nya tillväxtsektorer och tillväxtmiljön för digital affärsverksamhet (tjänster och produktion) i olika branscher och olika områden (inkl. regional rörlighet för arbetskraften och arbete som inte är bundet till platsen),
- Försök som påskyndar utnyttjandet av digitalisering i affärsverksamhet och innovativa lösningar som förnyar näringarna, samt
- Digitaliseringens verkningar för arbets- och näringstjänster

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Projektet stöder genomförandet av spetsprojekten "Konkurrenskraften stärks genom förbättrade förutsättningar för näringsliv och företagande" och "Arbetskraftsförvaltningen reformeras" genom att producera forskningsinformation om digitaliseringens verkningar för konkurrenskraften, regionernas livskraft, sysselsättningen och en strukturomvandling som förnyar näringarna och företagen.

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Information som stöder genomförandet av strategin

1.1.3 På vilket sätt bestäms de funktionella områdena och potentiella tillväxtzonerna och hur samordnas utvecklingen av dem med den helhet som utgörs av den övriga regionala utvecklingen och regionalplaneringen samt närings-, sysselsättnings- och trafikpolitiken?

Belopp: 80 000 €

Tidsplan: 3/2016–2/2017

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

I en utvecklingsbild för regionstrukturen och trafiksystemet för 2015 som utarbetats i samarbete mellan miljö-, kommunikations-, arbets- och näringsministeriet samt jord- och skogsbruksministeriet och blev klar våren 2015 konstateras att en livskraftig regionstruktur i landet är allt mer beroende av en växelverkan mellan centrum och regioner av olika typer. Stads- och landsbygdsområden bildar funktionella pendlings- och betjäningsområden som går över de administrativa gränserna. Dessa områden bestäms i stor utsträckning enligt tillgänglighet (tid). Funktionaliteten är kopplad till grundförutsättningarna för ekonomi och service, t.ex. till trafiken och infrastrukturen.

Tillväxtzonerna kan bilda funktionellt starka marknads- och samarbetsområden och ge möjligheter att utveckla ett omfattande och mångsidigt arbetsmarknadsområde. Genom att utveckla tillväxtkorridorer kan användningen av trafiksystem och anknytande tjänster effektiviseras. Tillväxtkorridorerna har en särskild betydelse även som en del av de internationella samarbetsområdena (Stockholm–Åbo–Helsingfors–S:t Petersburg, Tammerfors–Tavastehus–Helsingfors–Tallinn, Bottenviksbågen).

I projektet ska i tillämpliga delar beaktas den regionförvaltningsreform som nämns i regeringsprogrammet samt inrättandet av självförvaltningsområden.

Målet för projektet är att:

1. Med hjälp av geografisk information och annat material beskriva och analysera de funktionella områdenas och tillväxtkorridorernas utveckling och nuläge åtminstone när det gäller arbetsplatserna inom olika branscher, boende och flyttningsrörelse, arbete och boende samt regionalekonomin.
2. Utreda betydelsen av arbetskrafts- och kompetenspoolen i tillväxtzonerna samt av infrastrukturen och tillgängligheten för företagets etablering samt för val av bostadsort.
3. Lägga fram förslag
 - a. till hur utvecklandet av funktionella områden och tillväxtzoner som en verksamhet som överskrider administrativa regionala gränser anpassas till helheterna för den regionala utvecklingen och regionalplaneringen samt närings-, sysselsättnings- och trafikpolitiken.
 - b. till processer och åtgärder genom vilka staten, kommunerna och näringslivet kan främja tillväxtkorridorernas konkurrenskraft och internationella attraktionskraft.

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Statsrådets beslut om prioriteringarna i regionutvecklingen (godkänns i slutet av 2015)

Projekt inom forsknings-, framsyns-, utvärderings- och utredningsverksamheten (TEAS-2016) som gäller verkningarna av regionförvaltningsreformen för kundorientering och regionutveckling

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

En lägesbild i form av en analys av geografisk information, konsekvensanalys av reformen, informationsproduktion till stöd för genomförandet av politiken

1.1.4 I vilken utsträckning har cleantech-strategin och den bioekonomiska strategin genomförts och på vilket sätt bör man arbeta för att bioekonomin och ren teknik ska slå igenom i framtiden?

Utvärdering av genomförandet av den nationella cleantech-strategin i enlighet med statsrådets principbeslut om de nya spetsområdena för tillväxten (8.5.2014) samt utvärdering av den bioekonomiska strategin.

Belopp: 200 000 €

Tidsplan: Informationen behövs före 31.7.2016.

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Ren teknik/cleantech är produkter, tjänster och processer som främjar en hållbar användning av naturtillgångar och minskar miljöutsläppen. Inom bioekonomin används förnybara naturtillgångar på ett hållbart sätt för att producera biobaserade produkter, näring, energi och tjänster.

Finland siktar mot ett energieffektivt samhälle med låga koldioxidutsläpp som bygger på användningen av förnybara naturtillgångar och återvinningsbara material. Bioekonomi och ren teknik är Finlands styrkor med hjälp av vilka vi kan bemöta globala megatrender. Finland är redan nu en stor global aktör inom bioekonomi och cleantech. Finlands styrkor är i synnerhet: anordningar, material och system för förnybar energi, energieffektiva anordningar, material och system för behoven av byggnader, industri och trafik, resurseffektiv teknik, blå cleantech, intelligenta städer, dvs. smarta elnät, intelligent trafik, kompetens i arktiska frågor samt vattenreningskemikalier och slutna vattensystem.

Det nationella målet är att fram till 2025 lyfta fram Finland som en föregångare inom bio- och kretsloppsekonomi. Målet är att öka cleantech-företagens omsättning till 50 miljarder euro och skapa minst 40 000 nya arbetsplatser fram till 2020, och öka bioekonomins avkastning till 100 miljarder euro och skapa 100 000 nya arbetsplatser inom bioekonomi fram till 2025 med respekt för välfärden och miljön.

Statsminister Sipiläs regering fortsätter att genomföra den nationella bioekonomiska strategin i enlighet med statsrådets principbeslut om de nya spetsområdena för tillväxten (8.5.2014). Utvecklingen utvärderas och strategin uppdateras 2016. I forskningsprojektet utvärderas hur målet för strategierna uppnåtts och dessutom väntas förslag till hur strategierna bör uppdateras utifrån resultaten av utvärderingen. Det finns många olika av informationsbehov i anslutning till forskningstemat. Det behövs till exempel information om de ekonomiska verkningarna av bioekonomi och cleantech, såsom om hur målen för företagens omsättning och nya arbetsplatser uppnås. Därtill behövs en bedömning av hur målet att vara en internationell föregångare uppnås och synpunkter på hur miljöaspekter beaktas, till exempel om det är lönsamt att göra värme, el eller trafikbränsle av skogsenergitillgångar med hänsyn till utsläpps- och andra verkningar.

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Cleantech-strategin, bioekonomiska strategin, statsrådets principbeslut om att påskynda tillväxten inom de nya spetsområdena cleantech och bioekonomi (8.5.2014), Lösningarnas Finland. Genomför skrivningen i regeringsprogrammet om genomförandet av den nationella bioekonomiska strategin och utvärderar genomförandet av strategin i enlighet med handlingsplanen i regeringsprogrammet.

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

utvärdering av genomförandet av strategin (ex post)

1.2.1 Hur ska modellen för aktiverande social trygghet se ut så att den kan främja sysselsättningen och minska den strukturella arbetslösheten?

Belopp: 100 000 €

Tidsplan: 3/2016–12/2016

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

En åtgärd i spetsprojektet "Bidragsfällor som utgör hinder för att ta emot arbete undanröjs och den strukturella arbetslösheten minskas" inom det prioriterade området Sysselsättning och konkurrenskraft i regeringsprogrammet är att skapa en modell för aktiverande social trygghet. Enligt regeringsprogrammet används utvärderingar och rekommendationer som utarbetats av en oberoende expertgrupp som hjälp när modellen skapas.

Utredningen ska starkt baserad på forskning producera expertutvärderingar och rekommendationer för att en modell för aktiverande social trygghet ska kunna skapas. Den centrala fråga som ska granskas är hur det nuvarande systemet för social trygghet (i synnerhet utkomstskyddet för arbetslösa) i större utsträckning kan användas för att utveckla arbetslösas kompetens, stärka delaktigheten i arbetslivet, förhindra utslagning från arbetsmarknaden och sänka sysselsättningströskeln. Utredningen ska producera information om alternativa modeller för en aktiverande social trygghet samt deras ekonomiska, samhälleliga och andra verkningar med beaktande av internationella erfarenheter och undersökningar om verkningarna av olika åtgärder (bl.a. erfarenheterna i Danmark och Tyskland, litteratur om workfare och mandatory activation).

Det är viktigt att skapa en modell för aktiverande social trygghet när man beaktar kostnaderna för arbetslösheten och de disponibla anslagen för aktiveringen av arbetslösa. Det är viktigt att skapa en modell för aktiverande social trygghet både med tanke på att förhindra en utdragen arbetslöshet och att minska långtidsarbetslösheten och den strukturella arbetslösheten.

Enligt FM:s prognos kommer arbetslöshetsgraden 2016 att vara 9,4 % och den kommer ännu 2017 att röra sig över nio procent. Även om arbetslöshetens tillväxt enligt prognoser har planat ut, håller långtidsarbetslösheten och den strukturella arbetslösheten fortfarande på att öka kraftigt.

Finlands arbetskraftspolitik är vid en granskning enligt kostnader kraftigt inriktad på det passiva utkomstskyddet för arbetslösa. Bruttokostnaderna för arbetslösheten för den offentliga ekonomin var 2014 sammanlagt 6,1 miljarder euro. I summan ingår arbetslöshetsförmåner, kostnaderna för utkomstskydd och bostadsbidrag till arbetslösa samt kostnaderna för de arbetskraftstjänster och arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte. Av kostnaderna användes cirka 5,5 miljarder euro till passiva utgifter på grund av arbetslöshet (utkomstskyddet för arbetslösa samt bostadsbidraget och utkomststödet till arbetslösa). Nettokostnaderna för arbetslösheten minskade med skatterna för förmånerna är cirka 4 miljarder euro.

I kalkylen har inte beaktats förlusten av skatteinkomster till följd av arbetslösheten, kommunernas kostnader för skötseln av arbetslösheten, de ökade kostnaderna för social- och hälsovårdsservice eller verkningen av den minskade privata konsumtionen för samhällsekonomin. Utöver dessa orsakar den strukturella arbetslösheten matchningsproblem när det gäller arbetskraften och begränsar produktionens tillväxt.

Det är viktigt att skapa en modell för aktiverande social trygghet även ur kommunalekonomisk

synvinkel. Sedan början av 2015 betalar kommunerna hälften av arbetsmarknadsstödet under arbetslöshetstiden till personer fått arbetsmarknadsstöd på grundval av arbetslöshet i minst 300 dagar och 70 procent av stödet till personer som fått arbetsmarknadsstöd på grundval av arbetslöshet i minst 1 000 dagar. Sedan 2006 har kommunernas finansieringsansvar börjat vid 500 arbetsmarknadsstöddagar. Målet för överföringen av finansieringsansvaret har varit att öka aktiveringen av arbetslösa som fått arbetsmarknadsstöd under en lång tid. Verkningarna har varit förenliga med målet, eftersom den partiella överföringen av finansieringsansvaret för arbetsmarknadsstöd under arbetslöshetstiden på kommunen betydligt har ökat aktiveringen av personer som hör till den aktuella målgruppen.

Långtidsarbetslöshetens snabba ökning och breddandet av kommunens finansieringsansvar har i kommunerna lett till en kraftig ökning av utgifterna för arbetsmarknadsstödet under detta år. Kommunförbundet uppskattar att kommunernas utgifter för arbetsmarknadsstödet stiger till 420 miljoner euro i år, medan de 2014 uppgick till 248 miljoner euro.

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Spetsprojektet "Bidragsfällor som utgör hinder för att ta emot arbete undanröjs och den strukturella arbetslösheten minskas" inom det prioriterade området Sysselsättning och konkurrenskraft i regeringsprogrammet.

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Med den utredning som skaffas inhämtas den information som behövs vid genomförandet av regeringsprogrammet. Målet är att med hjälp av den information som inhämtas jämföra olika modeller för aktiverande social trygghet och deras verkningar (bl.a. ekonomiska och samhälleliga verkningar).

1.4.1 Vilka effekter har arbetskraftspolitiken på sysselsättningen på lång sikt?

(inkl. lönesubvention, arbetskraftsutbildning, frivilliga studier, startpeng, väglednings- och rådgivningsservice)?

Belopp: 200 000 €

Tidsplan: Preliminär genomförande tidtabell 4/2016–6/2017

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Regeringsprogrammet förutsätter att tillräckliga resurser tryggas för vetenskapliga effektstudier för att säkerställa att arbetskraftspolitiken riktas på ett effektivt sätt. Genom den undersökning som inleds stöds genomförandet av spetsprojektet för en reformering av arbetskraftsförvaltningen. Målet för spetsprojektet är i synnerhet att hitta en lösning på matchningsproblemet på arbetsmarknaden och att inrikta arbetskraftsförvaltningens resurser på aktiveringsinsatser. Åtgärderna i spetsprojektet inriktas på att stärka arbetsförmedlingen och på digitalisering, att öka företagssamarbetet, att stärka partnerskap och på att utreda arbetsfördelningen mellan staten och kommunen i servicen för de svårast sysselsatta.

De långsiktiga verkningarna av sysselsättnings- och företagarpolitiken och i synnerhet nettoeffektiviteten har inte undersökts tillräckligt systematiskt eller enligt de nyaste metoderna under de senaste åren. Undersökningarna har inriktats på funktionalitet och resultat i fråga om politiska riktlinjer och politiska reformer. Undersökningar har också gjorts om resultaten av enskilda tjänster, t.ex. startpengen. De långsiktiga verkningarna av lönesubvention för företagets produktivitet har undersökts i en undersökning om företagsstöd, men verkningarna på individnivå har inte utretts på sista tiden. Arbetskraftsutbildningens kvalitet och effektivitet följs regelbundet, men sådana effektstudier som baserar sig på registermaterial är några år gamla. Även kundtillfredsställelsen är väl kartlagd.

I den undersökning som startas undersöks långtidsverkningarna av sysselsättnings- och företagarpolitiken och arbets- och näringstjänsterna för sysselsättningen.

Forskningsfrågor:

- Vilka är de mest effektiva och kvalitativa tjänsterna, när man beaktar att tjänsterna riktas till olika kundgrupper?
- Vilka faktorer har samband med en hög effektivitet för tjänsterna?

I undersökningen utreds offentliga arbetskrafts- och företagstjänsters effektivitet, inkl. de väglednings- och rådgivningstjänster som arbetskrafts- och näringsbyrån själv producerar samt tjänster som skaffas från externa serviceproducenter. Kostnaderna för tjänsterna granskas i relation till resultat och verkningar. Reformen av arbets- och näringstjänster 2013 och det ökade utbudet på frivillig utbildning för arbetslösa förutsätter också aktuell information om tjänsternas effektivitet. I undersökningen ska utnyttjas trovärdiga kontrollgruppskonstellationer, med hjälp av vilka effekten av den tjänst som granskas särskiljs från effekten av andra politiska förändringar och konjunkturläget.

Genom undersökningen bildas en mer systematisk kunskapsbas till stöd för det

arbetskraftspolitiska beslutsfattandet och för utvecklandet av ett fungerande servicesystem. En täckande bedömningsundersökning stöder inriktningen av arbets- och näringstjänster på bästa sätt utifrån kostnadseffektivitet och samhällseffekter.

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet: Spetsprojekt i regeringsprogrammet: arbetskraftsförvaltningen reformeras så att den stöder sysselsättningen.

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

De politiska åtgärderna utvärderas.

2.1.1 Hur ser situationen för digital pedagogik, nya läromedel och lärandemiljöer ut för närvarande och vilka förutsättningar finns för att utveckla dem?

Belopp: 150 000 €

Tidsplan: 2016–2018

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

För de skolor som anordnar grundläggande utbildning utreds hur situationen ser ut när det gäller nytt lärande, digital pedagogik, nya läromedel och lärandemiljöer och vilka förutsättningar som finns för att utveckla dem. I undersökningen bör beaktas hur följande delområden påverkar forskningsfrågorna:

- På vilket sätt inkluderas i en organisation att digitaliseringens olika delområden möjliggörs i strategiarbetet, i utarbetandet, genomförandet och utvärderingen av verksamhetsplanerna samt i verklig förvaltningspraxis?
- Hurdan praxis finns vid läroanstalterna för att utveckla, mäta och utvärdera lärarnas och elevernas digitala kompetens?
- På vilket sätt planeras, genomförs och bedöms personalens yrkesutveckling vid läroanstalterna?
- Med vilka metoder utvärderas elevernas erfarenheter, studieprestationer och resultat?
- Vilka digitala material används vid läroanstalterna och hur är de anpassade till innehållet i läroplanen?
- Hur drar läroanstalten nytta av samarbete med andra aktörer då undervisningen organiseras och hur tar sig nätverkande uttryck i innehåll och praxis i undervisningen av elever och lärare?
- Vad finns det för praxis inom den grundläggande undervisningen när det gäller underhåll och utvecklande av fysiska och digitala lärandemiljöer och användarstöd för dem?

I samband med förberedelserna för undersökningen kartläggs möjligheterna till att utnyttja det bedömningsverktyg som Europeiska kommissionen färdigställer 2015 för alla utbildningsorganisationer, för att följa upp hur digitaliseringen avancerar och sprida de bästa metoderna.

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Regeringens spetsprojekt inom kompetens och utbildning: Nya inlärningsmiljöer och digitala material för grundskolorna.

Som underlag för undersökningen används en utredning som blir färdig i mars 2016 om den nuvarande situationen för digitaliseringen av lärandemiljöer. Dessutom kommer man att följa upp utredningen med två översikter som en del av denna undersökning. Stickprov genomförs under 2017 och 2018.

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Undersökningen genomförs som en uppföljningsundersökning, varvid forskningsdata samlas in vid två tidpunkter, under 2017 och 2018. Slutrapporten för undersökningen ska vara klar vid utgången av 2018.

2.2.1 På vilket sätt bidrar åtgärderna i fråga om reformen av yrkesutbildningen till att kompetensbasen och kundorienteringen stärks och verksamheten effektiviseras inom yrkesutbildningen?

Belopp: 150 000 €

Tidsplan: 3/2016 – 12/2017

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Vid beredningen av en reform av yrkesutbildningen behövs en uppfattning som tagits fram med utvecklande utvärdering om hur kunderna ser på utbildningens kompetensbaserade inriktning och kundorienteringen.

Med kunder avses i detta sammanhang arbetslivet, studerande, utbildningsanordnare, lärare, förvaltning och andra intressentgrupper.

Det behövs bl.a. kunskap om

- Hur reformen tillgodoser kundgrupperna (kundtillfredsställelse)?
- Huruvida utbildningens genomströmning förbättrats, tiden för avläggande av examen förkortats, flexibla studievägar realiserats?
- Hur utbildningsutbudet ser ut just nu (kvalitativ bedömning)?
- Huruvida utbildningens kvalitet/relevans har förbättrats ur arbetslivets synvinkel?
- Huruvida yrkesutbildningssystemet har lyckats reagera på förändringen?

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Regeringens spetsprojekt: Yrkesutbildningen på andra stadiet reformeras.

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Information som stöder genomförandet av strategin, inklusive analyser av lägesbilder, bedömning av de politiska åtgärderna (ex ante) och kostnadsanalyser.

2.3.1 Har de reformer av antagningen av studerande till högskolorna som genomfördes 2010–2015 påskyndat övergången till högskolorna och inverkat på studieframstegen?

Hurdana antagningsförfaranden främjar en snabb övergång till studier och vidare till arbetslivet?

Belopp: 200 000 €

Tidsplan: 2016–2017

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Antagningen av studerande till högskolorna reformerades 2010–2015 i enlighet med regeringsprogrammen för statsminister Matti Vanhanens andra regering samt för statsminister Katainens och statsminister Stubbs regeringar.

Ansökan till högskoleutbildning har skett via ett riksomfattande elektroniskt ansökningssystem från och med ansökan till den utbildning som inleddes på våren 2015. I samband med reformen togs möjligheten att reservera studieplatser för dem som ansöker om sin första studieplats i bruk. I reformen ingår också att studentexamen ska utnyttjas bättre vid antagningen av studerande till högskolorna.

I enlighet med ett spetsprojekt som hör till genomförandet av regeringsprogrammet för statsminister Sipiläs regering inleder undervisnings- och kulturministeriet under pågående regeringsperiod i samarbete med högskolorna en process där högskolorna ser över sina förfaranden för urvalsprov i syfte att minska antalet onödiga mellanår och tidigarelägga inledningen av högskolestudier. Målet med en snabbare övergång till arbetsmarknaden inverkar på beslut som fattas inom undervisnings- och kulturministeriets, arbets- och näringsministeriets och finansministeriets förvaltningsområden. För att reformen ska avancera behövs en utvärdering av konsekvenserna av de redan genomförda reformerna (helhet 1) samt en utvärdering enligt studieinriktning av konsekvenserna av de olika förfarandena för antagning av studerande till högskolorna (helhet 2).

Helhet 1:

I regeringens proposition 244/2014 bedömdes reformen av antagningen av studerande ha följande tre konsekvenser:

1. När det reserveras tillräckligt med platser för dem som ansöker om sin första studieplats kommer flera sådana sökande att antas. I övergångsskedet kommer detta att gynna också dem som har tagit emot en studieplats före 2014 men inte har avlagt examen.
2. Sökandenas beteende förändras när mottagandet av en plats har betydelse med tanke på den sökandes ställning vid kommande antagningar. Det är sannolikt att de sökande inte längre på samma sätt som tidigare kommer att ta emot platser i sådana utbildningar där de inte har för avsikt att studera ända till examen. Det leder till att platserna riktas till mer motiverade personer. Med tanke på utbildningssystemet fördelas alltså platserna på ett bättre sätt. När det gäller ansökningsobjekt med låg efterfrågan kan en ytterligare konsekvens bli att man inte kan besätta alla nybörjarplatser.
3. I fråga om nya studieplatser kan efterfrågan minskas genom att öka antagningen av överflyttande studerande. På så sätt kan platserna i den gemensamma ansökan i större

omfattning reserveras för dem som söker sin första högskoleplats. "Det bör dock noteras att det totala antalet studieplatser knappast kommer att öka, eftersom högskolorna kommer att sträva efter att nå examensmålen men inte att överskrida dem. Platser för överflyttande studerande innebär färre platser inom den gemensamma ansökan. Högskolornas planering av antagningen av studerande underlättas emellertid av att det inte uppstår onödiga studierätter. Därmed kan antagningarna dimensioneras bättre. Dessutom främjar överflyttning utexaminering av studerande."

Den konsekvens som anges i punkt 2 realiserades redan i någon mån i de antagningar som ordnades våren 2014 och i större omfattning våren 2015, då de som ansökte om en studieplats var medvetna om de kommande obligatoriska kvoterna vid antagningarna. Konsekvensen skulle kunna utvärderas genom en granskning av bakgrunden hos de studerande som inlett sina studier på hösten 2013 och 2014 och på hösten 2015 och samtidigt av studieförskridningen under det första studieåret. Framskrider studierna under det första året på olika sätt i de här grupperna? Har det skett förändringar i antalet studerande som avlägger väldigt lite studier?

Konsekvensen i punkt 1 börjar realiseras våren 2016 då högskolorna är förpliktade att reservera platser vid de ansökningsobjekt som ingår i gemensam ansökan. För att bedöma konsekvenserna kan man jämföra bakgrundsvariabler (ålder, kön, socioekonomisk ställning, tidigare studierätt) hos de som blivit valda dels från våren 2016 och dels från våren 2014 och 2015. När det gäller punkt 3 ska man granska hur stor andel antagningen av överflyttande studerande utgör.

I utredningen skulle man kunna utnyttja högskolornas riksomfattande datalager (VIRTA), i vilket uppgifter om datainnehållet i högskolornas studeranderegister (studierätter, studieprestationer, examina) samlas på basis av lagen (28.6.2013/484). Datalagret skapades 2014 för reformen av antagningen av studerande och för att rationalisera olika dataflöden. Datalagret kommer nu för första gången att användas som databas för en större utredning. Samtidigt skulle man kunna utveckla indikatorer för att kunna följa upp olika företeelser i fortsättningen.

Helhet 2:

En undersökning om vilka antagningsförfaranden som främjar en snabb övergång till studier och vidare ut i arbetslivet behövs för att stödja reformen av antagningen av studerande. Det är också nödvändigt att reda ut om en ändring av antagningsförfarandena kan leda till att det inte behövs en avgiftsbelagd preparandkurs för att studerande ska bli antagna till en högskola.

Inom ett projekt som finansieras som forsknings-, framsyns-, utvärderings- och utredningsverksamhet skulle det t.ex. vara möjligt att inleda 2-3 utredningar inom branscher där det verkar vara allmänt känt att preparandkurserna har stor betydelse för antagningen till högskolorna. Finns det i branschernas antagningsförfaranden faktorer som leder till att studerande väljer preparandkurser? Kan det valda antagningsförfarandet förutsäga hur studierna kommer att framskrida?

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Helhet 1: Regeringsprogrammet för Vanhanens andra regering och Katainens och Stubbs regeringar.

Helhet 2: Sipiläs regerings spetsprojekt 3, En snabbare övergång till arbetslivet.

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Utvärdering och utredningsinformation som stöd för genomförandet av regeringsprogrammen samt tidig utvärdering av hur politiska åtgärder realiserats för att föra reformen framåt.

2.5.1 Hur förbättras verksamhetsförutsättningarna för och samarbetet mellan näringslivet, högskolorna och forskningsinstituten?

Belopp: 260 000 €

Tidsplan: 3/2016–12/2016

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Regeringens strävan är att skapa ny tillväxt och sysselsättning genom att förbättra bland annat verksamhetsförutsättningarna för företagande, stärka samarbetet mellan näringslivet, högskolorna och forskningsinstituten samt genom att bilda starka regionala och sektorvisa kunskapskluster. Målet är bland annat att utveckla en internationellt konkurrenskraftig omvärld för kunskapsbaserad företags- och affärsverksamhet.

Inom projektet skapas en lägesbild av förutsättningarna för samarbete mellan näringslivet, högskolorna och forskningsinstituten i den nuvarande omvärlden. I undersökningen bör följande aspekter beaktas:

- 1) På vilket sätt inverkar högskolornas och forskningsinstitutens olika status som juridisk person på deras inbördes samarbete samt på samarbetet med andra aktörer?
- 2) Hur kan stärkandet av internationella kunskapskluster främjas med offentliga åtgärder?
- 3) Vilka faktorer och vilken praxis skapar förutsättningar för att på ett branschövergripande sätt utnyttja och kommersialisera den djupgående kunskap som uppkommer i kunskapsklustren? På vilket sätt borde klustrens resultat mätas?
- 4) Hur borde systemet med företagsstöd och andra offentliga stödtjänster utvecklas så att de betjänar behoven hos kunskapsbaserad affärsverksamhet som internationaliseras?

Helhet 1: Inverkan av högskolornas och forskningsinstitutens status på samarbetet mellan sektorerna:

Universiteten och yrkeshögskolorna har nyligen ändrats från statliga räkningsverk till juridiska personer (offentligrättsliga inrättningar, stiftelser, aktiebolag). Ett motiv till reformerna av högskolesektorerna var att underlätta högskolornas samarbete med andra aktörer, eftersom ändringen till juridisk person leder till ökande ekonomisk och administrativ autonomi. Efter att reformerna genomförts är de universitetsanställda inte längre tjänstemän, men universiteten utövar ändå begränsad offentlig makt.

Av forskningsinstituten är endast två juridiska personer (Teknologiska forskningscentralen VTT Ab är ett statligt icke-vinstdrivande specialuppgiftsbolag och Arbetshälsoinstitutet TTL ett affärsverk). De övriga är räkningsverk. Forskningsinstituten samarbetar livligt med varandra och det förekommer också samarbete mellan forskningsinstituten och högskolorna. I de multilaterala projekten deltar ofta också vinstdrivande aktörer från den privata sektorn.

Då samarbetsparterna får frågor om vad som bromsar eller hindrar samarbetet kommer det ofta fram saker som immaterialrätt i fråga om forskningsresultat, gemensam personal och frågor som rör gemensamma stödtjänster. Enligt regeringsprogrammet förutsätts högskolorna och

forskningsinstituten lägga fram förslag till arbetsfördelning och till samarbete mellan fakulteter och forskningsenheter. I utredningen kartläggs om olika status som juridisk person i processer med många aktörer inverkar på hur immateriella rättigheter identifieras, skyddas och används. Dessutom ska man ta reda på om de eventuella konsekvenserna är en följd av vanor och rutiner eller av bestämmelser.

I utredningen bör man även granska eventuella lagstiftningsvillkor och andra ramvillkor som gäller situationer då utövning av offentlig makt överförs på offentligrättsliga eller privaträttsliga aktörer, eftersom detta kan gälla forskningsinstituten då de sköter myndighetsuppgifter (Grundlagen 124 §).

Helhet 2: Utvecklande av starka kunskapskluster och stärkande av kunskapsklustrens slagkraft:

Som stöd för den politiska beredningen behövs en uppdaterad lägesbild av de regionala kunskapsklustrens nuvarande styrkor, verksamhets- och lösningsmodeller samt förmåga att överföra kunskap som stöd för näringslivets förnyelse. Med tanke på de nationella insatser som styrs till kunskapsklustren är det avgörande huruvida man förmår utnyttja deras samlade kunskapspotential för att åstadkomma ny affärsverksamhet. Det behövs också information om kunskapsklustrens bästa praxis och på vilket sätt aktörerna fås att nätverka och vilka stödtjänster som förutsätts för att främja nätverk med många aktörer samt ekosystem. Här kan resultaten från helhet 1 utnyttjas.

I utredningen tas information fram om den regionala och sektorsvisa kärnkompetensen och om innovationsverksamhetens dynamik, vilket kan användas för att gynna de politiska målen.

Utredningen granskas också den nationella kunskapsbasen för Finlands viktiga tillväxtsektorer (bioteknik, digitalisering, ren teknik, hälsovård) och nätverken mellan regionerna, varmed man kan svara på den internationella konkurrensen.

Utredningen gör det möjligt att jämföra olika regioner med varandra och att detaljerat granska olika forskningsområden och branscher. Samtidigt kan man identifiera kunskapsbasen för de strategiska insatsområden som prioriteras av regeringen och föreslå åtgärder för att förbättra den.

Helhet 3: Reform av de offentliga företagstjänsterna (bl.a. företagsstöd) stöder utvecklingen av kunskapsbaserad och internationell affärsverksamhet

Det nuvarande systemet med företagstjänster är ett omfattande och för företagen rörigt system, som baserar sig på olika organisationers egna servicehelheter och verksamhetsmodeller.

I utredningen bör det granskas på vilket sätt de nuvarande systemen med företagstjänster (bl.a. regionala, nationella och internationella) bör utvecklas så att de bättre betjänar de företag och nätverk med många aktörer som siktar på att innovativ affärsverksamhet med stor

tillväxtpotential ska utvecklas och internationaliseras. Dessutom bör presenteras en bedömning av hur tjänsterna borde organiseras för att de ska vara effektiva och beakta kundernas behov och även vara jämlika oberoende av var företaget ligger.

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Regeringen Sipiläs spetsprojekt Kompetens och utbildning samt Sysselsättning och konkurrenskraft.

Genomförande av forskningsinstitutsreformen (KOTUMO-processen). Regeringsprogrammets spetsprojekt Kompetens och utbildning, mål: Effektivare och slagkraftigare utnyttjande av resurserna för vetenskap och forskning samt kraftig ökning av Finlands utbildningsexport.

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Helhet 1:

Jämförelse av verksamhetsalternativ (räkenskapsverk mot juridiska personer). Inom projektet utnyttjas bland annat de utredningar som gjorts i samband med universitets- och yrkeshögskolereformerna samt bakgrundsarbetet till regeringarnas propositioner om universitets- och yrkeshögskolelagarna och används existerande statistik och databaser samt motsvarande indikatorgranskningar av kunskapsklustren som genomförts tidigare (t.ex. Alueiden osaamisprofiilit ANM 13/2012, https://www.tem.fi/files/32386/TEMjul_13_2012_web.pdf.)

Helhet 2:

En lägesbild av de regionala och innehållsmässiga kunskapsklustrens kompetenskapacitet, profil, branschstruktur, innovationsverksamhetens dynamik samt näringslivets konkurrenskraft och förnyelse baserad på jämförbara input- och outputmätare.

Helhet 3:

Politikrekommendationer om en reform av systemet med företagstjänster och tjänsterna i anslutning till främjandet av kunskapsbaserad företags- och affärsverksamhet

3.3.1 Hur producerar olika länder tjänsterna för främjande av barns och ungas hälsa och välfärd genom samarbete mellan olika förvaltningar såsom social- och hälsovården och skolväsendet?

Belopp: 100 000 €

Tidsplan: 3/2016–12/2017

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Det för närvarande splittrade systemet för barn- och familjetjänster reformeras. Alla tjänster för barn, unga och familjer samordnas till en integrerad servicehelhet. Ändringen stärker basservicen och förskjuter tyngdpunkten till förebyggande tjänster samt stöd- och vårdtjänster i ett tidigt skede. Barnets bästa och stöd för föräldraskap kommer i första hand vid förändringen. Resultatet av utvecklingsprogrammet är att barn, unga och familjer upplever att de mår bättre och kan påverka sin välfärd och sin service.

Projektet ska ge svar på hur barns och ungas fysiska och psykiska hälsa och välfärd kan främjas inom social- och hälso- samt utbildnings- och fostringstjänsterna. Det ska beskrivas vilken aktör som ordnar servicen, hur den finansieras och hur den utvärderas (inkl. uppföljningsundersökningar och utvärderingsresultat). Det borde också ges svar på hur tväradministrativt samarbete och kundernas delaktighet har förverkligats inom dessa tjänster.

Utredningen bör innehålla en internationell jämförelse med det finländska servicesystemet och ett förslag till hur dessa tjänster borde ordnas i Finland. I jämförelsen utreds åtminstone de modeller som tillämpas i Skottland, Holland, de nordiska länderna, Australien och Nya Zeeland.

Forskningsfrågor:

- Hur kan barns och ungas fysiska och psykiska hälsa och välfärd främjas bättre än nu inom social- och hälso- samt utbildnings- och fostringstjänsterna?
- Hur kan stödet för föräldraskap och kundens delaktighet stärkas?
- Vad kan man lära sig av den internationella utredningen och tillämpa på servicesystemet i Finland?

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Handlingsplanen för genomförande av det strategiska regeringsprogrammet: Välfärd och hälsa, spetsprojekt 3 ett program för utveckling av barn- och familjetjänster.

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Framsynsinformation och bakgrundsteckning (inkl. metaanalys av befintlig data); information som stöder genomförandet av strategin inkl. analys av lägesbilden samt jämförelse av verksamhetsalternativ.

3.4.1 Hur kan välbefinnandet och gemenskapen bland äldre stärkas inom boendet och bostadsområdena?

- A) Välbefinnandet och gemenskapen bland äldre inom boendet och bostadsområdena
- B) Äldres boendeformer (inkl. lösningar som inkluderar omsorg)

Belopp: 250 000 €

Tidsplan: 3/2016–11/2016

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Finlands befolkningsstruktur förändras snabbt under de kommande åren. Enligt Statistikcentralens prognos är 1 496 000 (cirka 25 %) personer över 65 år 2030. I synnerhet andelen mycket gamla ökar kraftigt. Äldres boende är en fråga som berör en stor befolkningsgrupp med varierande behov, så det behövs många olika åtgärder för att stöda boendet. Den äldre befolkningens boende kan stödas till exempel med ett utbud av nya gemenskapslösningar som kombinerar boende och service. En smidig vardag kan främjas med många olika tjänster. Genom att stärka det sociala umgänget och annan gemenskap kan man minska ensamheten och samtidigt främja upprätthållen funktionsförmåga och välbefinnandet.

Förändringen i äldreomsorgen så att hemtjänster betonas inverkar också på utvecklingen av boendet. Numera betonar man att utgångspunkten för planering av och stöd för boendet bör vara möjlighet för den äldre befolkningen att leva ett fullödigt och meningsfullt liv i vanliga bostäder bland människor i olika åldrar i lämpliga boendemiljöer. Emellertid behövs det också ett utbud av särskilda boendelösningar för äldre när omsorgsbehovet ökar. Detta s.k. Ageing-in-Place-tänkande betonar äldres möjligheter att leva i sina bostäder i en bekant livsmiljö trots förändrad funktionsförmåga och servicebehov.

Den äldre, hans eller hennes boendemiljö och välbefinnande bör granskas på ett mera övergripande sätt än förr. Då förskjuts tyngdpunkten från utveckling av livsmiljöerna till främjande av behovsorienterat boende och välbefinnande. Den senaste tiden har man internationellt och i vårt land börjat utveckla s.k. serviceområden för äldres behov. Inom serviceområdena granskas boendeområdena som en helhet med avseende på tjänster och boendelösningar. I åldersvänliga bostadsområden finns vanliga bostäder, seniorhus, boendegemenskaper och serviceboende för äldre och människor i alla åldrar samt tjänster i anslutning till boende och omsorg och andra tjänster som stöder välbefinnandet och hälsan. Det blir allt viktigare att stärka gemenskapen samt individuella och gemenskapsinriktade boendialternativ.

I de nordiska länderna, särskilt Danmark och Sverige samt andra västeuropeiska länder, till exempel Holland och Storbritannien, finns exempel på gemenskapsboende, servicekvarter och särskilda omsorgslösningar, såsom minnesbyar. Dessa kan utnyttjas i vårt land. Det är också nödvändigt att utvärdera inhemska exempel med tanke på särskilt erfarenheterna och effekterna, och i synnerhet användningen av välfärdstjänster.

Forskningsfrågor:

Del A) Välbefinnandet och gemenskapen bland äldre inom boendet och bostadsområdena

- Hur kan välbefinnandet och gemenskapen bland äldre stärkas inom boendet och bostadsområdena?
- Vilka innovativa och fungerande internationella verksamhetsmodeller och lösningar finns det och hur kan de utnyttjas i vårt land?
- Hurudan är situationen i Finland i förhållande till internationella trender, särskilt i jämförelse med länderna i Västeuropa?

Del B) Äldres boendeformer (inkl. lösningar som inkluderar omsorg)

- Vilka boendeformer och -lösningar för äldre har det utvecklats i vårt land (t.ex. gemenskapsboende, seniorhus, familjeby)
- Vilka erfarenheter har man av dessa? Vilka effekter har dessa lösningar med avseende på välbefinnandet och användningen av service?
- Vilka internationella boendeformer och -lösningar för äldre, också sådana som inkluderar omsorg, finns det, särskilt i västeuropeiska länder? Vilka erfarenheter har man av dem?
- Hurdana boendelösningar bör i fortsättningen utvecklas och produceras i vårt land och hur, så att de på bästa sätt motsvarar de äldres behov? Vad förutsätter de av den offentliga sektorn (staten och kommunerna)? Och av andra aktörer?

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Regeringsprogrammet/ Spetsprojekt 3.4 Hemvården för äldre utvecklas och närståendevården för alla ålderskategorier förbättras

Statsrådets principbeslut om ett program för att förbättra äldres boende 2013–2017, 18.4.2013

Äldreomsorgslagen

Hänför sig till MM:s TEAS-tema "byggd miljö områdesanvändning och boende"

Informationsproduktionens huvudsakliga tema:

Framsynsinformation och bakgrundsteckning; information som stöder genomförandet av strategin inkl. analys av lägesbilden samt jämförelse av verksamhetsalternativ.

3.4.2 Hurdana stödåtgärder behöver närståendevårdarna för att klara av uppgiften som närståendevårdare?

Belopp: 150 000 €

Tidsplan: 3/2016–11/2016

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

I Finland och i många andra länder ökar behovet av både officiell och s.k. inofficiell, som inte utförs som yrkesarbete, omsorg kraftigt under de närmaste årtiondena särskilt på grund av att befolkningen blir äldre. Framför allt andelen mycket gamla ökar kraftigt. Enligt Statistikcentralens befolkningsprognos förutspås den andel av befolkningen som fyllt 85 år öka till 7 procent och antalet förutspås mer än fyrfaldigas från nuvarande cirka 110 000.

Många av dem som vårdar sina anhöriga är äldre personer som gått i pension. Även yrkesverksamma vuxna barns och andra anhörigas ansvar särskilt för äldre anhörigas vård och omsorg ökar. De anhörigas roll växer också därför att målet är att utöka hemvården och minska institutionsvården och annan dygnetruntvård utanför hemmet. Enligt en undersökning sköter och hjälper ungefär en tredjedel av befolkningen i arbetsför ålder sina närstående och anhöriga ofta vid sidan av sitt eget arbete. Bindande närståendearbete utförs också med stöd för närståendevård. Närståendeomsorg kan också gälla den egna maken/makan, ett barn som behöver särskild vård eller någon annan anhörig eller närstående. Närståendeomsorg kan leda till att flera lämnar arbetslivet i förtid och öka risken för utslagning och fattigdom.

Syftet med utredningen är att hitta stödmodeller för närståendevården som förbättrar närståendevårdarnas och de vårdades livskvalitet och hjälper närståendevårdarna att orka samt beträffande vilka det finns forskningsrön om kostnadseffektiviteten.

Framför allt vid olyckor och plötsliga allvarliga sjukdomsfall kan behovet av närståendeomsorg dra ut på tiden så att det blir problematiskt att samordna arbete och omsorg. I Sverige betalar sjukförsäkringen dagpenning (närståendepenning) till en person som vårdar en närstående eller anhörig som insjuknat allvarligt. I Finland finns ingen motsvarande dagpenning som skulle fungera som utkomstskydd under den tid man sköter en närstående. Utredningen hjälper att bedöma om det i Finland borde införas till exempel ett motsvarande system med omsorgsledighet som det som tillämpas i Sverige.

Forskningsfrågor:

A) Kostnadseffektiva stödmodeller för närståendevård

- Hurdana innovativa och konstaterat kostnadseffektiva finländska och internationella verksamhetsmodeller för närståendevård finns det och hur kan de spridas och förankras i Finland?
- Hur kan olika grupper av närståendevårdare stödas på ett kostnadseffektivt sätt i sin vårduppgift?
- Vad förutsätter de kostnadseffektiva stödmodellerna av den offentliga sektorn, organisationer, privata aktörer och arbetsmarknaden?
- Hur inverkar stöd för närståendevårdaren enligt befintliga forskningsrön på den vårdades och närståendevårdarens totala användning av social- och hälsotjänster och på kostnaderna?

B) System med omsorgsledighet

- Utredning om Sveriges system med omsorgsledighet och eventuella andra motsvarande internationella, särskilt västeuropeiska system, erfarenheter av systemets funktionsduglighet samt kostnaderna för systemet.
- Vilka förutsättningar finns det för att införa systemet i Finland och vad vore de uppskattade kostnaderna?
- Hur skulle systemet påverka kostnaderna för social- och hälsojänster?
- Hur skulle ett system med omsorgsledighet påverka jämställdheten mellan könen?
- Skulle förmånstagaren ha rätt att exportera förmånen utomlands?
- Vilka lagändringar skulle systemet förutsätta?

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Regeringsprogrammet/ Spetsprojekt 3.4 Hemvården för äldre utvecklas och närståendevården för alla ålderskategorier förbättras

Statsrådets principbeslut om ett program för att förbättra äldres boende 2013–2017, 18.4.2013

Lagen om stöd för närståendevård

Socialvårdslagen

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Framsynsinformation och bakgrundsteckning; information som stöder genomförandet av strategin samt jämförelse av verksamhetsalternativ.

3.5.1 På vilket sätt kan företagande bland personer med funktionsnedsättning främjas?

Vilka faktorer hindrar och vilka främjar företagande bland personer med funktionsnedsättning?

Belopp: 150 000 €

Tidsplan: 3/2016–12/2016

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Jämlik möjlighet för personer med funktionsnedsättning att verka som företagare förutsätter nya lösningar som möjliggör arbete samt lagändringar och personligt stöd. Exempelvis anpassning av arbetsförhållandena underlättar möjligheterna för personer med funktionsnedsättning och långtidssjuka att hitta sysselsättning och klara sig i arbetet. Man vet att personer med funktionsnedsättning är mera sällan i arbete i Finland än i övriga Europa. I Finland finns cirka 70 000 fullt arbetsföra personer med funktionsnedsättning, varav endast 60 % har en arbetsplats. Arbetslöshet är klart vanligare bland personer med funktionsnedsättning än bland den övriga befolkningen. År 2002 hörde cirka 80 % av alla 25–64-åriga finländare till arbetskraften, av personer med funktionsnedsättning och de långtidssjuka 20 %. Exempelvis arbetslöshetsgraden bland hörselskadade var 1995–2002 cirka 30–40 %. Företagande bland personer med funktionsnedsättning bör stödas genom att hindren undanröjs och det utvecklas nya lösningar som stöder företagande (Nevala m.fl. 2015, OECD 2008, Holm 2007, Holm och Hopponen 2007, Hietala och Lavikainen 2010, Savtschenko 2006, Lintukangas 2006).

I arbetet utreds faktorer och hindrar och möjliggör företagande bland personer med funktionsnedsättning. Målgrupp för utredningen kunde vara 16 år fyllda personer som får FPAs handikappbidrag, och som är rörelse-, syn- eller hörselskadade eller som har en kommunikationsstörning och som vid undersökningstidpunkten är verksamma som företagare eller som har beslutat att bli företagare. Som en del av utredningen bereds en ny verksamhetsmodell som stöder företagande bland personer med funktionsnedsättning.

Forskningsfrågor:

- Vilka faktorer hindrar och möjliggör företagande bland personer med funktionsnedsättning?
- Hur skulle den nya verksamhetsmodellen genomföras och vilka skulle de ansvariga och finansierarna vara?
- Hur kan digitaliseringen utnyttjas i rådgivning och utbildning i företagande för personer med funktionsnedsättning och för att stöda företagandet?

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Regeringsprogrammet: Vagar in i arbetslivet för partiellt arbetsföra – Verksamhetsmöjligheterna för företagare med funktionsnedsättning förbättras.

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Framsynsinformation och bakgrundsteckning (inkl. metaanalys av befintlig data) och jämförelse av verksamhetsalternativ.

4.1.1 Genom vilka åtgärder inom energipolitiken och olika sektorer uppnår vi målen för EU:s energi- och klimatpaket 2030 kolfri, ren och förnybar energi på ett kostnadseffektivt sätt?

Belopp: 1 000 000 €
Tidsplan: 2016

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

De forskningsprojekt som presenteras här stöder uppnåendet av både målen för energi- och klimatstrategin och EU 2030-målen och dessutom beredningen av en klimatpolitik på medellång sikt enligt klimatlagen och regeringsprogrammets spetsprojekt kolfri, ren och förnybar energi på ett kostnadseffektivt sätt. Utredningar ska svara på bland annat frågorna:

- Hur mycket lönar det sig att minska utsläppen av växthusgaser inom vilken sektor?
- Vilken inverkan har de utsläppsminskande åtgärder på olika sektorer och aktörerna inom dem, samhällsekonomin, regionekonomin, sysselsättningen och livsmiljöns kvalitet?
- Vilka åtgärder för att minska utsläppen av växthusgaser är effektivast med tanke på kostnaderna och verkningarna?
- Vilken roll spelar decentraliserad energi som en del av de förnybara energilösningarna?

För att uppnå målen behövs det avsevärda åtgärder inom olika samhällssektorer, särskilt energiproduktionen och energiförbrukningen, trafiken, byggandet och boendet samt jord- och skogsbruket. Genom forskningsprojekten försöker man hitta kunskap till stöd för de beslut som måste fattas nu och som har långtgående konsekvenser.

I projekthelheten ingår att de frågor som hänför sig till forskningstemat preciseras under projekttiden.

Den forskargrupp, det forskningsinstitut eller det forskningskonsortium som väljs till projektet bör under 2016 vara redo att vid behov även inom en snabb tidsram svara på kompletterande forskningsfrågor som man kommer överens om med projektets styrgrupp och som stöder uppnåendet av målen för energi- och klimatstrategin och EU 2030-målen samt beredningen av en klimatpolitik på medellång sikt enligt klimatlagen.

Det är önskvärt att den sökande i forskningsanbudet ger en utredning om vilka metoder i anslutning till de centrala projekttemana som den sökande har till sitt förfogande. Särskild uppmärksamhet fästs vid att den aktör som väljs förmår rapportera forskningsresultat snabbt och i en form som betjänar statsrådets beslutsfattande på ett bra sätt.

Forskningsprojekt för utarbetande av en nationell energi- och klimatstrategi och en klimatplan på medellång sikt samt till stöd för beredningen av EU:s insatsfördelningsbeslut beträffande klimatmålen för 2030:

- 1) Konsekvensbedömningar av energi- och klimatstrategin som helhet och jämförelsedata om kostnaderna för och effekterna av minskade utsläpp av växthusgaser**

Vid beredningen av såväl energi- och klimatpolitiken som den klimatpolitiska planen på medellång sikt enligt klimatlagen är utgångspunkterna de energi- och klimatstrategier och –program som redan utarbetats inom olika sektorer. De olika sektorernas åtgärder och deras utsläppsminskningspotential har också bedömts i flera internationella och EU:s energi- och klimatrapporter. Det finns redan kunskap om de åtgärder som behövs för att minska utsläppen men vi saknar jämförelsedata om utsläppsminskningens möjligheter och kostnadseffektiviteten hos olika sektorers åtgärder samt om åtgärdernas inverkan på samhällsekonomin, regionekonomin, sysselsättningen och livsmiljöns kvalitet samt utvärdering av åtgärdernas genomförbarhet. Till vissa delar behövs det också sektorspecifika kompletteringar av kunskapsunderlaget.

Forskningsfrågor är:

- Vilka uppskattningar finns det om de olika sektorernas utsläppsminskningspotential 2020/2030? Inom vilka sektorer är utsläppsminskningspotentialen störst?
- Hur borde osäkerheterna bedömas när de beaktas i den strategiska planeringen och hur borde styrsystemet utvecklas så att man med hänsyn till helheten lyckas förverkliga den realistiska potentialen?
- Vilka direkta och indirekta kostnader åsamkar åtgärderna inom olika sektorer staten, kommunerna och/eller enskilda aktörer (såsom konsumenter, företag, jordbrukare, osv.)? Inom vilka sektorer uppnår man betydande utsläppsminskningar till så små kostnader som möjligt? Vilka är kopplingarna mellan sektorerna?
- Vilka andra konsekvenser har åtgärderna för människorna, samhället, miljön och naturen? Finns det inom olika sektorer exempel på åtgärder som har andra effekter (utöver inverkan på utsläppen av växthusgaser) som är så positiva att det lönar sig att genomföra dem redan av dessa orsaker även som en del av energi- och klimatpolitiken?
- Konkurrerar åtgärderna inom olika sektorer om samma råvaror e.d.? Exempelvis användning av skogsbiomassa antingen inom industrin, för el- och värmeproduktion eller i trafiken (biobränslen) och vilken är den s.k. kolsänkeeffekten? Hur prioritera sinsemellan motstridiga åtgärder?
- Vilka åtgärder kunde skapa affärsmöjligheter och konkurrensfördelar på den internationella marknaden?
- Vilka är energi- och klimatstrategins (helhetens) samhällsekonomiska (BNP, sysselsättning, tillväxt, bytesbalans) och statsfinansiella effekter?
- Bedömning enligt SMB-lagen; bedömning av planers och programs miljökonsekvenser.

2) Beredning av EU:s beslut om insatsfördelning för 2030

EU:s beslut om insatsfördelning bereds i kommissionen. För att kunna svara på kommissionens förslag på bästa möjliga sätt behövs det kunskap om olika sektorers och hela Finlands utsläppsminskningspotential, de sammanlagda kostnaderna för åtgärderna och övriga konsekvenser. För att utsläppsminskningarna ska vara kostnadseffektiva är det mycket viktigt att man i utredningen granskar även flexibla lösningar. Kommissionens förslag till nytt beslut om insatsfördelning väntas våren 2016. Med tanke på formuleringen av Finlands ståndpunkt är det nödvändigt att snabbt utreda:

- Vilka effekter har eventuella flexibla lösningar i det nya beslutet om insatsfördelning på Finlands utsläppsminskningens kostnader och administrativa börda?
- Tillämpningen av både nuvarande flexibla lösningar (t.ex. överföringar av utsläppsenheter

samt projektmechanismer) och nya flexibla lösningar (såsom engångsoverföring från utsläppshandeln och auktioner) i det nya beslutet om insatsfördelning samt deras konsekvenser för Finland.

3) I överensstämmelse med de skyldigheter som gäller energiunionen, undersökningar som stöder den nationella planen och som gäller förnybar energi, energieffektivitet, minskade utsläpp av växthusgaser och energiinfrastruktur

- Hur integrera olika energisystem till en sådan helhet att målen kan nås på ett kostnadseffektivt sätt?
- En betydande minskning av slutanvändningen av energi förutsätter att innovationer tas i bruk särskilt inom trafiken och uppvärmningen av byggnader samt satsningar på ny infrastruktur. Vilka åtgärder är kostnadseffektiva inom dessa sektorer?
- Hur integrera el- och fjärrvärmesystemen i byggnadsinfrastrukturen så att kolsnåla energikällor kan anslutas till dem på marknadsvillkor?
- Hur inverkar stöd för förnybar energiproduktion på energibolagens verksamhet, investeringar, elpriset och marknadsintegrationen med andra länder?

4) Vilken roll spelar decentraliserad energi som en del av förnybara energilösningar?

- Vilken regional potential och regioneconomiska effekter har decentraliserad lokal energiproduktion i Finland?
- Vilka är de kostnadseffektivaste och bästa teknikerna och lösningarna samt bränslena för decentraliserad energiproduktion?
- Hurudana decentraliserade uppvärmnings- och energilösningarna för byggnader finns det, vilka är fördelarna och nackdelarna med samt hindren för decentraliserad produktion, vilka styrmetoder har olika förvaltningsområden i anslutning till decentraliserad produktion?
- Vilka konsekvenser för utsläppen av växthusgaser, luftkvaliteten och eventuella andra miljökonsekvenser har decentraliserad energi i Finland?
- Vilka är de mest effektiva och användbara metoderna för att främja decentraliserad energiproduktion och utöka dess andel av förbrukningen? Hur övergår man från start- och försöksfasen för tekniker och lösningar till marknaden, och vilka potentiella hinder finns det på vägen?
- EU:s energipolitik och andra politikområdens inverkan på utvecklandet av decentraliserad energiproduktion i Finland?

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Regeringsprogrammets spetsprojekt: Kolfri, ren och förnybar energi på ett kostnadseffektivt sätt: En energi- och klimatstrategi som sträcker sig till 2030 och åtgärder i anslutning till den genom vilken regeringsprogrammets mål samt de förpliktelser som EU ålägger oss uppfylls; en ram för EU:s klimat- och energipolitik fram till 2030; uppbyggnaden av EU:s energiunion

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Information som stöder genomförandet av strategin inkl. analys av lägesbilden, jämförelse av verksamhetsalternativ, kostnadsanalyser.

4.1.2. Hur bör Finland förbereda sig för förpliktelserna i det internationella klimatavtalet?

Belopp: 150 000 €

Tidsplan: 2016

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Under det kommande klimatmötet i Paris förhandlar man om ett avtal som ska ange ramarna för den internationella klimatpolitiken under kommande år. Målet är ett avtalssystem som så många länder som möjligt kan ansluta sig till.

Parismötet kommer inte att producera ett till alla delar färdigt avtalssystem. Under de närmaste åren behövs det fortsatt arbete med såväl verkställighetsfrågorna som teman i anslutning till avtalets tillräcklighet.

EU:s energi- och klimatpolitik har nära kopplingar till den internationella klimatpolitiken. Som stöd för Finlands EU-ståndpunkt är det nödvändigt att vår egen analys av den internationella klimatpolitikens utveckling är i skick och att analysen är tillräckligt involverande. Vid sidan av en allmän lägesanalys är till exempel frågor om sänkorna samt klimatfinansieringens spelregler viktiga för Finland. Den klimatförhandlingsgrupp som samordnas av miljöministeriet ordnade 2015 sex diskussioner där man försökte utöka växelverkan och samarbetet mellan förhandlarna och intressentgrupperna (bl.a. näringslivet, löntagarna, finanssektorn, frivilligorganisationer, forskningsinstitut) i anslutning till internationella klimatförhandlingar. Inför diskussionerna lät man också göra utredningar om valda teman. Genom detta projekt fortsätter dessa "informerade" diskussioner att ordnas 2016.

Klimatmötet i Paris avgör vilken slags bakgrundsanalys som behövs när den internationella omvärlden och skyldigheterna förändras. Preliminärt kan följande teman identifieras under rubriken internationell klimatpolitik:

- Internationell översikt av avtalets mottagande och nationella effekter på olika håll
- Arbetsprogram som kompletterar Parisavtalet
- Dialoger på hög nivå för att höja ambitionen före 2020 och förberedelser för dem

Beskrivningen kompletteras efter klimatmötet i Paris före 17.12.2015. Den kompletterade beskrivningen finns på www.vn.fi/teas.

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Kopplingar: Internationell klimatpolitik, EU:s energi- och klimatpolitik, internationella klimatmöten.

Hänför sig också till MM:s TEAS-tema "klimatförändring"

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Framsynsinformation och bakgrundsteckning (inkl. metaanalys av befintlig data) samt jämförelse av verksamhetsalternativ.

4.3.1 Hur uppnår Finland målen för återvinning och materialåtervinning?

Belopp: 150 000 €

Tidsplan: 3/2016 – 9/2016

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

I Europeiska unionens avfallsdirektiv har medlemsländerna ålagts ett bindande återvinningsmål på 50 % för kommunalt avfall 2020. I den finska avfallsförordningen har samma återvinningsmål satts till början 2016. Detta ambitiösa mål i avfallsförordningen kommer inte att nås. I regeringsprogrammet finns en skrivning om att återvinningsgraden 50 % för kommunalt avfall borde uppnås under denna regeringsperiod. Även detta mål är utmanande för Finland på grund av den geografiska omfattningen och den spridda bosättningen.

Återvinningsgraden för kommunalt avfall är 33 % enligt den senaste officiella statistiken. Trots att det har satts mål för att höja återvinningsgraden för kommunalt avfall i lagstiftningen, har de inte varit tillräckligt effektiva. Energiåtervinningen av avfall har ökat betydligt, men återvinningsgraden har de senaste tio åren stannat på ungefär en tredjedel av den totala mängden kommunalt avfall. Hanteringskapaciteten för bioavfall har ökat totalt. Eftersom avfallsmängden samtidigt har växt har procentandelen dock redan länge varit nästan oförändrad. Det behövs nya och bättre riktade styrmedel för att höja återvinningsgraden.

I avfallsdirektivet och avfallsförordningen har det satts ett materialåtervinningsmål på 70 % för byggnadsavfall 2020. Materialeffektivt byggande har de senaste åren främjats i samarbete mellan aktörerna, men målet har inte nåtts. Det behövs bättre riktade styrmedel för att materialåtervinningsmålet ska nås.

Statistikmetoderna för byggnadsavfall är inte heller på sådan nivå att man kontinuerligt skulle kunna följa återvinningsgraden för byggnadsavfall. Statistikmetoderna och statistikpraxisen för byggnadsavfall samt informationssystemen borde bli sådana att det är möjligt att kontinuerligt följa byggnadsavfallet.

Forskningsfrågor:

- Med vilka effektivare och bättre riktade styrmedel kunde återvinningsgraden för samhällsavfall höjas till 50 % under de följande fyra åren? Hur kunde återvinningsgraden i glesbebyggda områden höjas inom handeln och servicesektorn och i privata hushåll? Och vilka är de bästa sätten att effektivisera insamlingen i områden med tätare bosättning?
- Hur ska man uppnå den nivå som direktivet förutsätter inom materialåtervinning av byggnadsavfall? Behövs det nya styrmedel?
- Med vilka statistikmetoder och vilken statistikpraxis för byggnadsavfall kunde statistiken över byggnadsavfall fås på sådan nivå att materialåtervinningen av byggnadsavfall kunde beräknas på det sätt som direktivet förutsätter?
- Vilka slags ekonomiska, miljö- och andra betydande konsekvenser har de effektivaste och bäst inriktade styrmedlen?

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Regeringsprogrammet och handlingsplanen, den finska avfallslagen och avfallsförordningen samt den riksomfattande avfallsplanen. Hänför sig till 2015 SR:s TEAS-projekt: Konkurrenskraft och grön tillväxt från återvinningsekonomi (KIVIKI) samt MM:s TEAS-tema "konsumtion, produktion och naturresurser".

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Information som stöder genomförandet av regeringens handlingsplan inkl. analys av lägesbilden

4.3.2 Vilka modellverktyg fungerar bäst för att hålla återvinningen av näringsämnen och effekterna på vattendragen under kontroll?

Hur beaktar de framtidens föränderliga naturförhållanden och ekonomiska förhållanden?

Belopp: 250 000 €

Tidsplan: 2016–2017

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Med regeringsprogrammets spetsprojekt Kretsloppsekonomi slår igenom och vattendragen istandsätts eftersträvas bl.a. bättre kontroll över näringskretsloppen, effektivare återvinning av näringsämnen och minskad urlakning av fosfor och kväve i vattendragen. För närvarande försvinner t.ex. för jordbruket värdefulla näringsämnen ur näringskretsloppet och eutrofierar vattendragen. Ungefär tre fjärdedelar av Finlands kustområden är eutrofierade och även många insjöar lider av för stor näringsbelastning och eutrofiering. Östersjön är fortfarande övergödd med undantag av några små områden.

Kontrollen över näringsämnen måste vara effektiv och basera sig på medvetna beslut, så att vatten och hav kan uppnå god status samtidigt som det säkerställs att fosfor- och kvävenäringstillgångarna utgör grund för matproduktionen. Som stöd för beslutsfattandet behövs kunskap och redskap för att bedöma näringsämnenas effekter på vatten- och havsmiljöer t.ex. i olika klimatscenarier. Dessutom behövs det kunskap om kostnadseffektiva åtgärder och metoder för att förbättra tillståndet i Östersjön. Utöver bedömning av de sociala konsekvenserna och miljökonsekvenserna bör ekonomiska nytto- och kostnadsanalyser kunna kopplas till bedömningarna. För utveckling av redskapen utnyttjas och förbättras befintliga kunskapsmaterial, informationssystem samt framför allt modeller och kalkylmetoder. Genom att utveckla och ta i bruk en helhet av informationssystem och modeller som omfattar kontroll över näringskretsloppet, konsekvenserna av klimatförändringen samt behoven av vatten- och havsskydd kan Finland vara en föregångare när det gäller både effektiv kontroll över användningen av näringsämnen och kontroll över klimatförändringens inverkan på vattendragen.

Med hjälp av de redskap som utvecklas (bl.a. informationssystem, kalkylverktyg, scenarier, modeller) kan man förbättra den riksomfattande och regionala kontrollen över näringskretsloppet. Dessutom kan man bedöma konsekvenserna för vattendragen av dem samt av åtgärderna för anpassning till och bekämpning av klimatförändringen. Med hjälp av redskapen är det också möjligt att planera nödvändiga åtgärder som stöder återvinning av näringshaltiga material, förbättrar vattnens status och ger bättre förutsättningar att bedöma åtgärdernas kostnadseffektivitet. Med hjälp av redskapen kan man också bedöma behovet av att utveckla styrmedlen. Med hjälp av effektiviserad kontroll över näringsämnen minskas belastningen på vattendragen och eutrofieringseffekterna, skapas incitament för återvinning av näringsåtervinning samt sparas kostnader. Kunskapen kan utnyttjas vid inriktningen av JSM:s, MM:s och ANM:s stödinstrument.

Det behövs svar på bl.a. följande frågor:

- Med vilka kostnadseffektiva åtgärder inom jordbruket och kombinationer av dem uppnås störst nytta och hur borde dessa åtgärder inriktas för att miljömålen för vatten- och

havsvården ska nås?

- Hur kan jordbruket/åkerbruket ordnas i framtiden inom belastningsgränserna för god status hos vattendragen och hur kan man genom effektivare återvinning och förhindrad urlakning av näringsämnen uppnå större produktionsvolym eller bättre lönsamhet inom ramen för god status hos vattendragen och havet?
- Hur kan den nytta som uppnås genom vatten- och havsvårdsåtgärder beräknas bättre genom att det utvecklas bedömningsredskap för ändamålet som lämpar sig för olika områden?
- Hur kostnadseffektiva skulle åtgärder som återvinner och sparar näringsämnen vara i framtidens prisscenario?
- Vilka styrmedel (lagstiftning, ekonomiska styrmedel, kunskapsmässiga styrmedel) påverkar effektivast hindren för återvinning av näringsämnen och förbättrar återvunna näringsämnens konkurrenskraft?
- Kan man genom att vidareutveckla modellerna få fram en kunskapsmässig grund för bedömning av hur jordbrukets stödpolitik borde ändras så att ersättning skulle utgå för vidtagna åtgärders ekosystemeffekter?
- Hur har uppgifter som redan insamlas om jordbruket integrerats och hur integreras de i fortsättningen som utgångsmaterial för modellen och finns det behov av ytterligare skiftesspecifik information om t.ex. användning av växtskyddsmedel och användning av gödselmedel?

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Regeringsprogrammets spetsprojekt Kretsloppsekonomin slår igenom och vattendragen istandsätts, åtgärd 2.

Förvaltningsplanerna och åtgärdsprogrammet för havsvården (SR för godkännande 12/2015)

Hänför sig till MM:s TEAS- tema "Östersjön, vattendrag och vattentillgångar".

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Kunskapsunderlag för bedömning av spetsprojektets effekter; information som stöder genomförandet av vatten- och havsvården; jämförelse av verksamhetsalternativ; utvärdering av politikåtgärder samt utvärdering av kostnadseffektiviteten.

4.3.3 Vilka metoder för riskhantering i förorenade områden är kostnadseffektiva och främjar en hållbar kretsloppsekonomi?

Belopp: 100 000 €

Tidsplan: 3/2016 – 12/2016

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Den riksomfattande riskhanteringsstrategin för förorenade områden blir klar i slutet av 2015. Ett centralt mål för strategin är att vid riskhantering i förorenade områden använda metoder som är kostnadseffektiva, sparar naturresurser, minimerar de skadliga miljökonsekvenserna och främjar kretsloppsekonomi. När målet uppnås är forsknings- och utvecklingsverksamheten i anslutning till metoderna aktiv och förutsäger framtiden samt sätter fart på affärsverksamheten inom ren teknik och det finns ett tillräckligt kommersiellt utbud av metoder och tillräcklig kompetens i hela landet. Detta förutsätter att för iståndsättningsprojekt väljs de metoder som lämpar sig bäst för ändamålet och som stöder målen för hållbar iståndsättning, att marksubstanser utnyttjas effektivt antingen på objektet eller i närområdet och att bästa tillgängliga teknik används vid behandling av bortgrävda marksubstanser.

Det treåriga program för iståndsättning och försök som avser förorenade markområden (2016–2018) och som hör till spetsprojekten i Juha Sipiläs regeringsprogram bidrar till att främja kunskapen om och omfattande användning av hållbara iståndsättningsmetoder. De befintliga administrativa och ekonomiska styrmedlen stöder fortfarande inte tillräckligt användningen av hållbara riskhanteringsmetoder som skulle främja kretsloppsekonomi.

Inom ramen för forskningsprojektet görs en utredning om styrmedel som ger svar på följande forskningsfrågor.

Forskningsfrågor:

- Hur säkerställa att det inom enskilda projekt väljs de riskhanteringsmetoder som lämpar sig bäst för ändamålet och som stöder målen för hållbar iståndsättning?
- Hur säkerställa att förorenade och sanerade marksubstanser utnyttjas effektivt antingen på objektet eller i närområdet?
- Hur säkerställa att vid behandlingen av bortgrävda marksubstanser används bästa tillgängliga teknik som säkerställer hållbarhet under behandlingens hela livscykel?
- Hur bör styrmedlen utvecklas så att de främjar ibruktagandet av hållbara och enhetliga iståndsättnings- och behandlingslösningar?

I projektet ingår dessutom en utredning om hur man ska inrikta och få fart på exportfrämjandet av finländsk riskhanteringskunskap om förorenade områden.

Sökanden/sökandekonsortiet kan lägga anbud på hela helheten eller delanbud på den del som gäller antingen styrmedel eller exportfrämjande.

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Projektet hänför sig till regeringsprogrammets helhet bioekonomi och ren teknik och särskilt genomförandet av försöksprogrammet för iståndsättning av förorenade markområden och återvinning av marksubstanser (spetsprojekt). Hänför sig till MM:s TEAS-tema "konsumtion,

produktion och naturresurser”.

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Information som stöder genomförandet av regeringens handlingsplan, jämförelse av verksamhetsalternativ och utvärdering av politikåtgärder (ex ante)

4.4.1 Vilka är de viktigaste faktorerna som påverkar den finländska livsmedelskedjans kostnadskonkurrenskraft och produktivitet och hur ser det internationella konkurrensläget för den finländska livsmedelsindustrin ut?

Belopp: 200 000 €

Tidsplan: 2016

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

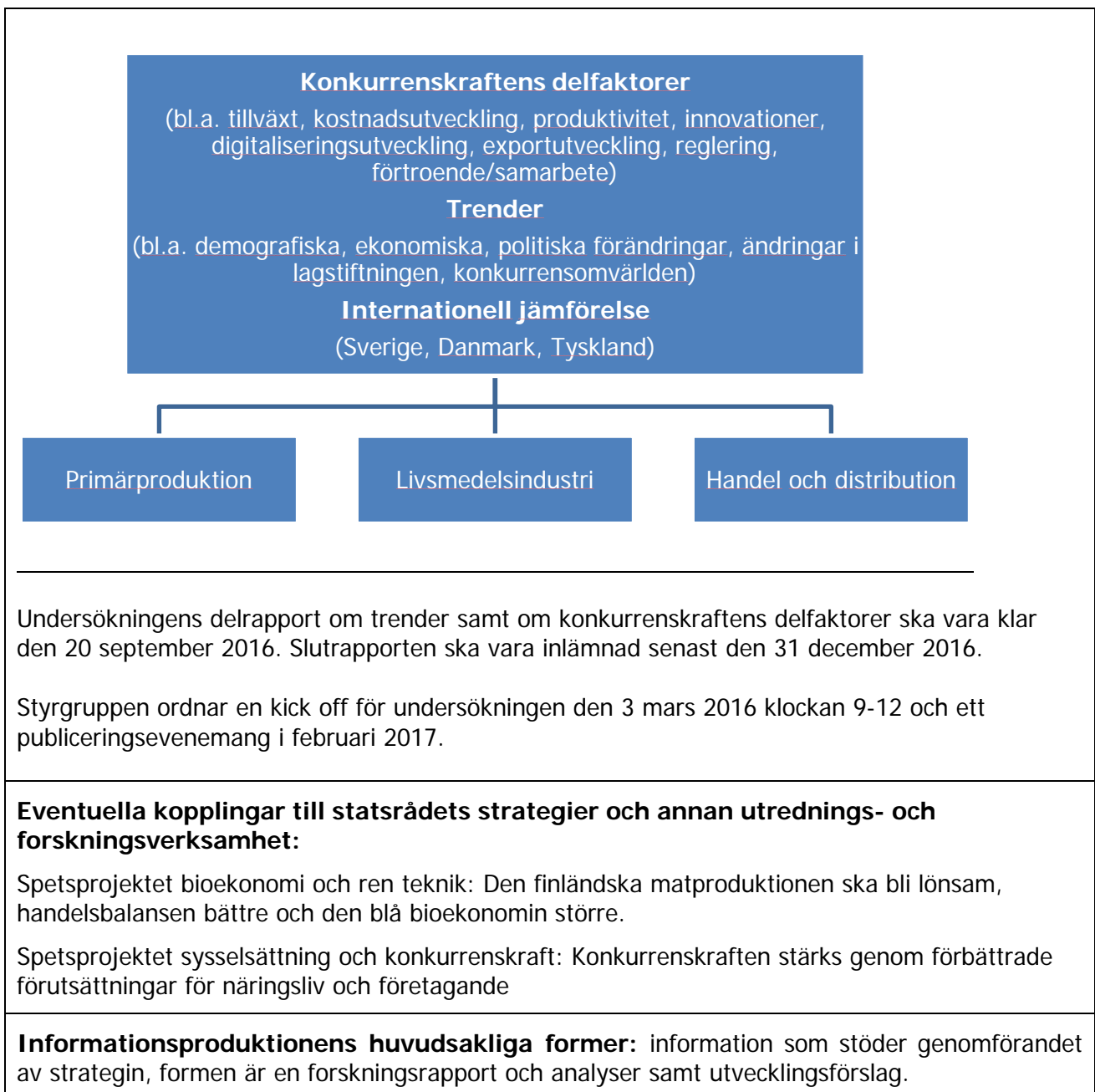
I många sammanhang och inom olika organisationer har det ansetts nödvändigt att få kunskap om livsmedelsbranschens konkurrenskraft. Ministerierna (ANM, JSM, MM och UM) kan utnyttja kunskap om livsmedelsbranschens konkurrenskraft som underlag för många politiska val. Med hjälp av aktuell information om konkurrenskraften är det också möjligt att inrikta regeringens åtgärder för en översyn av regleringen kostnadseffektivt på saker som är väsentliga för livsmedelskedjans konkurrenskraft och utnyttja dem bland annat för att utveckla livsmedelsbranschens exportprogram Food From Finland och styra åtgärderna. Livsmedelskedjans intressebevakningsorganisationer (MTK, Livsmedelsindustriförbundet ETL och Finlands Dagligvaruhandel PTY) anser att en konkurrenskraftsundersökning som innehåller internationell jämförelse är viktig. Information om konkurrenskraften kan också utnyttjas på företagsnivå som en del av affärsverksamheten.

Statsrådets redogörelse för matpolitiken, som baserar sig på den nationella matstrategin, överlämnades 2010. En ny redogörelse för matpolitiken överlämnas till riksdagen hösten 2015, där man beaktar de ändringar som inträffat i den finländska livsmedelskedjans omvärld och som hänför sig till bland annat digitaliseringen, bioekonomin samt den internationella ekonomiska och politiska omvärlden. Senaste kunskap om livsmedelsbranschens konkurrenskraft är central för den matpolitiska redogörelsen.

Det har inte gjorts någon egentlig omfattande konkurrenskraftsundersökning om den finländska livsmedelskedjan. I många undersökningar som utförts av bl.a. MTT, PTT och ETLA har man delvis tangerat konkurrensen inom livsmedelsbranschen eller dess roll för konkurrensen och konkurrenskraften. En undersökning om livsmedelsindustrins konkurrenskraft i EU har publicerats 2007 på beställning av EU-kommissionen. EU:s konkurrenskraftsundersökning uppdateras som bäst på initiativ av DG GROW.

Konkurrenskraften är också starkt framme i det nya regeringsprogrammet och planen för dess genomförande, där ett spetsprojekt är "Den finländska matproduktionen ska bli lönsam, handelsbalansen bättre och den blå bioekonomin större" under det strategiska målet "Bioekonomi och ren teknik". Strävan är att handelsbalansen för livsmedel ska fås nära nog i balans genom att utöka livsmedelsexporten och förbättra den inhemska matproduktionens konkurrenskraft. Genom åtgärden främjas också regeringsprogrammets mål som gäller sysselsättning och konkurrenskraft.

Syftet med undersökningen är att utreda de viktigaste faktorerna som påverkar den finländska livsmedelskedjans kostnadskonkurrenskraft och produktivitet (de delfaktorer som nämns på bilden eller som den som gör undersökningen anser att är viktiga) samt internationella konkurrensposition. Undersökningen ska omfatta hela livsmedelskedjan från primärproduktion till dagligvaruhandel. Den internationella jämförelsen i undersökningen ska gälla Finlands viktigaste konkurrentländer Sverige, Tyskland och Danmark. Livsmedelsindustrins underbranscher kan tas upp i undersökningen med hjälp av konkreta exempel.

4.4.2 Hur kan matsvinnet minskas genom utveckling av lagstiftningen?

Belopp: 100 000 €

Tidsplan: 2016-2017

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Översyn av lagstiftningen för att minska matsvinnet är ett väsentligt inslag i förbättringen av matkedjans konkurrenskraft och ett resurseffektivare, hållbart matsystem. Matsvinn, dvs. att mat som producerats för att ätas slängs bort försämrar matkedjans lönsamhet, belastar miljön oskäligt och är socialt ohållbart. Matsvinnet kan minskas bl.a. genom att biflödena från livsmedelsproduktionen utnyttjas (foderanvändning och nya innovationer t.ex. biobränslen). Livsmedel som producerats för att användas som mat och som hamnar bland soporna (10–15 % av all mat) är bort från resurserna för mat- och näringssäkerhet. För att matsvinnet ska kunna minskas vore det viktigt att granska den lagstiftningen som hänför sig till detta ur följande synvinklar:

1. Förbättring av matkedjans lönsamhet: produktionskostnaderna kan minskas och processerna samt miljökompetensen utvecklas när den del som producerats för att användas som mat äts upp och biflödena utnyttjas i enlighet med avfallshierarkin. Utnyttjande av biflödena möjliggör nya affärsmodeller.
2. Regler och lösningar som främjar återvinning: beredningen av den riksomfattande avfallsplanen bör omfatta även matsvinn. I planen fastställs nationella mål och åtgärder för avfallshantering, förhindrande av uppkomsten av avfall och återvinning för 2017–2022.
3. Översynen av lagstiftningen är en del av talkoarbetet i syfte att minska byråkratin.

Avtal och lagstiftning som eventuellt inverkar på matsvinnet finns på olika ställen genom hela matkedjan: 1) Primärproduktionen: avtal mellan producenten och industrin/handeln, där bl.a. produktens kvalitetsegenskaper fastställs. Kvalitetskraven kan leda till exempelvis överproduktion av grönsaker, så att bara en viss del går till industrin/handeln och överskottet inte ens skördas. 2) Livsmedelsindustrin: konsumenten blandar ihop märkningarna bäst före och sista användningsdag. Om bäst före-datum ändras till tillverkningsdatum kan skillnaden bli tydligare och vara lättare att förstå för konsumenten. 3) Handeln: butiker och andra aktörer som ger livsmedelsdonationer till djurgårdar bör registreras som foderleverantörer. Registreringskravet minskar bl.a. bröddonationerna. 4) Insamling och behandling av avfall från hushåll, handeln och restauranger förebygger uppkomsten av matsvinn, främjar utvecklingen av rena tekniklösningar (även för export) och uppkomsten av nya affärsmöjligheter.

I november 2015 företar Europeiska revisionsrätten ett granskningsbesök i Finland. Föremål för revisionen är ett resurseffektivt sätt att genomföra EU-fondernas åtgärder för att minska matsvinnet i livsmedelskedjan. Landsrapporten om revisionen jämte rekommendationer finns tillgänglig i början av 2016. Rapporten och det myndighetsnätverk som upprättats i samband med granskningsbesöket jämte intressentgrupper (JSM, MM, ANM, FM, Mavi, Evira, Luke) utgör grund för översynen av lagstiftningen. På vilket sätt det är ändamålsenligt att genomföra översynen av lagstiftningen för att bestämma ett nationellt mål för minskning av matsvinnet bestäms utifrån revisionsrättens rapport.

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Statsrådets redogörelser för matpolitiken (2011) och livsmedelssäkerheten (2013) samt Finlands bioekonomistrategi (2014) och jordbrukets klimatprogram (2014).

Stöder regeringens spetsprojekt "Den finländska matproduktionen ska bli lönsam, handelsbalansen bättre och den blå bioekonomin större" och "Kretsloppsekonomin slår igenom och vattendragen iståndsätts" samt allmän minskning av byråkratin.

Europaparlamentet har satt som mål att matsvinnet ska halveras före 2025.

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Kunskap som stöder strategin om hinder i lagstiftningen för en minskning av matsvinnet, utvecklingsförslag för att ändra lagstiftningen och minska byråkratin.

4.4.3 På vilket sätt främjar digitaliseringen utvecklandet av livsmedelskedjan?

Belopp: 100 000 €

Tidsplan: 2016–2017

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Digitalisering är ett genomgående tema i regeringen Sipiläs strategi. Med hjälp av digitaliseringen hoppas man åstadkomma ett produktivitetssprång inom såväl den offentliga som den privata sektorn och denna verksamhet borde stödas av en ledarkultur som baserar sig på bl.a. växelverkan och försök. Man vill skapa en verksamhetsmiljö som är gynnsam för digitala tjänster, tillämpning av industriellt internet och nya affärsmodeller och man vill stöda medborgarnas delaktighet. Genom spetsprojekten vill man främja uppkomsten av innovations- och tjänsteunderlag inom olika sektorer. Målet är också att öka andelen innovativa offentliga anskaffningar av all offentlig upphandling, likaså vill man styra FoUoI-finansiering så att den främjar tjänstetillväxt i både traditionella branscher och nya tillväxtföretag.

Regeringsprogrammet betonar konkurrenskraft samt främjande av välfärd och hälsa samt främjande av hälsosamma kostvanor. "Den finländska matproduktionen ska bli lönsam, handelsbalansen bättre och den blå bioekonomin större" är ett spetsprojekt för regeringens strategiska mål "Bioekonomi och ren teknik". Inom matsektorn vill man utöka nätmarknadsföringen av inhemsk mat, förbättra ursprungsmärkningarna och kunskapen om matens sammansättning och utöka genomskådligheten samt användningen av finländsk mat vid offentlig upphandling. Hittills har de möjligheter som digitaliseringen erbjuder dock utnyttjats knapphändigt inom mat- och näringssektorn. Nya innovationer kunde skapa ny affärsverksamhet såväl i hemlandet som på exportmarknaden, förbättra jämlikheten mellan regionerna och producera information på ett nytt sätt både för och om konsumenterna.

Målet är att på bred basis sammanföra forskare och aktörer inom olika branscher och utreda vilka möjligheter man kan hitta när experter på matsektorn, proffs på näring och hälsa i anslutning därtill samt experter på digitalisering och kodning hittar varandra. Projektet är inte ett egentligt forsknings- eller utvecklingsprojekt utan en förhandsutredning om vad som redan finns (vilka informationssystem, vilka tillämpningar) och vad nytt som behövs för att man ska kunna utveckla nya idéer på området och komma åt att förverkliga en försökskultur (t.ex. en försökskommun), vilka hinder det finns för användningen – och går det att riva hindren. En stor trend i dag är "MyData", kan man på denna grund utveckla personifierade lösningar även för matsektorn?

Under förhandsutredningen närmar man sig temat med "matspetsen" först:

- Leder t.ex. utvecklingen av olika uppföljningssystem till nya innovationer (smartlinjer vid massbespisning, information om måltider och deras näringsinnehåll samt övrig sammansättning, svinn, spårbarhet osv.)?
- Vilka möjligheter finns det att underlätta konsumentens val och förbättra konsumentens möjligheter att följa sina val och deras effekter?
- Vilka möjligheter innebär kombinationen av matforstran och digitalisering för undervisnings- och mattjänstpersonalen?
- Hur kunde barn och ungdomar i olika läroanstalter delta i diskussionen eller verksamheten kring detta tema?
- Finns det möjligheter att utveckla system som skulle ge tillförlitlig information om

konsumenternas val? I konsumentförfrågningar ger konsumenterna i allmänhet information om vad de önskar eller hur de antar att saker och ting ligger till, men verkligheten ser ändå annorlunda ut.

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Statsrådets redogörelser för matpolitiken (2011) och om livsmedelssäkerheten (2013) och om ett produktivt och nyskapande Finland (2010) samt Finlands bioekonomistrategi (2014).

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Information som stöder genomförandet av strategin, digitaliseringen som genomgående tema som ger information om möjligheterna att använda digitala tillämpningar som redan används inom olika områden även inom matsektorn.

4.4.4 Hur bör miljö tillståndsförfarandena reformera för att påskynda en hållbar tillväxt inom vattenbruksverksamheten?

Belopp: 200 000 €

Tidsplan: 2016–2017

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

I regeringen Sipiläs handlingsplan riktar sig spetsprojekt 4 inom fokusområdet bioekonomi och ren energi mot förbättring av den finländska matproduktionens lönsamhet samt stöd för en förbättring av handelsbalansen och den blå bioekonomin. Syftet med åtgärden som gäller blå bioekonomi är att främja en hållbar tillväxt för näringar med kopplingar till vatten. Ett viktigt område är att främja ett hållbart vattenbruk. I anslutning till detta har i handlingsplanen som en konkret åtgärd lyfts fram utveckling av administrativa styrmedel, där en prioritering är att möjliggöra hållbar tillväxt inom vattenbruket.

Statsrådet godkände 4.12.2014 en nationell vattenbruksstrategi, som syftar till en hållbar tillväxt inom vattenbruket. Strategin anger centrala åtgärder för att möjliggöra tillväxt samt för hantering av miljökonsekvenserna. En central åtgärd är att i samarbete mellan myndigheter och intressentgrupper ta fram en modell som uppmuntrar odlingsanläggningar till näringsutsläppskompenserande insatser och samtidigt förbättrar konkurrenskraften på frivillig väg och särskilt ibruktagandet av ett östersjöfoder. En utgångspunkt i strategin är att tillväxten av vattenbruksproduktionen ska ske i harmoni med vattenkvalitetskraven och de övriga miljömålen.

I Finlands havsområden finns det avsevärda möjligheter att utöka den inhemska vattenbruksproduktionen och företagen vill utöka sin produktion. Det största hindret mot vattenbrukets utveckling har varit fiskodlarnas rädsla för att ansöka om nya tillstånd (en dyr och osäker process). Nu kan man utvärdera och följa effekterna av näringsbelastningen från anläggningarna bättre än förr. Man har också tillgång till nya miljöstyrmedel som styrning av etableringen av vattenbruk och dessutom har det lagts fram förslag till nya näringsutsläppskompenserande åtgärder

Förutsättningarna för att utnyttja näringsbelastningskompenserande möjligheter är dock fortfarande förenade med osäkerheter och risker. Därför måste införandet av dem utredas närmare. Dessa frågor spelade också en central roll i "Anvisning om miljöskydd vid fiskodling" som miljöministeriet fastställde 2013.

För att tillämpa de nya miljöstyrmedlen när tillstånd beviljas för vattenbruksverksamhet är det nödvändigt att få ny kunskap samt i synnerhet att genomföra praktiska försök i samarbete med olika myndigheter och tillväxtorienterade företag. Möjligheterna att tillämpa miljöstyrmedel varierar på olika ställen på kusten, och därför borde pilotförsök genomföras i flera kustområden.

Konkreta forskningsfrågor är:

1. Uppskatta den tillväxtpotential för ny vattenbruksproduktion som kan förläggas till havsområdet och som inte äventyrar god status hos vattenmiljön
2. Utreda och lägga fram förslag till lösningar för hur etableringsstyrning kunde främjas vid behandlingen av miljö tillstånd och landskapsplanläggningen.
3. Utarbeta en övergripande utredning om förutsättningarna för återvinning av näringsämnen inom vattenbruket och särskilt användningen av en östersjöföda och dess effekter.

4. Identifiera centrala problempunkter som hänför sig till den nya vattenbruksproduktionens tillståndsförfaranden samt beaktandet av kompensationsåtgärder i tillståndprocessen
5. Identifiera miljökonsekvenserna av nya miljöstyrmedel (etableringsstyrning och kompensationsmetod) och miljöriskerna i anslutning till dem
6. Lägga fram konkreta lösningsförslag för utveckling av tillståndsförfarandena, införande av en kalkylmodell för utsläppsbaserade tillstånd, riskhantering och utbildning av näringspraktikanter.

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Spetsprojektet för blå bioekonomi i regeringsprogrammets handlingsplan, den nationella vattenbruksstrategin 2022, den nationella planen för etableringsstyrning av vattenbruk, SmartSea-projektet som gäller planering av användningen av havsområden för strategisk forskning, anvisningen om miljöskydd vid fiskodling, förvaltningsplanerna och havsförvaltningsplanen

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Stöd för genomförandet av den nationella vattenbruksstrategin och verkställande av regeringsprogrammet genom att det produceras information som stöder det samt nyttoanalyser.

4.4.5 Hur har halterna av miljörelaterade skadliga ämnen i inhemsk fisk förändrats och hur ser utvecklingen ut i framtiden – kan konkurrenskraften för finländsk fisk som mat och foder förbättras med renhet som argument?

Belopp: 200 000 €

Tidsplan: 2016–2018

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Finland har permanent undantagstillstånd att på den egna marknaden tillåta vissa fiskarter hos vilka de maximala halterna enligt lagstiftningen överskrids. Finland måste följa dioxin- och PCB-halterna och med nya och regelbundna undersökningar visa EU att det finns behov av fortsatt undantag. Kommissionen har också hösten 2015 rekommenderat alla Östersjöstater att följa dioxin- och PCB-nivåerna i fisk från Östersjöområdet. Europeiska kommissionen har också gett rekommendationer om uppföljning av halterna av vissa andra skadliga ämnen, för att deras betydelse för livsmedelssäkerheten ska kunna bedömas på ett tillförlitligt sätt. Exempelvis en rekommendation om uppföljning av PBDE-föreningar gavs 2014

Statsrådet beslutar om Finlands åtgärdsprogram för havsvården och förvaltningsplanerna 2015. Kunskap om tillståndet i Östersjön och insjöarna samt om miljöbelastningarna inklusive skadliga ämnen och halterna av dem i organismer hjälper vid planeringen och genomförandet av åtgärder för att förbättra tillståndet i Östersjön och vattnen. Samtidigt kan man också bedöma effekten av åtgärderna.

Med hjälp av undersökningen utökas kunskapen om skadliga ämnen i fiskar från Östersjön och insjöar. På så sätt kan man bättre bedöma hur det vore möjligt och lönsamt att använda fisk inte bara med tanke på hälsan utan också samhällsekonomiskt. Målet är att fiskar från Östersjön och insjöar kan utnyttjas i större utsträckning än nu som människoföda och råvara för foderindustrin. Avsikten är att avsevärt förbättra den inhemska fiskens och fiskets konkurrenskraft på såväl den nationella som den internationella marknaden. Detta kan göras på ett hållbart sätt. Utnyttjandet av fiskbestånden har ett nära samband med vatten- och havsvårdsåtgärder.

Av denna orsak behövs det ICES-områdesvis information från Östersjön och insjöarna:

- Hur samlas dioxin- och PCB-föreningar i strömming, lax, öring och nejonöga (de fiskarter som nämns i undantagstillståndet) i olika ålder och av olika storlek?
 - Hur mycket har halterna av dessa föreningar förändrats under 2000-talet?
 - Är de förändrade halterna av betydelse för utnyttjandet av fisk för inhemsk konsumtion, inom foderindustrin samt inhemsk och utländsk marknadsföring?
- Hur har halterna av dioxin- och PCB-föreningar i andra fiskarter förändrats?
- Hur har bromerade flamskyddsmedel, perfluorerade alkylföreningar och tungmetaller samlats i olika fiskarter och hur har de förändrats över tiden?

Motivering:

Ny information om halterna av skadliga ämnen i de viktigaste matfiskarna i Finland

- främjar och styr utnyttjandet av fiskresurserna genom utökning av den inhemska konsumtionen, stärkning av exportmarknaden samt som värdefull bakgrundsinformation när fisk utnyttjas inom foderproduktionen;
- gagnar livsmedelstillsynen vid prioritering av tillsynen och uppfyllande av monitoreringsskyldigheterna;
- stärker skyldigheterna att övervaka havs- och vattenvården när miljöövervakningen och miljöskyddet genomförs;
- kompletterar exponeringsbedömningen och stöder på så sätt konsumentrådgivningen och informationen om nyttig konsumtion;
- skapar ett kunskapsunderlag för precisering av de allmänna rekommendationerna om fiskkonsumtion och undantag från dem.

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Regeringens spetsprojekt: den finländska matproduktionen ska bli lönsam, handelsbalansen bättre och den blå bioekonomin större

Ökad konsumtion av inhemska fisk förbättrar Finlands proteinsjälvförsörjning och stöder samtidigt målen för Finlands bioekonomistrategi.

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Analysdata om halterna av främmande ämnen i fiskar och om trenderna när det gäller dem som en tidsfunktion; information som stöder genomförandet av havsstrategin; stöder jämförelse av verksamhetsalternativ för aktörer som påverkar tillståndet i miljön.

4.5.1 Vilka är effekterna på välbefinnandet och ekonomin och vad finns det för tillväxtutsikter och nya innovationer och affärsmöjligheter när det gäller hållbar användning av skogar och vattenområden för rekreation och turism?

Med vilka nya slags finansieringsmodeller och andra incitament kan ekosystemtjänster och biologisk mångfald tryggas i skogar och vatten?

Belopp: 300 000 €
Tidsplan: 2016–2017

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Projektet är indelat i två helheter, som är:

1) Forskningshelhet om nuläget för rekreations- och turisttjänster samt utvecklingsmöjligheterna och utmaningarna

Naturturismen växer snabbare än annan turism. Det är fråga om såväl en växande privat näringsverksamhet som offentliga tjänster och nyttigheter. Forskningshelheten omfattar nuläget samt utvecklingsmöjligheterna och utmaningarna för naturturism samt rekreation och välbefinnandetjänster från naturen. Målet är att svara på den internationella och särskilt internationella tillväxtpotentialen för rekreations- och turisttjänster, förändringarna i konsumentbeteendet, möjligheterna till ny affärsverksamhet samt tillväxten av naturbaserade effekter på hälsan och välbefinnandet.

Delhelheter:

- Definition av naturturism inkl. jakt och fiske samt rekreations- och välbefinnandetjänster från naturen för statistiken, samt utredning av effekterna på ekonomin, sysselsättningen och välbefinnandet.
- Hur uppnå konkurrenskraft genom hållbarhet? Energieffektiva natur- och rekreationstjänster (företag, planering och byggande av områden), hållbar produktifiering av naturen olika årstider, ansvarsfull affärsverksamhet, hållbart konsumtionsbeteende, finskhet som attraktionsfaktor samt kulturmiljöns betydelse inom rekreations- och turisttjänster.
- Nya tillvägagångssätt/affärsmodeller för utnyttjande av naturen (landsbygden och den stadsnära) i olika motiv och produkter (även virtuellt) samt som en del av företagets verksamhet.
- Förändringen i konsumentbeteendet på våra mest potentiella internationella marknader. Segmentering och positionering av Finland utifrån konsumentprofilerna.
- Den finländska natur- och rekreationsturismens uttrycksformer i sociala medier.

2) Utredning om nya slags finansieringsmodeller och andra incitament för att trygga den biologiska mångfalden och ekosystemtjänsterna

Syftet är att hitta nya slags finansieringsmodeller och andra incitament för att trygga den

biologiska mångfalden och den nytta som naturen genererar för människan (ekosystemtjänster). Till denna nytta räknas rekreationens och turismens inverkan på ekonomin och hälsan samt välbefinnandet i övrigt enligt punkt 1. Det är också viktigt att förstå ekosystemtjänsternas roll med tanke på utvecklingen av en hållbar bioekonomi.

När den direkta statliga finansieringen minskar behövs det nya modeller för att uppmuntra tryggheten av biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Incitamenten kan utöver nya slags finansieringsmodeller vara t.ex. rådgivning eller kommunikation. Ett sätt att trygga ekosystemtjänster kan vara att produktifiera dem för att användas inom t.ex. rekreation och/eller turism.

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Projekthelheten stöder målen för Vägkartan för tillväxt och förnyelse inom turismen 2015–2025, takprogrammet Outdoors Finland för utveckling av sommaraktiviteter, Turismens Team Finland-tillväxtprogram, Utvecklingsstrategin för naturaktiviteter sommartid för den internationella marknaden 2015-2018, vilka syftar till ökad naturturism, samt målen för Nationella skogsstrategin 2025, som syftar till att trygga och produktifiera mångfald och ekosystemtjänster samt utarbetandet av ett incitamentsystem för framtidens skogsbruk, målen för strategin för skydd och hållbart utnyttjande av den biologiska mångfalden 2012-2020 "För naturen – till nytta för människan" och Kulturmiljöstrategin 2014-2020.

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Framsynsinformation och bakgrundsteckning; data som stöder genomförandet av strategin inkl. analys av lägesbilden samt jämförelse av verksamhetsalternativ

4.5.2 Vilka innovativa och kostnadseffektiva lösningar och verksamhetssätt som beaktar målen för miljöflöden kan tas i bruk för att vandrande och utrotningshotade fiskbestånd ska återhämta sig i utbyggda vatten utan att det leder till oskäligen olägenheter med tanke på förutsättningarna för att producera vattenkraft?

Belopp: 150 000 €

Tidsplan: 2016–2017

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Statsrådet godkände 2012 en nationell fiskvägsstrategi som syftar till att genomföra lösningar som förbättrar fiskens vandringsmöjligheter och åtgärder som stöder dem. Strategin anger centrala verksamhetslinjer för samordning av vandringsfiskbestånd och produktion av vattenkraft. En central åtgärd är att främja nödvändiga lösningar i samarbete med aktörerna så att lösningarna uppmuntrar verksamhetsutövarna till frivilliga åtgärder samt till att modernisera de skyldigheter att kompensera fisket som för närvarande ingår i tillstånd enligt vattenlagen och miljötillstånd.

Ett centralt utvecklingsområde är att genom tekniska lösningar samordna de områdesvisa och tidsmässiga flödesbehov som vandringsfiskarna kräver utan att det orsakar produktionen av vattendrag orimliga olägenheter. Utvecklingsarbetet förutsätter smidigt samarbete mellan forskningen och verksamhetsutövarna inom vattenkraften. Informationsbehovet hänför sig på ett centralt sätt till definitionen av miljöflöde, som är aktuell inom EU, och tillämpningen av den i EU:s lagstiftning. Inom ramen för forskningstemat är det också nödvändigt att utvärdera samordningen av de bestämmelser som reglerar vattenkraften och vattenvårdsmålen samt behoven av att utveckla lagstiftningen i anslutning här till.

I denna utredning söks svar på följande frågor:

- Vilka eventuella ändringar i vattenlagstiftningen och tekniska lösningar behövs det för att trygga fiskbeståndens och andra organismers livskraft på det sätt som miljöflödeskraven förutsätter?
- Kan årsklockorna för produktionen av vattenkraft och åtgärderna för att stimulera fiskbestånden samordnas på ett innovativt och kostnadseffektivt sätt och om det går, vilka åtgärder krävs?

Svaren på dessa frågor och åtgärderna i anslutning till dem varierar från vattendrag till vattendrag och från kraftverk till kraftverk, så pilotförsök och forskning i anslutning till dem borde genomföras på flera objekt. Detta förutsätter bl.a. att sådana försöksprojekt genomförs där forskningen spelar en stark roll (bl.a. nödvändiga flöden, tillvaratagande av energi ur attraktionsflöden o.d.).

I många av våra vattendrag finns det avsevärda möjligheter att utveckla fisket samtidigt som man tryggar grundläggande lösningar för produktionen av vattenkraft. Det största hindret mot att återinföra bestånd av vandringsfisk är bristen på övergripande lösningsmodeller som kan

mångfaldigas och samordnas samt det stelbenta tillståndssystemet som inte gynnar smidiga reformer av verksamhetssätt och lösningar. I många vattendragsområden har det uppstått ett positivt samarbete för att samordna viktiga former av användning av vattendraget. Stärkta bestånd av vandringsfisk ger förutsättningar för ökad hållbar fisketurism, fritidsfiske samt kommersiellt fiske. Samtidigt främjas bevarandet av biologisk mångfald samt uppnåendet av god ekologisk status i åar och älvar samt Östersjön.

I regeringen Sipiläs handlingsplan riktar sig spetsprojekt 5 under fokusområdet bioekonomi och ren teknik mot naturpolitiken och där är huvudåtgärden att hjälpa vandrande och utrotningshotade fiskbestånd. Målet med vandringsfisksatsen är att stärka den naturliga produktionen av vandringsfiskbestånd i utbyggda vatten på deras potentiella förökningsområden samt att hitta permanenta lösningar för att få till stånd en naturenlig livscykel.

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Spetsprojektet som gäller naturpolitik / åtgärden vandrande och utrotningshotade fiskbestånd hjälps i handlingsplanen för regeringsprogrammet, den nationella fiskvägsstrategin, den nationella lax- och havsöringsstrategin, EU:s energi- och klimatpolitik 2030, LUKES och SYKES forskningsprogramsamarbete kring utbyggda vatten

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Utredningen stöder genomförandet av den nationella fiskvägsstrategin och regeringsprogrammet genom att producera information och nyttoanalyser som stöder det.

4.5.3 Vilken utbredning har de viktigaste invasiva främmande arterna, vilka risker är förknippade med dessa arter och på vilket sätt lönar det sig att prioritera åtgärder för att bekämpa främmande arter i Finland?

Belopp: 175 000 €

Tidsplan: 2016-3/2017

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Projektet hänför sig till främjande av det strategiska fokusområdet bioekonomi och ren teknik. Utredningen är nödvändig och brådskande på grund av genomförandet av EU:s och nationell lagstiftning och har även nära samband med tryggnad av de bioekonomiska produktionsbetingelserna.

Främmande arter är organismarter som spritt sig till nya platser med människan. I sin nya livsmiljö kan dessa hos oss främmande arter förändra miljön, göra det svårt för ursprungliga arter att klara sig, sprida sjukdomar eller skada t.ex. kulturväxter eller skogsbruket. De kan vara till skada även för rekreationen i naturen samt användningen av fastigheter och deras värde. Bl.a. av dessa orsaker bör invasiva främmande arter bekämpas. Främmande arters skadliga inverkan, liksom även bekämpningsåtgärderna är fördelade på flera sektorer och förvaltningsområden. Jord- och skogsbruksministeriet ansvarar för frågor om främmande arter inom jord- och skogsbruket, vilthushållningen samt fisket, och kommunikationsministeriets förvaltningsområde för frågor om främmande arter som berör trafikledshållning, trafik och transporter, inklusive sjöfart, järnvägar och landsvägar. Invasiva främmande arter ankommer på miljöministeriet och dess förvaltningsområde bl.a. i frågor med anknytning till naturskyddet. På utrikesministeriet ankommer ansvar för främmande arter i anslutning till utvecklingsamarbetsprojekt.

EU:s förordning nr 1143/2014 om främmande arter, som trädde i kraft i början av 2015, förutsätter att alla medlemsstater har infört effektiva hanteringsåtgärder för att utrota eller begränsa spridningen av invasiva främmande arter. Åtgärderna ska grunda sig på en kostnadsnyttoanalys, och de ska prioriteras på grundval av riskbedömningen och deras kostnadseffektivitet. Enligt EU:s förordning ska åtgärderna utredas före juli 2017. Även verkställigheten av den nationella lagen om främmande arter (RP har överlämnats till riksdagen 22.10.2015) förutsätter en sådan utredning och plan.

Inom ramen för projektet är avsikten att utreda hur spridda de invasiva främmande arter som ingår i EU:s förteckning över främmande arter är i Finland samt kostnadseffektiva åtgärder för att utrota dem eller begränsa deras spridning. Inom projektet bör utredas vilka invasiva främmande arter som redan har stor spridning och var de största förekomsterna av dem finns. I utredning bör dessutom tas ställning till vilka arter hanteringsåtgärderna i första hand riktas mot. Av denna orsak ska inom projektet också bedömas arternas skadliga inverkan, risken för att arterna sprider sig ytterligare samt preliminärt kostnaderna för och nyttan med bekämpningsåtgärder. Utredningen utgör ett viktigt kunskapsunderlag för hanteringsåtgärder avseende främmande arter som avses i EU:s förordning om främmande arter och den nationella lagen om främmande arter, för ett

uppföljningssystem för främmande arter samt tillsynen över att EU:s förordning och den nationella lagen om främmande arter efterlevs.

Projektet hänför sig till helheten för att främja det strategiska fokusområdet bioekonomi och ren energi. Inom projektet utförs viktigt grundarbete särskilt för att bekämpa risker som hotar bioekonomin med tanke på framtiden; med hjälp av projektet kan man säkerställa att invasiva främmande arter som försämrar eller hotar förnybara naturresurser och utnyttjandet av dem kan bekämpas i tid och med framförhållning eller att deras utbredning kan förhindras på ett avgörande sätt på de viktigaste områdena och med de effektivaste metoderna. Åtgärder för att bekämpa och hantera invasiva främmande arter kan också utgöra en faktisk bioekonomisk näringsmöjlighet, som redan nu testas på företagssidan.

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Den nationella lagen om främmande arter [Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om hantering av risker orsakade av främmande arter och lagar om ändring av naturvårdslagen och av jaktlagen](#)

Europaparlamentet och rådets förordning om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2014:317:FULL&from=SV>

Nationell portal för främmande arter vieraslajit.fi

Den nationella strategin för främmande arter http://www.mmm.fi/attachments/ymparisto/vieraslajiseminaari9.12.2009/67MIFeBdt/Vieraslaji_strategia_tulostettava.pdf

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Den information som projektet producerar är nödvändig för verkställigheten av EU:s förordning nr 1143/2014 om främmande arter samt de nationella bestämmelserna om främmande arter (Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om hantering av risker orsakade av främmande arter och lagar om ändring av naturvårdslagen och av jaktlagen, RP överlämnad till riksdagen 22.10.2015). Projektresultaten utgör ett viktigt kunskapsunderlag för åtgärder för att hantera främmande arter enligt EU:s förordning om främmande arter och den nationella lagen om främmande arter, för ett uppföljningssystem för främmande arter samt tillsyn över att EU:s förordning om främmande arter och den nationella lagen efterlevs.

4.5.4 Kommer Finland för egen del att uppnå det internationellt överenskomna målet att stoppa utarmningen av den biologiska mångfalden före 2020?

Belopp: 150 000 €

Tidsplan: 3/2016 –12/2016

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Projektet hänför sig till främjandet av regeringsprogrammets strategiska fokusområde bioekonomi och ren energi samt spetsprojektet naturpolitik som bygger på förtroende och rättvisa. I regeringsprogrammet ingår skrivningen: det görs en ny bedömning av vilka de utrotningshotade arterna är i samband med uppdateringen av habitat- och fågeldirektiven.

Finland har förbundit sig till biodiversitetskonventionens (Convention on Biological Diversity, CBD) mål att före 2020 stoppa utarmningen av den biologiska mångfalden globalt, regionalt och nationellt. Det nationella målet har satts i statsrådets principbeslut om Finlands strategi för bevarande och hållbart nyttjande av den biologiska mångfalden för åren 2012–2020. Målet utgör också en del av EU:s biodiversitetsstrategi. En heltäckande hotbedömning som utförs enligt internationellt godkända kriterier är nödvändig när man ska bedöma hur Finland lyckats nå målet.

Finland måste ha tillgång till uppdaterad information om arternas tillstånd i samband med en eventuell uppdatering av habitat- och fågeldirektiven. EU-kommissionen håller på att granska hur habitat- och fågeldirektiven fungerat, en "Fitness check" där man bedömer direktivens effektivitet, verkningsfullhet och kostnadseffektivitet. Översynen blir klar i början av 2016. Kommissionen använder bland annat resultaten av den för att bedöma ett eventuellt behov av att se över direktiven och/eller deras artbilagor. Finland måste arbeta aktivt för att våra särskilda nationella behov ska beaktas i kommissionens eventuella fortsatta åtgärder, vilket kräver aktuell information om våra hotade arter.

Att beakta hotade arter är vardag i all verksamhet som berör naturen, såsom skogsbruket, jordbruket, gruvbranschen, fisket, jakten och planläggningen, eftersom naturvårdslagens bestämmelser om skydd av arter har tagits in i alla speciallagar som sådana. Det är mycket viktigt att man genom aktuell och horisontell bedömning kan säkerställa att effekterna av bestämmelserna är rätt inriktade och att de begränsningar som artskyddet orsakar inte är onödiga. Inom olika sektorer har man också gjort insatser och ändrat verksamhets sätt för att trygga mångfalden och de ekosystemtjänster som den genererar. Resultaten av dem kan utvärderas med hjälp av de förändringar som kan iakttas i arternas hotutveckling.

Den femte hotbedömningen av arterna i Finland inleds 2016 och den blir klar i början av 2019. Det egentliga bedömningsarbetet utförs i arbetsgrupper för de olika organismgrupperna, och i arbetsgrupperna ingår sammanlagt över 150 artexperter. Arbetet förutsätter god samordning och styrning. Den föregående omfattande bedömningen publicerades 2010. Material och resultat som stöder beslutsfattandet blir tillgängliga enligt behov redan medan bedömningen pågår.

Forskningsfrågor som gäller 2016, dvs. den första projektfasen:

- Vilka tillägg bör göras till Internationella naturvårdsunionens (IUCN) bedömningsprogram för att resultaten av den bedömning som inleds ska vara jämförbara med tidigare nationella bedömningar?
- Vilken information bör sammanställas i samband med bedömningen för att hotindexet (Red List Index) ska kunna beräknas enligt artgrupp och livsmiljö?
- Vilka kompletteringar eller ändringar bör göras i klassificeringen av arternas livsmiljöer för att synergien med hotbedömningen av naturtyper ska kunna förbättras?
- Om vilka organismgrupper finns det ett regionalt och tidsmässigt tillräckligt kunskapsunderlag för att tillämpa IUCN:s bedömningskriterier?
- Vilket material ingår i kunskapsunderlaget och är materialet i användbar form?
- Vilket bakgrundsmaterial behövs utöver observationsmaterial om arterna för att säkerställa en så hög kvalitet som möjligt på bedömningen?
- Om vilka organismgrupper finns tillräcklig sakkunskap för att genomföra bedömningar?
- Kan bedömningens omfattning utvidgas jämfört med bedömningen 2010?
- Vilken slags utbildning behöver bedömarna?
- Vilket slags redskap behövs för att utföra och dokumentera bedömningen så effektivt och enhetligt som möjligt?

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Regeringsprogrammet och handlingsplanen

Statsrådets principbeslut om Finlands strategi för bevarande och hållbart nyttjande av den biologiska mångfalden för åren 2012–2020: <http://www.ym.fi/download/noname/%7B2373F85A-5754-4F9B-945C-1650EFC2630C%7D/44730>

För naturen – till nytta för människan. Finlands handlingsprogram för bevarande och hållbart nyttjande av den biologiska mångfalden för åren 2013–2020. <http://www.ym.fi/download/noname/%7BA1006DC3-DDD2-4710-AFD4-C0F29D96C110%7D/31786>

Hänför sig till MM:s TEAS-tema "ekosystemtjänster och biologisk mångfald".

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Framsynsanalys och bakgrundsteckning (inkl. metaanalys av befintlig data) samt information som stöder genomförandet av regeringens handlingsplan (inkl. analys av lägesbilden).

5.1.1 Vilka konsekvenser har digitaliseringen på produktiviteten inom den offentliga förvaltningen?

Belopp: 150 000 €

Tidsplan: Utredningen blir klar under år 2016

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Genom digitalisering strävar man efter att ändra tillvägagångssätten inom den offentliga förvaltningen. Målet är en vittomfattande kundorienterad och samtidig ändring av tänkesättet, verksamhetsmodellerna, strukturerna och deras växelverkan. Genom en övergripande semantisk interoperabilitet säkerställs att uppgifter från grundläggande register och datalager kan användas i olika tjänster. Förvaltningens processer automatiseras över ämbetsverkens gränser och man går över till elektronisk kundservice på bred front. Till följd av förändringen antar man att produktiviteten och kostnadseffektiviteten ökar inom förvaltningen och att det uppstår ny affärsverksamhet.

Samtidigt är målet att nedmontera gamla system som inte kommunicerar med varandra och inte betjänar medborgare och företag.

Under de senaste åren har digitaliseringen setts som ett av de viktigaste sätten att stävja ökningen av statens utgifter. Den offentliga förvaltningens utgifter kan likväl inte minskas bara genom att man övergår till elektroniska tjänster, utan det behövs en omfattande förändring av tillvägagångssätten inom förvaltningen. Man kan sträva efter att styra förändringen centralt via lagstiftningen eller med bindande direktiv eller genomföra den nära tjänster som erbjuds kunderna.

För att stävja ökningen av utgifterna inom den offentliga förvaltningen bör den ekonomiska nyttan av digitaliseringen inom ett acceptabelt tidsintervall överskrida de investeringar som den kräver.

Centrala forskningsfrågor:

Huvudfrågan är i vilka tjänster och processer inom den offentliga sektorn det är möjligt att höja produktiviteten genom digitalisering. Kan man påverka dem tillräckligt genom de åtgärder som pågår inom förvaltningen och genom riktlinjer i regeringsprogrammet?

- Kan fördelarna med digitaliseringen mätas och bedömas? Utveckling av mätare, insamling av data, kostnads-nyttanalyser, begränsningar och hinder för en höjning av produktiviteten.
- I vilka funktioner inom förvaltningen har digitaliseringen gett de bästa resultaten?
- Hur och med vilka medel kan utnyttjandet av digitaliseringen ledas och styras effektivare?

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och till annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Regeringsprogrammet ställer som tioårs mål upp ett produktivitetssprång i den offentliga servicen och den privata sektorn. Produktivitetssprånget möjliggörs av digitalisering samt avveckling av onödig reglering och byråkrati. Målet för regeringsperioden är att med en målmedveten styrningsmodell utveckla användarorienterade, produktivitetshöjande och resultatgivande digitala offentliga tjänster som fås från ett och samma ställe.

Ett av regeringens spetsprojekt är att digitalisera offentliga tjänster. Genom förnyelse av verksamhetssätten görs de offentliga tjänsterna användarorienterade och i första hand digitala, för att produktivitetssprånget som är nödvändigt för den offentliga ekonomin ska lyckas. Vid utvecklandet prioriteras sådana tjänster där produktivitetsvinsten blir störst. Digitalisering är ett genomgripande tema i regeringens strategi.

Enligt regeringsprogrammet ska principer som gäller digitaliseringen av alla offentliga tjänster utarbetas, regeringens interna processer digitaliseras och de tidigare processerna avvecklas, den offentliga förvaltningen förbinda sig att endast en gång be om samma information av medborgarna och företagen, medborgarnas rätt att övervaka och besluta om användningen av information som gäller dem själva stärkas, samtidigt som en smidig överföring av information mellan myndigheterna säkerställs, de medborgare som inte är vana med digitala tjänster eller som inte klarar av att använda dem få hjälp med det, organiseringen av förändringsledarskapet i samband med digitaliseringen stärkas inom statsrådet.

Informationsproduktionens huvudsakliga former: Jämförelse av verksamhetsalternativ samt kostnads-nyttoanalys

I utredningen ska tillgänglig finsk och internationell forskning och goda tillvägagångssätt inom förvaltningen sammanfattas. Slutresultatet blir en finskspråkig rapport som innehåller en utredning, dess resultat, ett system av mätare, åtgärdsförslag samt eventuella förslag till fortsatt forskning.

5.1.2 På vilket sätt främjas utnyttjandet och effekterna av öppna data och uppgifterna i den offentliga förvaltningens viktigaste grunddatalager på ett kostnadseffektivt sätt?

Belopp: 150 000 €

Tidsplan: Utredningen blir klar under år 2016

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Den potentiella nyttan av att offentlig information öppnas har i preliminära bedömningar visat sig vara stor. I många länder, även Finland, har öppnandet av offentliga informationslager blivit en central politikåtgärd.

Med öppna data i den offentliga förvaltningen avses data som en myndighet har producerat eller samlat in och som är offentligt tillgängligt för vem som helst att återanvända kostnadsfritt, enligt öppna användarvillkor och i maskinläsbart format.

I Finland har betydande datalager öppnats de senaste åren, däribland terrängdata, väderdata, trafik- och fordonsdata, statistik, ekonomiska data och digitalt kulturmaterial. Datalager har öppnats såväl inom statsförvaltningen som inom kultursektorn. År tillsatte finansministeriet Programmet för öppen information 2013–2015 med målet att öppna offentliga datalager i så stor omfattning och så snabbt som möjligt.

Alla data i den offentliga förvaltningen kan inte öppnas enligt definitionen på öppna data. De datalager som är centrala för samhället kallas basdatalager. I mera inskränkt mening talar man om basregister. Basregistren innehåller data om samhällets centrala basenheter och deras egenskaper och specificerar dessa basenheter som kan vara personer, organisationer, stiftelser och fastigheter. Basregistren innehåller ofta personuppgifter, vilket måste beaktas när data behandlas och överläts. I anknytning till öppnandet av datalager och planeringen av de offentliga finanserna har frågan om vilket genomslag som kan uppnås om data som anses ingå i basdatalager görs helt avgiftsfria aktualiserats. Emellertid bör behoven att ändra registrens struktur identifieras för att man ska kunna öppna eller bryta ut en del data för bredare användning eller till exempel datafält för användarna för att rationalisera insamlingen av data.

I samband med programmet för öppna data har en förberedande utredning genomförts om det genomslag öppna data kan få (Koski 2015). I utredningen konstateras att det fortfarande finns mycket lite forskning som behandlar de samhällseliga och ekonomiska frågor som är förknippade med användningen av datalager. Forskningsbaserad kunskap om de mekanismer enligt vilka användningen av data inverkar på ekonomin finns just inte inom organisationerna och inte heller inom nationalekonomin vare sig i Finland eller utomlands. Realiserade verkningar och bästa praxis är kända bara för enstaka områden, och för dessa till stor del endast genom case-exempel.

I den förberedande utredningen framlades preliminära strategier för att utveckla bedömningen av genomslaget. Enligt utredningen bör det utvecklas en uppföljningsmodell och en uppsättning mätare för att göra det möjligt att bedöma de realiserade socio-ekonomiska effekterna av att offentliga datalager öppnas och efter detta systematisk insamling av data för mätning av effekterna i efterhand. Dessutom bör genomslaget av att öppna offentliga datalager används bedömas kvalitativt. Då kan man fokusera på eventuella verkningar som anses viktiga för samhället, men som är svåra att mäta och ange som eurobelopp.

I digitala tjänster och processer används såväl öppna data som data med

användningsbegränsningar i basdatalager. För att effektivisera användningen av offentliga data behövs kunskap, mätare och en kostnads-nyttoanalys av olika sätt på vilka data i basregister kan användas effektivare än i dag. För beslutsfattandet bör man till exempel bedöma de effekter och kostnader och den nytta som de nuvarande avgifterna medför eller som blir följden om de avskaffas.

Forskningsfrågor:

Huvudfrågan är hur öppna data och användningen och genomslaget av den offentliga förvaltningens basdatalager kan främjas kostnadseffektivt.

- 1) Med hurdana mätare och hurdan modell för uppföljning och utvärdering kan man bedöma effekterna och kostnadseffektiviteten av att data öppnas?
- 2) En kostnads-nyttoanalys för de centrala verkningarna av att datalagren öppnas (insamling och analys av material)
- 3) Genom vilka politikåtgärder och hurdana tillvägagångssätt eller strukturella ändringar i registren kan användningen av den offentliga förvaltningens datalager främjas effektivare?

Preciserad beskrivning av behovet av information:

Koski Heli: Avoimen tiedon vaikuttavuus – esitutkimus. Finansministeriets publikationer 15a/2015, <http://vm.fi/julkaisu?pubid=5201>

Kopplingar till statsrådets strategier och till annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Regeringsprogrammet och genomförandet av dess strategi

Enligt regeringsprogrammet ger öppna data och bättre utnyttjande av datalager förutsättningar för nya affärsverksamhetsidéer.

Lösningar för Finland. Strategiskt program för statsminister Juha Sipiläs regering 29.5.2015.

http://vnk.fi/documents/10616/1095776/Ratkaisujen+Suomi_RUOTSI.pdf/5102aaa8-29d6-48d9-aba5-0002ed9d518c?version=1.0

Digitalisering är ett genomgripande tema i regeringens strategi. Öppna data och ett kostnadseffektivt utnyttjande av offentlig information stöder digitaliseringen av den offentliga förvaltningens tjänster och processer. <http://valtioneuvosto.fi/hallitusohjelman-toteutus/digitalisaatio>

Övrigt material som anknyter till ämnet:

Avoimesta datasta innovatiiviseen tiedon hyödyntämiseen. Avoimen tiedon ohjelman 2013–2015 loppuraportti. Finansministeriets publikationer 31/2015. <http://www.vm.fi/julkaisut>

Julkishallinnon tietoluovutusten periaatteet ja käytännöt. Finansministeriets publikationer 2/2012.

Tietoja valtion tietohallinnosta 2014. Finansministeriets publikationer 27/2015. <http://vm.fi/julkisen-hallinnon-ict>

CIS (Community Information Survey), Statistikcentralens enkät om innovationsverksamheten 2012–2014 (innehåller frågor om användningen av big data och den offentliga sektorns öppna data). Resultaten rapporteras sannolikt 2016. För ytterligare information, kontakta Statistikcentralen.

Massadatasta liiketoimintaa ja tehokkaita julkisia palveluita (ett forskningsprojekt som statsrådet inlett

2015). <http://vnk.fi/documents/10616/1034423/K%C3%A4ynnistett%C3%A4v%C3%A4t+2015/33d>

[80f68-0a9f-41ba-b110-85784e333d6f](#)

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Utredningen ska utgöra en fortsättning på den förberedande utredningen "Avoimen tiedon vaikuttavuus" och utnyttja denna samt annan aktuell finsk och internationell forskning. Slutresultatet blir en finskspråkig rapport som innehåller en utredning, dess resultat, en uppsättning mätare, en kostnads-nyttanalyt, åtgärdsförslag samt eventuella förslag till fortsatt forskning.

5.2.1 Hur kan servicen på landsbygden utvecklas och bli mångsidigare genom utnyttjande av digitalisering och försöksverksamhet?

Belopp: 250 000 €

Tidsplan: Utredningarna ska i huvudsak vara klara vid utgången av 2016 så att försök kan inledas i vid ingången av 2017. En del av utredningarna bedömer försök som pågår åren 2017–2018.

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Digitaliseringen och urbaniseringen av samhället har ute i världen skapat ett aktivt uppsving för olika "smart city"-projekt. Motsvarande aktivitet observeras inte på landsbygden eller i stagnerande stadsregioner fastän de flexibla möjligheterna att skala upp och ner tjänsterna, de låga gränskostnaderna och oberoendet av tid och plats hör till de största fördelarna med digitaliseringen. Man kan till och med utgå från att de digitala tjänsterna har större betydelse på orter där de traditionella fysiska tjänsterna skärs ner eller redan har avskaffats. Med digitala tjänster får människorna och företagen på landsbygden smidigare vardag samtidigt som det skapas nya möjligheter för företagsverksamhet och utveckling av tjänster. Projektet stöder en hållbar regionstruktur och landsbygdens konkurrenskraft, välfärd och livskraft.

Bland annat följande landsbygdsspecifika frågor måste utredas:

- Vilken ekonomisk eller annan nytta kan uppnås på landsbygden genom att tjänsterna digitaliseras?
- Hur säkerställs en äkta kundorientering när tjänsterna realiseras med hänsyn till innehåll och tillgänglighet (t.ex. fungerande anslutningar, tillgången till apparatur och dess lämplighet för olika kundgrupper, användarnas (särskilt de gamla) kunnande och hur det kan förbättras osv.)?
- Hur digitaliserar man offentliga tjänster till exempel utgående från olika målgruppers behov och hur bör autentiseringen planeras?
- Hur kan välfärdsdata med geografisk information användas vid utveckling av kollektiva lösningar?
- Vilka möjligheter erbjuder robotiseringen och det industriella internet när servicen ordnas på landsbygden?
- Hur förändras ledningen av företag på landsbygden i och med den digitala omvandlingen?
- Vilka möjligheter finns det att samordna person-, post- och varutransporter med särskild hänsyn till sparmålen för de persontransporter som samhället stöder?
- Vad är nyttan med virtuella läkartjänster och villkoren för att de ska kunna användas?

Till de synpunkter som bör utredas/beaktas hör bl.a. följande:

- Vilka av de tjänster som samhället tillhandahåller kan och vilka kan inte digitaliseras och tillhandahållas som virtuella tjänster? Vilka färdiga offentliga eller privata digitala tjänster finns det som kan testas?
- Hur kan samhörigheten (interaktiviteten, deltagandet osv.) stärkas med hjälp av virtuella tjänster?
- Hur ska öppna lärandemiljöer som baserar sig på digitaliseringen utvecklas med beaktande av tjänster som genomförs inom olika förvaltningsområden (t.ex. transporter, social- och sjukvård, utbildning och bibliotek, jord- och skogsbruks, bioekonomi osv.) och hur bör detta avspeglas i försöken?

- Hur kan arbete inom den nationella servicearkitekturen (KAPA) utnyttjas och hur lönar det sig att utnyttja det?
- Insamling av information från försök. Hur samlas information om användningen av digitala tjänster in och hur används den när tjänster utvecklas?

Utredningarna ska gälla och stödja försök som genomförs inom ramen för temat, till exempel försöket Skärgårdstrafiken som tjänst.

Kopplingar till statsrådets strategier och till annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Regeringsprogrammets spetsprojekt: Skapande av en tillväxtmiljö för digital affärsverksamhet. Åtgärd: Nya försök inleds (t.ex. försöket Skärgårdstrafiken som tjänst), och som en del av försöken genomförs konceptet Smart Countryside. Försöken ska främja utvecklandet av nya kundorienterade servicelösningar och stödja boende och företagande på landsbygden.

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Prognosdata och bakgrundsfakta (inklusive metaanalys av existerande kunskap och väsentliga landsbygdsutredningar), information som stöder strategiskt verkställande inklusive analys av lägesbilder, undersökning och analys av lärandemiljöer, jämförelse av alternativa tillvägagångssätt (ex ante och medan de pågår).

5.2.2 Hur förbättras de digitala tillgångarnas och affärsmodellernas tillförlitlighet?

Belopp: 100 000 €

Tidsplan: Utredningarna genomförs åren 2016–2017 och ska stödja beslutsfattandet gällande genomförandet av informationssäkerhetsstrategin. Information från utredningarna ska också användas i andra insatser som gäller tillväxtmiljön för digital affärsverksamhet inom regeringens spetsprojekt, särskilt åtgärder som gäller användning av massdata och dataaffärsverksamhet.

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Finland använder sitt inflytande i den globala miljön för att säkra finska företags möjligheter att växa och nå framgång på den inre marknaden i Europa. Den databaserade affärsverksamhetens ekonomiska potential är stor, och den tekniska innovationstakten snabb. För styrningen av utvecklingsverksamheten behövs kunskap om säker användning av data och praxis som stöder integritetsskyddet. Regeringen anser det viktigt politikåtgärder på EU-nivå används för att utveckla tillgången på och utbudet av pålitliga och informationssäkra digitala nyttigheter på den inre marknaden och ingripa i fenomen som försvagar tilliten till den digitala miljön, såsom omfattande kränkningar av integriteten i olika nät.

Följande frågor ska utredas, jämföras och bedömas på EU:s inre marknad:

- Hur inverkar användarvillkoren för de allmännaste terminalerna, operativsystemen, sökmotorernas och kommunikationsprogrammen samt deras dataskyddsegenskaper på användarens möjligheter att skydda data i sin affärsverksamhet eller annan verksamhet?
- Hur svarar olika dataskyddsegenskaper och certifieringar mot användarnas behov, och hur inverkar de på användarnas förtroende för digitala nyttigheter?
- Vilken bästa praxis kan utnyttjas för att öka förtroendet mellan parterna på marknaden, och vilken betydelse har de certifierings- och standardiseringsorgan som garanterar betrodda nyttigheter för anläggnings- och tjänsteutvecklarna inom ICT-sektorn och för deras kunder?
- Vad är bästa dataskyddspraxis för moderna kommunikationsapplikationer och molntjänster, och vilka möjligheter har användarna att behålla kontrollen över användningen av sina data eller byta tjänsteleverantör?
- Hur gör öppna gränssnitt det möjligt att på ett tillförlitligt sätt koppla ihop och använda offentligt tillgängliga data och privat insamlade data, och vilka exempel finns det på verksamhetsmodeller för företag som grundar sig på öppna gränssnitt?
- Vilken nytta erbjuder anonyma datamassor för affärsverksamhet och vilka exempel det finns på olika sätt att utnyttja anonyma datamassor?
- Hurdana kommersiella och offentliga tjänster har de som driver informationssystem och systemens användare tillgång till för att upptäcka dolda datasäkerhetsrisker, bedöma deras skadliga verkningar och minska risken genom informationsdelning?
- Vilka är bästa praxis enligt vilka tjänsterna ovan kan användas som komplement till varandra för att dela information om sårbara egenskaper hos program och minska datasäkerhetsriskerna?
- Vilka datasäkerhetsnyttigheter används allmänt i företag i olika branscher i Finland och hur kan ett sådant serviceutbud och sådan nyckelkompetens vid behov förankras i Finland?

Kopplingar till statsrådets strategier och till annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Regeringsprogrammets spetsprojekt: Skapande av en tillväxtmiljö för digital affärsverksamhet, utformande av en informationssäkerhetsstrategi.

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Prognosdata och bakgrundsfakta; information som stöder genomförandet av strategin medräknat en nulägesanalys av marknaden; en jämförelse av bästa praxis och alternativ för verksamheten; bedömning av effektiviteten hos den offentliga maktens styrmetoder.

5.2.3 Vilka konsekvenser har robotiseringen och automatiseringen för Finlands samhällsekonomi och hurdana främjande åtgärder behövs?

Synvinklarna är affärsverksamhetens tillväxt, kompetensbehoven, sysselsättningen, hälsan och välfärden och trafik- och samhällsplaneringen.

Belopp: 150 000 €

Tidsplan: Utredningen ska bli klar under år 2017. Mellanresultat måste finnas att tillgå redan tidigare, eftersom information behövs för ministeriernas strategiplaner och beslutsfattande åren 2016–2017.

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

För att främja robotisering och automatisering behövs det kunskap om vilka konsekvenser robotiseringen och automatiseringen har för sysselsättningen, exporten och nationalprodukten i Finland, behovet av kompetens inom automation/robotik inom de närmaste åren och hurdana krav detta ställer på den utbildning som påskyndar utnyttjandet av robotiseringen och automatiseringen och hur robotiseringen och automatiseringen inverkar på samhällsplaneringen på olika sätt samt på möjligheterna att stödja en grön samhällsutveckling och tillväxten inom digital affärsverksamhet (s.k. smart city-tänkande).

RP: Alla förvaltningsområden har utarbetat en plan för främjande av automatisering/robotteknik och möjligheterna till försök inom vissa förvaltningsområden har bedömts före september 2016. Utredningen stöder planeringen, riktandet och genomförandet av åtgärder för främjande.

Kopplingar till statsrådets strategier och till annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Regeringsprogrammets spetsprojekt: Skapande av en tillväxtmiljö för digital affärsverksamhet. Åtgärd: Användningen och utvecklandet av robotteknik ökas i Finland.

ANM: VTT:s kundrapport till ANM VTT-CR-00422-15 | 30.1.2015 Robottiikkatiekartta

KM: <http://www.lvm.fi/julkaisu/4444104/robotit-maalla-merella-ja-ilmassa-liikenteen-alykkaan-automaation-edistamissuunnitelma>

Trafikverket: http://www.trafi.fi/filebank/a/1421850491/c57dad45a028a573735b6850e24c89d0/16652-Trafi_tutkimuksia_01-2015_-_Automaattijaminen.pdf

KM,ANM: <https://intellectualtransitzone.files.wordpress.com/2015/02/airo-raportti-2015.pdf>

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Prognosdata och bakgrundsfakta (inklusive metaanalys av existerande kunskap), information som stöder genomförandet av strategin inklusive analys av lägesbilder; jämförelse av verksamhetsalternativ samt utvärdering av politikåtgärder (ex ante och medan de pågår).

5.3.1 Vilka är utmaningarna när det gäller genomförandet av EU-lagstiftningen?

Belopp: 100 000 €

Tidsplan: 2016–2017

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

I forskningsprojektet utreds de främsta utmaningarna för lagstiftaren som sammanhänger med det nationella genomförandet av EU-lagstiftningen. Dessutom utreds i vilken mån man i lagberedningen utnyttjar det nationella spelrummet och i vilken mån och i hurdana fall man stiftar nationell tilläggslagstiftning som överskrider kraven i EU-lagstiftningen (s.k. gold-plating). Genom forskningen produceras kunskap som klarlägger hur EU-lagstiftningen passas in i den nationella lagstiftningen på ett sätt som är så tydligt som möjligt ur medborgarnas och företagens synvinkel.

Denna forskning är nödvändig, eftersom man för närvarande inte vet exakt hur det nationella spelrummet de facto utnyttjas och det inte finns någon exakt information om den nationella tilläggslagstiftningen. Det finns sannolikt variationer i praxis mellan förvaltningsområdena. När det här har utretts hjälper det att utveckla tillvägagångssätten och sätten att verkställa lagarna så att bestämmelserna i framtiden kan verkställas så konsekvent och ändamålsenligt som möjligt. Målet är också att effektivisera genomförandet av EU-lagstiftningen på ett sådant sätt att företagen inte påläggs en extra börda som försämrar deras konkurrenskraft.

Till forskningsfrågor hör bl.a. följande:

- Hurdana utmaningar på nationell och EU-nivå är det nationella genomförandet av EU:s rättsakter förknippat med?
- Hur utnyttjas det nationella spelrum som EU:s rättsakter medger när dessa genomförs nationellt, inbegripet flexibilitet och de övergångstider som tillåts för sm-företag?
- I hurdana fall och i vilken utsträckning stiftas sådan nationell tilläggslagstiftning i samband med genomförandet av EU:s rättsakter som dessa inte kräver? Vad är grunden för dessa nationella tilläggskrav, och lyfts de fram i anmälningarna om nationellt genomförande till kommissionen?
- Med vilka genomförandemetoder kan EU-lagstiftningen införlivas med den nationella lagstiftningen på ett så klart sätt som möjligt, vilka metoder använder ministerierna vanligen och i vilket skede fattas beslut om genomförandemetoderna?
- Hur ska genomförandet av EU-lagstiftningen i Finland utvecklas, för att det ska bli så effektivt och klart som möjligt?

Ett mål är att forskningen ska ge en helhetsbild av genomförandet av EU-lagstiftningen, men det finns också behov att närma sig frågan utifrån enskilda lagprojekt. Forskningen kan genomföras till exempel genom att man intervjuar lagberedare, genom fallstudier och enkätmaterial samt genom att man utnyttjar befintligt forsknings- och myndighetsmaterial om genomförandet av EU:s rättsakter i Finland. Forskningen kan kompletteras med en internationell jämförelse i den mån det är möjligt.

Kopplingar till statsrådets strategier och till annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Regeringsprogrammets spetsprojekt: Smidigare författningar.

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Forskningen producerar information och alternativa tillvägagångssätt som underlag för utvecklingsåtgärder och anvisningar.

5.3.2 Vilka behov av ändring av den nationella lagstiftningen orsakar uppgiftsskyddsförordningen?

Belopp: 100 000 €
Tidsplan: 2016

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Omarbetningen av EU:s informationsskyddslagstiftning avses bli klar under år 2015. Den nya allmänna uppgiftsskyddsförordningen gäller i princip nästan all behandling av persondata frånsett vissa undantag. Även om det handlar om en förordning, ger den ett betydande nationellt spelrum. Reformen är betydande, och dess genomförande i Finland förutsätter att hela den nationella lagstiftningen om behandling av persondata granskas. När förordningen har trätt i kraft följer en två års övergångstid, under vilken den nationella lagstiftningen ska harmonieras med förordningen.

Forskningsprojektets syfte är att utreda vilka konsekvenserna av den nya uppgiftsskyddsförordningen blir för företagsverksamheten, så att de nationella genomförandeåtgärder som förordningen kräver kan genomföras på ett sådant sätt att de inte medför en onödig ökning av den administrativa bördan för privata aktörer. De kostnader som orsakas företagen sammanhänger exempelvis med utvecklingen av IT-systemen och databehandlingen och med personalkostnaderna. I utredningen måste man beakta de skyldigheter som registerförare redan nu har på grund av den nationella personuppgiftslagen samt att alla skyldigheter som förordningen ålägger företagen inte är nya. Dessutom måste utredningen beakta konsekvenserna för helhetsbedömningen av att registerförarens skyldigheter i en del avseenden kommer att minska i jämförelse med nuvarande lagstiftning.

Kopplingar till statsrådets strategier och till annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Digitalisering, smidigare författningar

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Forskningen producerar information och alternativa förfaranden för genomförandet av EU:s rättsakter.

5.3.3 Vilka är alternativen för och effekterna av att underlätta rivning för att ge plats åt tillbyggnad?

Belopp: 100 000 €

Tidsplan: Senast oktober 2016

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Med rivning för tillbyggnad avses att tillväxtregionerna utvecklas så att gamla byggnader rivs för att ge plats åt nybyggen. För att förtäta samhällsstrukturen är det nödvändigt att riva byggnader som tillhör gamla bostadsaktiebolag och bygga nya effektivare hus som svarar på den utveckling som boendebehoven har genomgått.

Rivning för tillbyggnad har betydande inverkan på jämlik behandling av aktieägarna, på aktieägarnas boendeförhållanden och – för specialgrupper – för livskvaliteten i generellare mening, på finansieringen av bostäder och användningen av bostäder som garanti och fördelningen av nyttan av bostadsförmögenheten och den effektivare markanvändningen mellan aktieägarna och andra aktörer, såsom byggföretagen, fastighetsplaceraarna och kommunen.

Enligt gällande lag om bostadsaktiebolag förutsätter rivning för tillbyggnad ett enhälligt beslut av aktieägarna. I praktiken förhindrar det här ofta att samhällsstrukturen förtätas när fastigheter och byggnader som tillhör bostadsaktiebolag är involverade. Målet är att beslutet ska kunna fattas på bolagsstämman med kvalificerad majoritet (2/3 för beslutet). Det är nödvändigt att tillåta beslut med kvalificerad majoritet för att bostadsaktiebolagens gamla fastigheter ska kunna utvecklas i överensstämmelse med samhällsutvecklingen.

För den nuvarande aktieägaren innebär det förenklade beslutsfattandet att han eller hon kan bli tvungen att mot sin vilja byta ut sin bostad mot en bostad som majoriteten i bolaget anvisar, bära sin del av risken som projektet innebär och leva mitt i ett byggprojekt som varar i flera år. I den nuvarande lagen för bostadsaktiebolag har husbolagens lekmannaförvaltning beaktats, och i lagen betonas gamla aktieägars boendetrygghet genom att begränsa husbolages risktagning. Sedda ur aktieägaren eller husbolagets synvinkel gör de nuvarande begränsningarna värdeändringarna lättare att förutse. Vid en övergång till beslut med absolut majoritet behövs av dessa orsaker nya sätt att skydda den minoritet som förlorar samt handlingsmodeller för bolag.

De möjligheter som skapas om det görs lättare för husbolagen att fatta beslut liksom övriga verkningar är betydande. Nästan hälften av alla bostäder ingår i bostadsaktiebolag, och i dem bor över hälften av alla finländare. Bostadsaktiebolagens fastigheter och byggnader utgör en mycket stor del av nationalegendomen. I praktiken grundar byggbolagen över 70 % av bostadsaktiebolagen och påverkar markplaneringen tillsammans med övriga professionella aktörer och placeraarna, skaffar byggnadstillstånd och bygger eller fungerar som byggherre för byggnader vars lägenheter aktieägarna köper genom frivilliga affärer på en fri marknad. I praktiken har ett bostadsaktiebolag som beslutar sig för rivning för tillbyggnad inte en lika stark förhandlingsposition som aktörerna ovan, eftersom aktieägarna och husbolagen i allmänhet inte

besitter den yrkeskunskap och de ekonomiska resurser som krävs för planeringen och för ledningen av genomförandet.

För beredningen av den planerade ändringen i bostadsaktiebolagslagen behövs en utredning av hur en lindring av villkoren för beslut om rivning för tillbyggnad inverkar på baslutsfattandet i och styrningen av husbolagen, den jämlika behandlingen av aktieägarna, särskilt den åldrande befolkningens boendetrygghet och boendeförhållanden, användningen av bostadsaktier som garanti samt delningen av den ökade förmögenhet som grundar sig på rätten att bygga till.

I forskningsprojektet studeras följande frågor:

- Vilka verkningar har rivning för tillbyggnad på hur nyttan av bostadsförmögenheten och av effektiviseringen av markanvändningen fördelas mellan bolagets aktieägare, byggarna, investerarna och kommunen?
- Vilka verkningar har rivning för tillbyggnad på finansieringen av ett bostadsaktiebolags byggnader och bostadsaktier och användningen av dessa som garantier samt på byggmarknaden och bostadshandeln?
- Hur inverkar en lindring av villkoren för beslutsfattande i bostadsaktiebolag på aktieägarnas behov av information innan besluten fattas och medan de verkställs, och vilka blir konsekvenserna för förvaltningen av bolaget?
- Vilka konsekvenser får en lindring av villkoren för beslutsfattande i bostadsaktiebolag för den jämlika behandlingen av aktieägarna, boendesäkerheten och boendeförhållandena särskilt för seniorer och andra specialgrupper samt för aktieägarnas minoritetsskydd och för hyreskontrakt?

Utredningarna ska genomföras 2016 innan lagstiftningsarbetet inleds.

Kopplingar till statsrådets strategier och till annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Enligt Sipiläs regeringsprogram ska man öka valfriheten inom boendet och svara på de strukturella ändringarna inom bostadsbehovet. För att målet ska uppnås ska man bland annat göra bostadsaktiebolagens beslutsfattande smidigare när det gäller grundliga renoveringar och kompletteringsbyggande (bilaga 4, s. 12).

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

I utredningen ska tillgänglig inhemsk och utländsk forskning och tidigare lagstiftningsarbete sammanfattas. Synpunkter bland experter inom olika områden ska samlas in genom enkäter och/eller intervjuer. Dessutom ska man bedöma hur eventuella ändringar inverkar på olika aktörers kostnader. Slutresultatet blir en rapport som innehåller utredningens resultat och åtgärdsförslag samt eventuella förslag till fortsatt undersökning.

5.3.4 Bedömning av regleringsbördan – en helhetsbedömning som bakgrund för smidigare författningar

Belopp : 300 000 €
Tidsplan: 2016–2017

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

I enlighet med regeringsprogrammet utarbetas en objektiv helhetsbedömning av regelbördan. Utredningen ska vara sektorsövergripande och ha som mål att producera information om storleken på den börda som regelverken utgör ur företagens och medborgarnas synvinkel och om hur denna börda utvecklas och vilka samband den har med EU-lagstiftningen och internationella avtal. Utredningen ska omfatta både befintlig lagstiftning och ny lagstiftning, och där bedöms den börda som lagstiftningen utgör i relation till den nytta som den medför. Utredningen fokuserar på frågor som gäller regelbördan och drar nytta av den information som erhållits genom bedömningen av den administrativa bördan. Utredningen resulterar också i ett förslag om hur man kan mäta och följa upp hur tung regelbördan är och hur den utvecklas och blir lättare.

Utredningen ska också innehålla förslag om hur gällande lagstiftning kan göras lättare.

För att mäta resultaten och genomslaget av den avveckling av lagstiftning och onödig reglering som genomförs ministerievis (inom förvaltningssektorerna) behövs klara mätare.

Forskningsfrågor:

- Hur bedöms ursprunget till regelbördan, utgångsläget och bördans storlek kvantitativt, innehållsmässigt och till sitt penningbelopp som helhet i ett ekonomiskt perspektiv i början av 2016?
- Hurdana effekter har regelbördan i såväl företagens som medborgarnas vardag?
- Vad är förhållandet mellan regelbördan och den nytta lagstiftningen ger?
- Vilket är sambandet mellan regelbördan å ena sidan och EU-lagstiftningen och internationella avtal å den andra särskilt med beaktande av i vilken grad regelbördan följer direkt av åtagandena i fråga och i vilken grad den har ökats genom nationella genomförandeåtgärder eller nationell tillämpningspraxis, och hur stora bedöms de relativa andelarna vara i ursprunget till kraven i lagstiftningen?
- Vilka faktorer utöver ny lagstiftning har lett till att regelbördan har vuxit medräknat exempelvis verkställighetsproblem, myndigheternas resurser, överlappande författningar, motstridigheter och tolkningsproblem, och med vilka medel kan regelbördan på ett betydande sätt minskas totalt sett till exempel genom att förbättra anvisningarna och tillsynen över att de efterlevs?
- Med vilka slags mätare (som till exempel utnyttjar den s.k. standardkostnadsmodellen SCM som har använts för mätning av den administrativa bördan) bör regelbördan och minskningen av den mätas inbegripet kvantitativa, innehållsliga och ekonomiska mätare?

Kopplingar till statsrådets strategier och till annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Formulering i regeringsprogrammet: Smidigare författningar. Styrningen av författningspolitiken görs klarare med målet att regleringen ska bli lättare och användningen av andra styrmedel som alternativ till författningar ska öka. Målet är att avveckla onödig reglering och att den administrativa bördan ska bli lättare. Vid genomförandet av EU-författningar avhåller man sig från att skapa ytterligare nationell reglering.

Spetsprojekt 3: Smidigare författningar - målet är en möjliggörande reglering, att avveckla onödiga normer och att den administrativa bördan ska bli lättare. Dessutom ska medborgarnas vardag underlättas, konkurrenskraften förbättras, tillträde till marknaden och digitalisering främjas. Som en del av projektet skapas kriterier för mätning av resultaten av avvecklingen av normer.

Annan utrednings- och forskningsverksamhet med anknytning till ämnet: En utredning om de centrala utmaningar vid lagberedningen som sammanhänger med genomförandet av EU-lagstiftningen nationellt (JM).

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Utredningen sammanfattas i en finskspråkig rapport som innehåller utgångsläget för regelbördan, en bedömning av nuläget, möjliga förslag om att avveckla onödiga normer och göra regelbördan och den administrativa bördan lättare. Rapporten ska också innehålla förslag om mätare (indikatorer) för resultaten av normavvecklingen. I rapporten ingår specifika svar på varje fråga i förteckningen ovan, och i samband med svaren presenteras en koncis sammanfattning av forskningsresultaten.

6.1.1 Utredningar som stöder social- och hälsovårdsreformen och inrättandet av självstyrande områden

Belopp: 300 000 €

Tidsplan: 3/2016–12/2016

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

En av de mest betydelsefulla strukturpolitiska reformerna i regeringsprogrammet för statsminister Juha Sipiläs regering är social- och hälsovårdsreformen. I landet inrättas 18 självstyrande områden som svarar för ordnandet av social- och hälsovårdstjänsterna inom sina områden, med undantag av tre som blir tvungna att ordna sina social- och hälsovårdstjänster i samarbete med något annat område. Ansvaret för ordnandet av social- och hälsovårdstjänsterna överförs från kommunerna och samkommunerna till de självstyrande områdena den 1 januari 2019. I fortsättningen ordnas den offentliga förvaltningen i Finland på tre nivåer. Dessa är staten, det självstyrande området och kommunen.

Regeringen ökar serviceutbudet inom produktionen av offentlig social- och hälsovård. De självstyrande områdena producerar de nödvändiga social- och hälsovårdstjänsterna själva eller tillsammans med andra självstyrande områden. De kan också anlita privata eller tredje sektorns tjänster.

Flerkanalsfinansieringen av social- och hälsovården förenklas och individens valfrihet ökar. Som en del av reformen behövs lagstiftning om valfrihet. Valfrihet är i fortsättningen huvudregeln på basnivå och används i tillämpliga delar inom social- och hälsovårdstjänsterna på specialnivå. Avsikten är att lagstiftning som förenklar flerkanalsfinansieringen och ökar valfriheten träder i kraft den 1 januari 2019. Syftet med valfriheten är att stärka särskilt servicen på basnivå och att säkerställa en snabbare tillgång till vård. Möjligheten för en klient att välja säkerställs med enhetliga kvalitetskriterier för tjänster och offentlig information till stöd för valet.

I och med reformen fattar statsrådet bl.a. ett beslut om ordnandet av social- och hälsovården på basis av förslagen från de självstyrande områdena och de förhandlingar som förs med dem. I beslutet fastställs ett offentligt servicelöfte och strategiska utvecklingsmål. Dessutom beslutar statsrådet om uppgifterna och arbetsfördelningen för de riksomfattande och regionala specialenheterna, universitetssjukhusen och övriga kompetenscentrum. Statsrådet styr också stora investeringar och produktionsstruktur samt säkerställer att valfriheten förverkligas. Genom kompatibla informationssystem skapas förutsättningar för samarbete mellan de självstyrande områdena och en effektiv verksamhet inom dem. Dessutom inrättas en riksomfattande enhet för gemensam upphandling som ägs av de självstyrande områdena och gemensamma riksomfattande stödtjänster.

Med denna ansökan eftersöks en forskningsgrupp, ett forskningsinstitut eller ett forskningskonsortium som klarar av att under ledning av beredningsgruppen för inrättande av de självstyrande områdena i social- och hälsovårdsreformen utreda brådskande uppgifter i anslutning

till de ovannämnda reformerna under vintern och våren 2016. Ärenden som ska utredas kan till exempel vara att precisera de preliminära konsekvensbedömningarna i regeringspropositioner som hänför sig till reformen. Det kan också vara utredningar som behövs för beredningen av genomförandet av reformen. Konsekvensbedömningarna behövs innan de slutliga regeringspropositionerna kan lämnas till riksdagen. Den projektaktör som blir vald ska – inom ramen för den tid som står till förfogande – också använda sig av tillämpad internationell uppföljnings-, utvärderings- och forskningsinformation om motsvarande social- och hälsovårdsreformer som under de senaste åren genomförts bl.a. i Danmark, Norge och Sverige.

Forskningsfrågorna kan till exempel beröra följande teman:

- Utredning av företagshälsovårdens ställning vid förenklingen av flerkanselfinansieringen
- Utredning av detaljerna kring valfrihetsmodellen
- Konsekvenserna av arrangemang kring fastigheter och annan egendom för kommunerna och de nya självstyrande områdena
- Precisering av konsekvensbedömningarna av finansieringssystemet
- Reformens konsekvenser för personalens ställning och en precisering av konsekvenserna av arrangemangen kring personalens löne- och pensionsförmåner
- Utredningar som gäller andra uppgifter som överförs till de självstyrande områdena
- Utredningar som stöder beredningen av genomförandet.

Forskningsfrågorna blir tydligare allteftersom beredningen av regionförvaltningsreformen och social- och hälsovårdsreformen avancerar och styrgruppen och projektaktören kommer överens om dem. Beskrivningen av informationsbehovet uppdateras under ansökningstiden, om regeringen drar upp riktlinjer för social- och hälsovårdsreformen.

Forskningsanbudet ska innehålla en plan om vilka utvärderingsmetoder de sökande ämnar använda sig av för att utreda uppgifterna i anslutning till social- och hälsovårdsreformen och för att bedöma konsekvenserna av de olika handlingsalternativen. Dessutom ska det för varje uppgift anges vilket informationsunderlag som beskrivningen av handlingsalternativen grundar sig på. I fråga om konsekvensbedömningarna anges hurdant empiriskt material som samlas in och analyseras. Till ansökan bifogas information om pris per enhet utifrån en totalkostnadsmodell.

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Regeringsprogrammet, reformer: social- och hälsovårdsreformen och regeringens riktlinjer om inrättandet av självstyrande områden.

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Information som stöder lagberedningen och genomförandet av social- och hälsovårdsreformen; jämförelse av olika handlingsalternativ, kostnadsanalyser och utvärdering av de politiska åtgärderna.

6.1.2 Hurdana indikatorer stöder den strategiska och operativa ledningen av social- och hälsovården inom de självstyrande områdena?

Belopp: 200 000 €

Tidsplan: före utgången av 2017

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Social- och hälsovårdsreformen förutsätter ett aktuellt och transparent informationsunderlag för bedömningen av tjänsterna samt för bedömningen av behovet av främjande av välfärd och hälsa. Ett sådant underlag behövs också för att man ska kunna bedöma och jämföra kostnader, produktivitet, kvalitet och effektivitet. I projektet utreds de olika aktörernas (nationell styrning, anordnare, verksamhetsenheter, invånare) informationsbehov. I projektet kartläggs dessutom de nuvarande datalagren och mätarna (när det gäller utvecklandet av mätare vid behov också en internationell jämförelse). Även luckor i informationen kartläggs och problem med insamlandet av uppgifter. Inom projektet planeras de olika skedena, ansvarsfördelningen och tidtabellen så att informationsunderlaget är tillgängligt vid ingången av 2019.

Inom projektet ska det redas ut vilken mätare som stöder den strategiska och operativa ledningen av de nya självstyrande områdena samt den funktionella styrningen och resursstyrningen av verksamheten inom social- och hälsovården i de här områdena. Mätaren ska sedan kunna användas både av fullmäktige och av invånarna i det självstyrande området vid bedömningen av verksamhetens kvalitet, effektivitet och genomslag. Den ska också vara ett stöd för klienternas valfrihet.

- Vilka informationsbehov har olika aktörer inom social- och hälsovårdsreformen?
- Hur tillgodoser de nuvarande datalagren och mätarna informationsbehoven?
- Vilka luckor finns i insamlandet av uppgifter?
- Vilka utmaningar som måste lösas finns det när det gäller insamlande av uppgifter och publicering?
- Vilken helhet skulle bäst fungera som en mätare som kan hantera alla serviceområden inom social- och hälsovården, och beakta de krav och behov som en så omfattande serviceintegration som möjligt ställer på informationen för ledning och styrning samt på den information som stöder invånarnas valfrihet?

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Reform: social- och hälsovårdsreformen

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Framsynsinformation och bakgrundsteckning som stöder lagberedningen och genomförandet av social- och hälsovårdsreformen (inklusive metaanalyser av befintlig information) samt information som stöder strategigenomförandet, inklusive analyser av lägesbilden.

6.1.3 Vilka ekonomiska konsekvenser och konsekvenser på servicekvaliteten och servicens effektivitet har integrationen av social- och hälsovårdstjänsterna och klientdatasystemen?

Belopp: 100 000 €

Tidsplan: 2016

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Inom social- och hälsovårdsreformen överförs ansvaret för social- och hälsovården till självstyrande områden som är större än en kommun. Anordnaren ansvarar för att social- och hälsovårdstjänsterna i fortsättningen fungerar som en servicehelhet. I reformen är det centrala att strukturen för ordnandet av social- och hälsovården omarbetas och att social- och hälsovårdstjänsterna integreras på ett omfattande sätt. I projektet utreds de funktionella och ekonomiska konsekvenserna av att ordnandet av social- och hälsovården, tjänsterna samt patient- och klientuppgifterna integreras utifrån både internationell litteratur och nationella erfarenheter. Den del som är baserad på litteratur ska vara tillgänglig i juni 2016.

Det projekt som nu ska inledas ska fokusera på vilka ekonomiska konsekvenser och konsekvenser för servicekvaliteten och servicens effektivitet som integrationen av vertikala tjänster (mellan bas- och specialnivå), horisontala tjänster (social- och hälsovårdstjänster) och klientdatasystemen har.

Forskningsfrågor:

- Vilka funktionella och ekonomiska konsekvenser har uppkommit till följd av integrationen av ordnandet av social- och hälsovården, tjänsterna och informationssystemen enligt den internationella litteraturen?
- Vilken typ av horisontal och vertikal integration har genomförts i Finland?
- Vilka funktionella och ekonomiska konsekvenser har uppkommit i Finland till följd av integrationen av tjänster och informationssystem?
- Vad finns det för fungerande sätt att främja integrationen av tjänsterna och informationssystemen?
- Vad bör man notera vid integrationen av tjänsterna och informationssystemen i samband med social- och hälsovårdsreformen, i synnerhet i fråga om patienternas och klienternas ställning ur rättslig synvinkel?

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Reform: social- och hälsovårdsreformen

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Information som stöder lagberedningen och genomförandet av social- och hälsovårdsreformen och information som stöder strategigenomförandet, inklusive analyser av lägesbilden, jämförelse av olika handlingsalternativ samt kostnadsanalyser.

6.1.4 Hur reformeras den interna arbetsfördelningen och utnyttjandet av personalens kunskapsresurser i syfte att öka kostnadseffektiviteten och produktiviteten inom social- och hälsovården?

Belopp: 100 000 €

Tidsplan: Utredningen ska vara tillgänglig den 31 december 2017.

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Målet med en reform av arbetsfördelningen för de olika yrkesgrupperna inom social- och hälsovården är att få till stånd besparingar genom att dämpa arbetskraftskostnaderna och höja produktiviteten. Då arbetsfördelningen utvecklas dämpas arbetskraftskostnaderna, om de olika yrkesgruppernas kunskaper utnyttjas till fullo och om en del av de tjänster och befattningar som blir lediga till följd av nödvändiga uppgiftsöverföringar och pensionering kan skötas med lägre lönekostnader. Hösten 2015 inleds en reform av arbetsfördelningen för de olika yrkesgrupperna i samarbete mellan social- och hälsovårdsministeriet och experter från dess förvaltningsområde, kommunerna, Kommunförbundet och arbetsmarknadsparterna inom branschen samt högskolornas och yrkesinstitutens nätverk. För att resultaten av arbetsfördelningsreformen ska kunna utnyttjas vid integrationen av social- och hälsovården krävs en noggrann bedömning av hur åtgärderna påverkar kostnaderna.

Som underlag för arbetsfördelningsreformen kartläggs inom projektet först den nuvarande personalens utbildningsnivå och uppgiftsbeteckningar samt andelen personal i olika uppgifter. Utgående från de resultat som kommit fram i kartläggningen görs en jämförelse av den nuvarande arbetsfördelningen och dimensioneringen i olika kommuner och samkommuner.

Forskningsfrågor:

- Hurdana förändringar i arbetsfördelningen medför besparingar omedelbart fram till år 2019?
- Hurdana faktorer som rör arbetsfördelningen ökar kostnadseffektiviteten och produktiviteten?
- Hur inverkar besparingarna i personalkostnaderna på tillgången till tjänsterna och kvaliteten på dem samt på människornas välfärd och hälsa?

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Regeringsprogrammet: reformer: social- och hälsovårdsreformen

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Information som stöder lagberedningen och genomförandet av social- och hälsovårdsreformen och information som stöder strategigenomförandet, inklusive analyser av lägesbilden samt jämförelse av olika handlingsalternativ.

6.2.1 Vilka är de totala konsekvenserna av lagen om småbarnspedagogisk verksamhet?

Belopp: 150 000 €

Tidsplan: 2016–2017

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Under hösten 2015 gjordes ändringar i lagstiftningen om barndagvården och ytterligare ändringar är på kommande hösten 2016. Avsikten är att inom ett projekt samla in information om konsekvenserna av ändringarna med hjälp av en enkätundersökning.

Informationsbehovet bygger på följande uttalande av kulturutskottet (29/2014):

Riksdagen förutsätter att regeringen följer de samlade konsekvenserna av den nya lagen om småbarnspedagogik och dess konsekvenser för kvaliteten och gruppstorlekarna och att den i samband med det andra steget av reformeringen av lagen om småbarnspedagogik vidtar åtgärder för att de centrala definitioner som nu saknas i lagen blir exakta, så att barnen kan tryggas en helhetsmässig omsorg, uppväxt och utveckling. Regeringen ska lämna kulturutskottet en utredning om saken våren 2017.

Informationsbehovet hänför sig också till en ändring av förordningen om barndagvård (239/1973) som gäller relationstalet mellan antalet pedagoger och antalet barn äldre än 3 år samt en ändring av den subjektiva rätten till småbarnspedagogik i lagen om småbarnspedagogik (36/1973, 11 a §). Tanken är att reformerna ska träda i kraft den 1 augusti 2016.

Utredningen genomförs i olika skeden.

I skede 1

A) genomförs en kartläggning av nuläget (bl.a. gruppstorlekarna) i det skede då lagen och ändringarna i förordningen träder i kraft samt

B) kartläggs de totala konsekvenserna av lagen om småbarnspedagogisk verksamhet som trädde i kraft den 1 augusti 2015 i förhållande till nuläget.

Utredningen i skede 1 ska vara baserad på den teoretiska analysen av kvaliteten på småbarnspedagogiken som utarbetats för detta syfte och de övergripande konsekvenser som framträder utifrån denna analys i fråga om de olika aspekterna av kvalitet (år 2017).

I skede 2 utreds konsekvenserna av de ändringar i förordningen om barndagvård (relationstalet) och i lagen om småbarnspedagogik (den subjektiva rätten till småbarnspedagogik) som träder i kraft den 1 augusti 2016. I skede 2 inbegrips också konsekvenserna av en höjning av klientavgifterna inom småbarnspedagogiken.

Syftet är att utreda följande forskningsfrågor:

Skede 1: (2016–2017):

- Vilka är de totala konsekvenserna av den nya lagen om småbarnspedagogisk verksamhet

som trädde i kraft den 1 augusti 2015?

- Vilka konsekvenser har den nya lagen för kvaliteten på småbarnspedagogiken?
- Vilka konsekvenser har den nya lagen för gruppstorlekarna på daghemmen?

Skede 2: (2016–2017):

- Vilka konsekvenser har ändringarna i förordningen för hur relationstalet för barngrupper med barn äldre än 3 år genomförs och hur grupper bildas på daghemmen?
- Vilka allmänna konsekvenser har den subjektiva rätten för den småbarnspedagogiska verksamheten? Hur har småbarnspedagogiken ordnats på deltid? Har klubbverksamheten inom småbarnspedagogiken ökat?
- Hurdana riktlinjer (kriterier) har dragits upp i kommunerna och bland övriga som ordnar verksamheten om rätten till mer omfattande småbarnspedagogik än 20 timmar?
- Hur har höjningen av klientavgifterna påverkat användningen av tjänsterna inom småbarnspedagogiken och barnens deltagande i småbarnspedagogiken?

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Gallring bland kommunernas uppgifter.

Följande ändringar gällande småbarnspedagogik:

- höjning av relationstalet för barn äldre än 3 år på daghemmen
- ändring av den subjektiva rätten till småbarnspedagogik
- höjning av klientavgifterna.

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Utredningen genomförs som en enkätundersökning riktad till kommuner och privata verksamhetsanordnare med beaktande av alla verksamhetsformer som finns inom småbarnspedagogiken. Granskningen av hur gruppstorleken och relationstalet realiserats utförs endast med avseende på daghem.

I utredningen ingår både ett skede med en analys av lägesbilden/nuläget och dessutom en bedömning av konsekvenserna ex post.

6.2.2 På vilket sätt kan övervakningen av social- och hälsovårdstjänsterna och övervakningens effektivitet förbättras genom att införa nya mer kostnadseffektiva verksamhetssätt?

Belopp: 150 000 €

Tidsplan: senast 12/2016

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Syftet med myndighetsövervakningen av social- och hälsovården är att främja rättsskyddet och kvaliteten på tjänsterna. I Finland genomförs övervakningen på både central- och regionförvaltningsnivå (lagen om Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården, Valvira, 669/2008 och lagen om regionförvaltningsverken, 896/2009). Den nuvarande modellen för organisationstillsyn är inte längre till alla delar den bästa möjliga, då social- och hälsovårdens verksamhetsmiljö och regleringskultur ändras. I stället för en betoning på efterhandskontroll och sanktioner ska övervakningen i allt högre grad fokusera på förebyggande, interaktiv verksamhet, där man bedömer verksamheten som helhet i synnerhet utifrån det slutresultat som klienten fått. Egenkontrollens roll som det verktyg som primärt ska säkerställa kvaliteten på tjänsterna och deras innehåll ska stärkas.

Samtidigt minskar resurserna för övervakning. Därför är det nödvändigt att utveckla en övervakningsmodell och metoder för övervakning som utgår från dem som ska övervakas och deras eget agerande. Det är synnerligen viktigt att analysera information från olika källor (tillsynsmyndigheter, serviceanordnare och serviceproducenter) för att bedöma behovet av övervakning (riskbedömning) och effektiviteten. Detta stöder övergången till en föregripande övervakning och riktig fördelning av resurserna.

I den utredning som nu ska inledas för att utveckla en finländsk övervakningsmodell och organiseringen av övervakningen ska man i början av projektet samla in och dra nytta av den tillgängliga internationella uppföljnings-, utvärderings- och forskningsinformationen om utvecklingen av övervakningssystem och modeller. Sådan nyttig information till stöd för utvecklandet av en modell finns tillgänglig i synnerhet i de nordiska länderna, bl.a. i Sverige och Danmark, där man reformerat övervakningssystemen eller hela organiseringen av social- och hälsovårdstjänsterna under de senaste åren, och i Holland och England. Det finns färdiga samarbetsstrukturer som kan användas i detta arbete (bl.a. EPSO, www.valvira.fi).

Inom projektet beaktas den kommande strukturreformen av social- och hälsovårdstjänsterna samt integrationen av social- och hälsovårdstjänsterna och dess betydelse ur i synnerhet klienternas synvinkel.

Målet med projektet är att skapa ett ramverk som används för att bedöma a) övervakningsmetodernas effektivitet b) utveckla metoder för en övergång till riskbaserad analys. Genom en systematisk riskbedömning, som baserar sig på information som samlats in metodiskt, strävar man efter att utvidga och effektivisera förhandstillsynen. Man strävar också efter att minska det reaktiva tillsynsbehovet, inklusive klagomålen. Med hjälp av en lyckad riskbedömning kan man förutse och fördela de övervakande myndigheternas arbete och samtidigt ta fram viktig information om övervakningens effektivitet, inklusive egenkontrollen.

Forskningsfrågor:

- Hur fungerar det nuvarande övervakningssystemet?
- Ett hårdant system skulle vara verkkningsfullt och effektivt och med vilka medel kan man åstadkomma ett sådant system?
- Hur kan man bedöma och följa upp övervakningens effektivitet?
- Hurdana är en sådan övervakningsmodell och sådana övervakningsmetoder som baserar sig på riskbedömning och hur skapas förutsättningar för att de snabbt ska kunna tas i bruk?
- På vilket sätt beaktas strukturreformen inom social- och hälsovården och samarbetet mellan regionerna i övervakningsmodellen?
- På vilket sätt beaktas integrationen av social- och hälsovårdstjänsterna i övervakningsmodellen, i synnerhet ur klientens synvinkel?
- Vad behövs det för information och hur kan man utveckla indikatorer/mätare för servicekvalitet och andra bedömningsverktyg, så att de fungerar både inom egenkontrollen och serviceproducentens eget kvalitetsutvecklingsarbete och inom myndighetsövervakningen?

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Har samband med riktlinjerna i regeringsprogrammet.

Författningarna görs smidigare och normer avvecklas, varvid de detaljerade bestämmelser och rekommendationer som gäller metoder, resurser och processer för tillhandahållande av tjänster till stor del upphävs.

I stället för styrning enligt sektor och tjänst kan tjänsterna vid behov styras genom en allmän lag och samtidigt sker en övergång från detaljerad styrning till mer översiktlig styrning.

Tidigare reglerades och övervakades de skyldigheter som gäller tjänsteprocesser och tjänsteresurser, men nu övergår man till att styra och övervaka resultaten av tjänsteverksamheten.

Ansvarstagandet, prövningsrätten och beslutsfattandet på det lokala planet ökar och egenkontrollen stärks.

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Information som stöder genomförandet av strategin, inklusive analyser av lägesbilden och jämförelse av olika handlingsalternativ.

6.4.1 På vilket sätt beaktas det regionala systemet samt kundorienteringen och kostnadseffektiviteten i fråga om närings-, trafik- och miljöcentralernas och arbets- och näringsbyråernas service och servicens samhälleliga effekter i samband med den planerade regionförvaltningsreformen?

Belopp: 150 000 €

Tidsplan: 3/2016–6/2017. Tidtabellen kan förtydligas då reformen avancerar.

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Projektet har till uppgift att stödja beredningen och genomförandet av reformen av regionförvaltningen i enlighet med regeringsprogrammet. Syftet med projektet är att ta fram forskningsinformation om de förväntade konsekvenserna av reformen, i synnerhet för kundorienteringen i fråga om närings-, trafik- och miljöcentralernas och arbets- och näringsbyråernas uppgifter (servicetänkande) samt konsekvenserna för skötseln av uppgifterna på ett kostnadseffektivt och samhälleligt effektivt sätt. I projektet utreds hurdana konsekvenser indelningen av de självstyrande områdena, som det fattats beslut om i början av november 2015, kommer att få för omorganiseringen av uppgifterna.

Föremål för regionförvaltningsreformen är organisationsmodellerna samt uppgiftsfördelningen mellan de självstyrande områden som ska inrättas, den statliga central- och regionförvaltningen och kommunerna. Till följd av att regionförvaltningen ändras, måste det nuvarande systemet för regionutveckling, inklusive förvaltningen av de strukturfonder som är viktiga för regionutvecklingen, granskas på nytt i sin helhet. I projektet kommer man i tillämpliga delar att utreda alternativ för en reform av systemet för regionutveckling och hur skötseln av uppgifterna i anslutning till regionutvecklingen inverkar på att de genomförs kostnadseffektivt och effektivt. I projektet ska man också granska alternativen för att organisera förvaltningsuppgifterna för strukturfonderna med beaktande av regionindelningen samt utreda konsekvenserna av omorganiseringen.

Regeringsprogrammet innehåller många spetsprojekt och riktlinjer med konsekvenser för hur regionförvaltningsreformen förverkligas. I projektet är det viktigt att granska också dessa samband och ramvillkor som hör samman med genomförandet av reformen. Digitaliseringen av de offentliga tjänsterna kommer att vara en synnerligen viktig del av hur effektivt regionförvaltningsreformen genomförs, eftersom också tjänsterna inom regionförvaltningen och regionutvecklingen i regel kommer att ordnas med digitala metoder. Förutom digitaliseringen är andra identifierade samband i det här skedet riktlinjerna i regeringsprogrammet för reformen av centralförvaltningen, kommunreformen och utvecklandet av arbets- och näringstjänsterna.

Projektet tar fram verktyg baserade på utvärderings- och forskningsinformation för genomförande av regionförvaltningsreformen som rör ovannämnda teman och främjar därför för sin del ett lyckat slutresultat av reformen, dvs. en regionförvaltning och ett system för regionutveckling som i framtiden är fungerande och effektiva ur kundernas synvinkel.

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Reform: reformen av regionförvaltningen

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Framsynsinformation och bakgrundsteckning samt information som stöder genomförandet av reformen.

7.1.1 Hur påverkar förändringarna i den globala och regionala omvärlden det finländska samhällets handlings- och konkurrenskraft?

Belopp: 260 000 €

Tidsplan: 3/2016–12/2018

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Regeringen inleder under hösten 2015 som ett centralt grundläggande projekt beredningen av en utrikes- och säkerhetspolitisk redogörelse samt försvarsredogörelse. Till stöd för det utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska beslutsfattandet behövs det dessutom på ett mera generellt plan aktuell och analyserad information om Finlands internationella verksamhetsmiljö och om de förändringar som påverkar det finländska samhällets säkerhet samt handlings- och konkurrenskraft. En analys ger information om den dagsaktuella situationen och kan förutse relevanta trender och risker. Det identifierade behovet av information åtgärdas genom två olika typer av analyser:

Finlands utrikes- och säkerhetspolitiska verksamhetsmiljö, de senaste förändringarna och konsekvenserna för det finländska samhällets handlingskraft (beräknad kostnad 140 000 €)

Finlands utrikes- och säkerhetspolitiska verksamhetsmiljö har varit i förändring under de senaste åren och dessa förändringar har konsekvenser för det finländska samhällets säkerhet och handlingskraft. Rysslands annektering av Krim och landets verksamhet i östra Ukraina har rubbat tilltron till de europeiska säkerhetsstrukturerna. Den pågående flyktingkrisen är också ett exempel på hur även händelser utanför Finland som är förhållandevis avlägsna påverkar såväl den yttre som den inre säkerheten för vårt land. Vilka konsekvenser dessa händelser har för Finland på längre sikt och i vilken omfattning bör bedömas med hjälp av så bra information som möjligt. Dessutom behöver man utveckla förmågan att snabbare reagera på analysen av liknande händelser i framtiden. Det finns ett akut och kontinuerligt behov av omvärldsanalys. Ett mål är också att utveckla ett koncept för ett systematiskt metodverktyg, eventuellt också ett verktyg, som kan säkerställa fortsatt analys.

Kontinuerlig uppföljning och prognostisering av de utrikespolitiska förhållandena (beräknad kostnad 120 000 €, genom vilket man åtgärdar de preciserade frågor som man kommer överens om i projektets styrgrupp under projektets avtalsperiod)

Under föränderliga förhållanden grundar sig verksamheten inte enbart på analyser av nuläget utan också på kontinuerlig prognostisering av framtida utvecklingsriktningar, risker och möjligheter. Verksamheten med uppföljning och prognostisering stöder ett kontinuerligt kunskapsunderlag för statsrådets planering av politiken och beslutsfattande. I praktiken stöder verksamheten direkt även verkställandet av utrikesministeriets egen framtidsöversikt, den utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelsen samt försvars- och framtidsredogörelsen: informationsbehovet när det gäller förändringar i omvärlden och prognosticeringen av dem begränsar sig naturligtvis inte heller till det skede då dokumenten utarbetas, utan utgör en kontinuerlig och central del av politikens genomförande.

Den forskningsgrupp, det forskningsinstitut eller forskningskonsortium som väljs till projektet bör under åren 2016 och 2018 vara redo att vid behov även inom en snabb tidsram svara på kompletterande forskningsfrågor som man kommer överens om tillsammans med styrgruppen och som ska stödja verkställandet av Finlands utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelse och försvarsredogörelse.

I samband med forskningserbjudandet förväntas sökanden lämna en redogörelse för vilka metoder som ansluter sig till projektets viktigaste teman som den har till sitt förfogande. Särskild uppmärksamhet ägnas åt den utvalda aktörens förmåga att rapportera om sina forskningsresultat snabbt och på ett sätt som är till gott stöd för statsrådets beslutsfattande.

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet: Den utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelsen + utredningen om verkningarna av ett eventuellt Natomedlemskap, försvarsredogörelsen

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Information som stöder genomförandet av strategin (bl.a. nulägesanalyser) samt prognosuppgifter och bakgrundsbeskrivningar (bl.a. metaanalyser av existerande information)

7.2.1 Vilken beredskap har Finland för att genomföra FN:s handlingsprogram för hållbar utveckling?

Belopp: 50 000 €

Tidsplan: 3/2016–6/2016

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

I Finland är det regeringen som svarar för genomförandet av FN:s handlingsprogram för hållbar utveckling (Agenda 2030), som godkändes i september, samt för förverkligandet av dess 17 mål och 169 delmål. Regeringen har fastställt att utarbetandet av en nationell handlingsplan för genomförandet av FN:s Agenda 2030 i Finland ska vara ett av regeringens grundläggande projekt. Programmet ska verkställas av hela statsförvaltningen och ett omfattande antal intressentgrupper under de kommande 15 åren. Rapporter om hur arbetet framskrider nationellt ska avläggas i FN:s politiska högnivåforum (HLPF) för hållbar utveckling. Tidsplanen är ännu öppen.

För att ett nationellt handlingsprogram ska kunna utarbetas krävs det information om hurdana utmaningar förverkligandet av de 17 målen och 169 delmålen innebär för Finland och vad vi saknar när det gäller förverkligandet. Beredningen av handlingsprogrammet kräver också en syn på de mål vars uppfyllelse Finland kan vara med och stödja i andra länder (vara föregångare, ligga i framkanten, sprida goda modeller osv.). Utredningen ger en helhetsbild av det utgångsläge där Finland befinner sig i fråga om genomförandet och i synnerhet var i Agenda 2030-målen Finland har störst orsak att driva på. Syftet med utredningen är att möjliggöra en ändamålsenlig tidsplan för åtgärderna och resurserna och fokusering på frågor som är relevanta och viktiga för Finland.

En utredning av utgångsläget utifrån faktauppgifter är till nytta när man inleder genomförandet, för att åtgärderna ska kunna genomföras vid rätt tidpunkt och i rätt ordningsföljd och för att resurser och åtgärder ska kunna inriktas effektivt. Den kunskap som utredningen bidrar med kan utnyttjas även för annan planering och för genomförandet av regeringsprogrammet samt för att skapa en helhetsbild av det finländska samhället och dess utvecklingsriktningar. Utredningen ska dessutom genom uppföljningsindikatorer peka ut eventuella utvecklingsobjekt. Framför allt ska utredningen utgöra ett analytiskt och neutralt kunskapsunderlag vid genomförandet av Agenda 2030, som kommer att väcka stort intresse bland såväl nationella intressentgrupper som andra stater, EU och FN.

I den första delen av utredningen analyseras förvaltningens nuvarande och planerade politiska åtgärder för genomförandet av Agenda 2030. Den aktör som samordnar det nationella genomförandet (SRK) kommer att fråga de olika förvaltningsområdena om bland annat deras åtgärder, strategier och nuvarande metoder för genomförande. Ett sammandrag av förvaltningens åtgärder finns till förfogande för utredaren i slutet av januari 2016. Utredningens andra del utgör en så kallad metaanalys utifrån existerande datamaterial (t.ex. OECD, Eurostat, Findikator osv.). Här utreds det hur Finland klarar sig utifrån detta material och de globala indikatorer (över 100) som ska väljas i en FN-process. Avsikten är att förslaget till globala indikatorer ska godkännas av FN:s statistikkommission i mars 2016, men utkastet till indikatorer kommer att vara tillgängligt redan i december 2015.

Slutprodukten av utredningen blir en analys där man utifrån olika informationskällor ställer upp utmaningarna och möjligheterna för en hållbar utveckling för Finlands del i relation till

genomförandet av Agenda 2030 och dess 17/169 mål. I utredningen ges det förslag på de teman, mål och åtgärder där Finland bör ligga i framkanten i fråga om genomförandet, eftersom a) Finland har störst orsak att driva på dem i en internationell jämförelse, b) de är av en eller annan orsak särskilt kritiska för Finlands del eller c) Finland har agerat föredömligt och vi kunde vara till stöd för andra.

Som styrgrupp för utredningen eller som kommenterande expertgrupp föreslås den vetenskapliga expertpanelen för hållbar utveckling.

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Projekt 2 och 3 av de grundläggande projekten, det vill säga den nationella planen för det internationella handlingsprogrammet för hållbar utveckling och Finlands utvecklingspolitiska riktlinjer, inbegripet målens beröringspunkter med det världsomspännande programmet för hållbar utveckling

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

I huvudsak sådan information som stöder genomförandet av strategin, inbegripet nulägesanalyser.

7.4.1 På vilket sätt har konceptet för och lagstiftningen om totalförsvaret utvecklats i Nordeuropa?

Belopp: 60 000 €

Tidsplan: 03/2016–08/2016

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Samhällsberedskapen i Finland förverkligas genom principen om övergripande säkerhet. Begreppet övergripande säkerhet inbegriper också totalförsvaret. Principerna för beredskap inom totalförsvaret beskriver de militära och civila åtgärder som ska trygga statens suveränitet och medborgarnas levnadsmöjligheter och säkerhet med hänsyn till yttre hot som orsakas av andra stater eller påfrestningar.

I enlighet med regeringsprogrammet utarbetas det en försvarsredogörelse, som stakar ut de försvarspolitiska verksamhetslinjerna för upprätthållandet, utvecklingen och tillämpningen av försvarsförmågan. Även konceptet för totalförsvaret granskas som ett led i utvecklandet av försvarsförmågan och bland annat utvecklandet av myndigheters samarbetsmodeller. Till stöd för beredningen behövs det även internationella jämförelser i syfte att identifiera eventuella nya perspektiv och förfaringssätt.

Olika länders koncept är naturligtvis olika och hänger samman med varje enskilt lands säkerhets- och försvarspolitiska lösningar, resurser och lagstiftning. Projektet har som mål att utföra en jämförande analys där man granskar utvecklingen av totalförsvarskonceptet i Sverige, Norge, de baltiska länderna och Polen. I analysen koncentrerar man sig på en granskning av särdragen i ländernas totalförsvarskoncept. Perspektivet begränsas alltså främst till uppgifterna och verksamhetsförutsättningarna för det militära försvaret.

Analysen ska ställa bland annat följande frågor:

- På vilken logik grundar sig verksamhetsmodellen?
- Hurdana samarbetsmodeller har införts?
- Hur har modellen utvecklats, i vilken riktning kommer modellen eventuellt ännu att utvecklas och varför?

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Den försvarspolitiska redogörelsen, uppdateringen av säkerhetsstrategin för samhället

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Bakgrundsbeskrivningar (bl.a. metaanalyser av existerande information), information som stöder utformningen av en strategi inbegripet nulägesanalyser och jämförelser av verksamhetsalternativ.

7.4.2 Vad säger den senaste forskningen i Finland om utvecklingstrenderna i Ryssland och på vilket sätt påverkar utvecklingen Finlands utrikes- och säkerhetspolitiska ställning och försvarspolitiska frågor?

Belopp: 90 000 €

Tidsplan: 03/2016–08/2016

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Syftet med den övergripande bedömning som görs inom den Rysslandsforskning som utförs i Finland är att samla in information om Rysslands utvecklingstrender i ett format som stöder beslutsfattandet. Målet med utredningen är att för beslutsfattare och forskare producera en så heltäckande lägesbild som möjligt över Rysslands utveckling och sådana bakgrundsfaktorer som förklarar landets nuvarande situation. Ett annat viktigt mål för utredningen är att stödja lägesbilden av Rysslandsforskningens omfattning i Finland och att peka ut eventuella kritiska områden som har fallit i skugga.

Rysslands världspolitiska ställning har förändrats väsentligt i förhållande till västvärlden, men också i relation till framväxande stater såsom Kina. Utredningen har som mål att utifrån den forskning som har producerats analysera utvecklingen för Rysslands yttre relationer från en linje som var positiv till samarbete till en utrikespolitik som är färgad av fokus på den egna intressesfären och där militärmakt används som en förlängning av normal politik, såsom till exempel i fråga om konflikterna i Ukraina och Syrien.

Den strategiska synen inom Rysslands utrikes- och säkerhetspolitik håller på att genomgå en kraftig förändring. Urvalet av metoder har förutom användning av militärmakt också utökats med hybridkrigföring, kärnvapenhot och rymdprogram. Dessutom har Ryssland kraftigt utvecklat sitt försvar genom upprustningsprogram och stöd till landets försvarsindustri. I utredningen bör det granskas ur ett brett perspektiv vilka konsekvenser denna förändring har för Finlands utrikes- och säkerhetspolitik samt försvarspolitik.

I utredningen bör man också behandla utvecklingen av Rysslands ekonomi på lång sikt och dess beräknade bärkraft, i synnerhet under trycket från EU:s och USA:s ekonomiska sanktioner och det sjunkande priset på olja. I utredningen bör det också göras en bred bedömning av vilka konsekvenser olika förändringar i fråga om teknik (bl.a. datakommunikation), demografi, folkhälsa, energi och miljö har för nationalekonomin och därigenom för den politiska stabiliteten. Riktlinjerna inom Rysslands interna utveckling bör analyseras i synnerhet vad gäller statsförvaltningens funktion och maktutövning samt hur detta skiljer sig från uppfattningen av en västerländsk demokratisk statsmakt.

Utredningens yttersta mål är att i form av en syntes göra en bedömning av de ovan nämnda utvecklingsriktningarnas konsekvenser för Finlands utrikes- och säkerhetspolitiska ställning samt försvarspolitiska frågor.

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Den utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelsen, den försvarspolitiska redogörelsen.

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Den samlade undersökningen ska svara på följande kunskapsbehov:

- a) framsynsinformation och bakgrundsteckning (inklusive metaanalys av befintlig data),
- b) information som stöder genomförandet av strategin inklusive analys av lägesbilden

7.6.1 Hurdan är den politisk-ekonomiska situationen i Arktis särskilt utifrån de teman som Arktiska rådet satt upp för Finlands ordförandeskap (2017–2019)?

Belopp: 180 000 €

Tidsplan: 3/2016–12/2018

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Finlands ordförandeskap i Arktiska rådet (2017-19) infaller i ett skede då många frågor om områdets framtid ännu är obesvarade. Det arktiska området undergår snabba förändringar och är under tryck från många motstridiga håll. Klimatförändringen och den tekniska utvecklingen har ökat områdets betydelse på många sätt. Nya sjörutter, områdets energi- och mineralreserver och den ökande turismen har ökat staternas och privata företags intresse för området. Samtidigt har frågor i anslutning till säkerhet, miljö och ursprungsfolk kommit upp på den politiska agendan. Mot bakgrund av dessa frågor finns det ett klart behov av aktuell information och analys.

Målet är å ena sidan att med hjälp av forskning och analyser underlätta beredningen av Finlands ordförandeskap och å andra sidan att med hjälp av aktuella analyser stödja ordförandeskapet i situationer av eventuellt snabbt föränderlig internationell politik. Detta innebär en allmän situationsbedömning och produktion av tematiska och aktuella översikter till stöd för sekretariatet för ordförandeskapet. Analysen ska innehålla såväl bedömningar av den aktuella situationen som analyser av den politisk-ekonomiska situation som kan förutses i den närmaste framtiden.

Under projektets första år (2016) genomförs en rätt omfattande omvärldsanalys som ska stödja beredningen av Finlands ordförandeskap i Arktiska rådet (beräknad kostnad 80 000 €) och den ska kompletteras under de två följande åren (beräknad kostnad 100 000 €) med frågor som stöder ordförandeskapet och som man kommer överens om med projektets styrgrupp.

I samband med forskningserbjudandet förväntas sökanden lämna en redogörelse för vilka metoder den har till sitt förfogande. Särskild uppmärksamhet ägnas åt den utvalda aktörens förmåga att rapportera om sina forskningsresultat snabbt och på ett sätt som är till gott stöd för statsrådets beslutsfattande.

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Den utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelsen + utredningen om verkningarna av ett eventuellt Natomedlemskap, försvarsredogörelsen

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Prognosuppgifter och bakgrundsbeskrivningar (bl.a. metaanalyser av existerande information).

7.6.2 Vilka är hindren, instrumenten och incitamenten för att öka produktifieringen, kommersialiseringen, exporten och synligheten när det gäller Finlands arktiska kunnande?

Belopp: 100 000 €

Tidsplan: Det behövs information till stöd för inrättandet av ett center för arktiskt kunnande under 2016. Information behövs också för Finlands ordförandeskap i Arktiska rådet 2016–2018

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Det håller på att inrättas ett arktiskt kompetenscentrum i Finland, med vars hjälp man kommer att kunna kommersialisera och produktifiera finländskt kunnande i fråga om kallt klimat samt främja exporten och synligheten när det gäller detta kunnande. Det arktiska kompetenscentret ska särskilt koncentrera sig på vintersjöfart och sjöräddning samt anslutande utbildning, tester och övningsverksamhet, service i specialförhållanden och kommunikation. Inom projektet utreds det vilka juridiska, administrativa och ekonomiska hinder som bromsar den offentliga och privata sektorns åtgärder för att utveckla produktifieringen, kommersialiseringen och exporten av samt främjandet av synligheten för kunnandet. Dessutom utreds de existerande instrument och incitament med vars hjälp de ovan nämnda åtgärderna kan möjliggöras och det skapas nya instrument som stöder beslutsfattandet om produktifieringen, kommersialiseringen och exporten av samt främjandet av synligheten för arktiskt kunnande. Målet med projektet är att existerande finansiering och incitament ska utnyttjas så effektivt som möjligt och att finansieringen, sökandet efter finansiering och beslutsfattandet ska riktas in på de finansieringsinstrument och incitament som ger det bästa resultatet.

Bland annat följande frågor behöver utredas:

- Vilka faktorer hindrar produktifieringen, kommersialiseringen, exporten och synligheten när det gäller finländskt kunnande i fråga om kallt klimat?
- Vilka möjligheter är förknippade med de existerande nationella och internationella finansieringsinstrumenten och incitamenten i fråga om att produktifiera, kommersialisera, exportera och öka synligheten för arktiskt kunnande? Hur bör finansieringsinstrumenten och incitamenten utvecklas?
- Hurdana nya finansieringsinstrument och incitament behövs det?

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Regeringsprogrammets grundläggande projekt Arktiskt kompetenscentrum, Finlands arktiska strategi

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Information som stöder genomförandet av strategin inbegripet nulägesanalyser, jämförelse av verksamhetsalternativ och utvärdering av politiska åtgärder (ex ante)

7.9.1 Inverkar höjningar av ordnings- och dagsböter på trafiksäkerheten?

Belopp: 80 000 €

Tidsplan: 2016

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Ordningsboten fördubblades i enlighet med regeringsprogrammet den 1 september 2015. Samtidigt höjdes dagsbotens lägsta belopp så att det inte skulle vara lägre än ordningsbotens högsta belopp. Ordningsboten ska höjas igen under 2016 och då höjs även dagsbotens belopp till ungefär det dubbla. Merparten av ordningsböterna föreläggs för trafikförseelser, och i de flesta fall är det fråga om fortkörning. Höjningarna av ordningsboten har alltså betydelse särskilt för trafiksäkerheten.

I undersökningen klarläggs det hurdan inverkan höjningarna av ordningsboten har på fordonens medel- och överhastighet, antalet ordningsböter och därigenom trafiksäkerheten (straffens allmänprevention) samt återfall i brott när det gäller trafikbrott (individualprevention).

De redan genomförda och de planerade höjningarna är kriminalpolitiskt betydelsefulla. Därför är det viktigt att man klarlägger vilken effekt höjningarna har på trafiksäkerheten och trafikbrotten.

Enligt regeringsprogrammet ska behovet att höja ordningsboten granskas på nytt år 2017. Undersökningen är nödvändig för genomförandet av denna utvärdering. Resultaten kan användas också på ett mera allmänt plan inom det kriminalpolitiska beslutsfattandet och trafiksäkerhetsarbetet. Undersökningen ansluter sig till såväl justitieministeriets som kommunikationsministeriets ansvarsområde.

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Undersökningen ansluter sig till genomförandet av reformprogrammet för rättsvården. De genomförda och de planerade höjningarna samt den kommande utvärderingen av behovet av höjningar år 2017 grundar sig på regeringsprogrammet.

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Utvärdering av politiska åtgärder (ex post).

8.1 Hur säkerställs en kontrollerad inresa, en effektiv asylprocess och bra integration under alla omständigheter?

Belopp: 300 000 €

Tidsplan: Utredningen ska vara klar i december 2016

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Enligt regeringsprogrammet ska invandringen vara balanserad.

Vi står inför en ny situation i Finland i och med att betydligt flera asylsökande än tidigare anländer till landet. Det stora antalet människor som kommer sätter press på systemet för mottagning av asylsökande. Det behövs en granskning av den nuvarande situationen och framtida scenarier så att den helhet som ansluter sig till asylprocessen kan utvecklas så att den bättre står i proportion till olika mängder.

- Flaskhalsarna och problemen på grund av den snabba belastningen av systemet för mottagning av asylsökande med beaktande av korstrycket mellan den nationella säkerheten och internationella förpliktelser.
- Vilka åtgärder bör vidtas för att utveckla möjligheterna till dimensionering och smidigheten (resiliensen) i processerna?
- Hur kan samarbetet med den tredje sektorn utvecklas?
- Hur kan public-private-partnership-modellen (partnerskap mellan den offentliga förvaltningen och företag inom den privata sektorn) utnyttjas för att utveckla asylsystemet?
- När når man gränsen för mottagningssystemets bärkraft? Med hjälp av hurdana indikatorer kan man granska situationen? Hurdana beredskapsåtgärder bör man utveckla för att föregripa och vid behov stoppa omfattande och eventuellt okontrollerad migration?
- Hur kan man utveckla strukturerna inom migrationsförvaltningen?
- Hurdana lyckade lösningar och goda förfaranden kan man finna i länder vars situation är jämförbar med Finlands? Kan lösningarna tillämpas i Finland?
- Genom hurdana förvaltningsåtgärder kan man bygga upp samhällets förmåga till förändring när befolkningsunderlaget förändras?
- Vilka internationella avtal och regler bör beaktas och hur?

Immigrationen förändrar Finland och integreringen av immigranter bör granskas noggrannare som en faktor som möjliggör ekonomisk tillväxt och konkurrenskraft. Lyckad integration i samhället är en grundförutsättning i fråga om alla flyktingar och asylsökande. Man måste hitta goda modeller och processer för att ändra integrationsmodellerna/metoderna så att de bättre kan möta dagens utmaningar.

I anslutning till detta tema:

- Det görs en utvärdering av immigrationens och immigranternas betydelse ur den internationella konkurrenskraftens perspektiv i vissa utvalda länder och byggs upp en modell för prognostisering och utvärdering som passar i en finländsk kontext.
- Hur kan urvalet av metoder inom migrationspolitiken utvecklas så att man mera fokuserat än tidigare kan locka investeringar och hög kompetens till Finland?

- Det görs en utvärdering av de bästa förfaringssätten och processerna för att locka in investeringar och hög kompetens i olika länder och av deras lämplighet i en finländsk kontext.
- Hur bör migrations- och integrationspolitiken utvecklas, i synnerhet när det gäller utbildnings- och sysselsättningspolitikens urval av metoder, så att en större del av de utländska studerandena på andra stadiet och inom högre utbildning får arbete i Finland efter sin examen inom en bransch som motsvarar deras utbildning?

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Projekten ska vara kopplade till den praktiska sektorsövergripande beredningen av asyl- och migrationsärenden och integrationsprojektet. Projekten är också nära kopplade till utarbetandet av redogörelsen och strategin för den inre säkerheten.

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Projektet ska resultera i en eller flera slutrapporter på finska samt mellanrapporter med vars hjälp man säkerställer att det produceras aktuell information för beslutsfattandet och utvecklandet av verksamheten. Slutrapporten ska innehålla prognosuppgifter och bakgrundsbeskrivningar samt jämförelse av verksamhetsalternativ.

8.2 Vilka har de samhällsliga effekterna av forskningsverksamhet som genomförs med internationell finansiering i Finland varit?

Belopp: 100 000 €

Tidsplan: Resultaten ska vara tillgängliga i november 2016.

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Finlands framgång har i betydande grad grundat sig på forsknings- och innovationsverksamhet och på att man har lyckats inom viktiga politikområden i vetenskaps-, teknologi- och innovationspolitiken. Samtidigt som offentliga och privata aktörer i samarbete har satsat på ny kunskap och kompetens i hemlandet, har internationell finansiering och i synnerhet EU-finansieringen börjat spela en allt viktigare roll. I dagens Finland, där de offentliga resurserna har minskat, är alla nya och kompletterande resurser och finansieringskällor av central betydelse.

De allt knappare satsningarna har ökat behovet av att närmare ta reda på vilken effekt politiska åtgärder och finansiering har och vad det finns för möjligheter att utveckla dem. I Finland har man anvisat knappa resurser för utvärderingen av effekterna: metoder som stöder genomslagskraften, kunnandet och kunskapsunderlaget är ännu bristfälliga.

Finländska FoU-organisationer och företag har haft relativt god framgång i utlysningarna av EU-stödda forskningsprogram och Finland är en nettomottagare i fråga om FoU-finansiering från EU. Om vi vill stärka vår konkurrenskraft krävs det att vi utnyttjar EU:s finansiella instrument klart mera än tidigare. Därför bör Finland också vara en synlig deltagare i utvecklandet av EU-politiken. Då kan vi bättre dra nytta av de möjligheter som EU har att erbjuda och främja en kompetensbaserad ekonomi inte bara i Finland utan också i hela Europa. I fortsättningen bör mera uppmärksamhet ägnas åt även tillämpningen och ett mångsidigt utnyttjande av ny kunskap.

Forskning som är EU-finansierad ska alltid ha som mål att skapa europeiskt mervärde. EU-åtgärderna ska öka det multilaterala samarbetet. I regel är det projekt som inte kan genomföras nationellt som ska stödjas med EU-finansiering. För att forskningsfinansiering från EU ska vara berättigad är det också ur Finlands perspektiv motiverat att man säkerställer att dessa mål iakttas. I utredningen tas det fram information om huruvida dessa principer förverkligas i EU-projekten.

Man har som mål att

- 1) få fram en strukturerad helhetsuppfattning om de samhällsliga effekterna (bl.a. ekonomi, forskning, beslutsfattande) av internationell forskningsfinansiering i Finland,
- 2) i detalj utvärdera vilken effekt EU:s instrument för forskningsfinansiering har i Finland både direkt och på lång sikt (med Horisont 2020 och de 3 ramprogram för forskning som föregick detta som objekt),
- 3) analysera hur väl det arbete som utförs med internationell finansiering stöder den inhemska forskningen och dess mål,
- 4) ge rekommendationer till nya politiska åtgärder så att man i framtiden kan få mera internationell finansiering och så att denna i samverkan med den inhemska finansieringen leder till bättre resultat och större samordningsfördelar.

Objektet är internationell forskningsfinansiering. Tonvikten ligger på EU:s finansieringsinstrument. Som objekt bör man också ha finansieringen från stora internationella forskningsinfrastrukturer

som grundar sig på mellanstatliga avtal (bl.a. CERN, EMBL, ESA) samt effekterna av den forskning som görs inom dessa infrastrukturer för Finland.

Kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Målet "kvaliteten på och effekterna av forskning och innovationer har börjat stiga" inom insatsområdet kompetens och utbildning.

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Metaanalyser av existerande information och utvärdering av effekten utifrån ny information på aktörsnivå; forskningsrön som främjar genomförandet av regeringsprogrammet och nya politiska åtgärder; analyser som stöder dimensioneringen, inriktningen och effekterna av forskningsfinansieringen.

8.3 Hur kan innovativa offentliga upphandlingar och deras potential utnyttjas som verktyg för de samhälleliga målen och företagens omvandling?

Belopp: 200 000 €

Tidsplan: 2016–2017

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

I statsminister Sipiläs regeringsprogram har man satt som mål att fem procent av all offentlig upphandling ska vara innovationsupphandling. Vid genomförandet av regeringsprogrammets verksamhetsplan har användningen av innovativa offentliga upphandlingar identifierats som styrmedel inom flera områden, bland annat inom bioekonomin och demonstrationsprojekt som gäller teknik för ren energi.

Det har gjorts enskilda goda innovativa offentliga upphandlingar, men för att de samhälleliga målen ska uppnås krävs det mera strategisk planering och att man på bredare front inför nya upphandlingsmetoder inom de offentliga organisationerna. En förståelse av effekterna, definiering av dem och utveckling av hur de mäts spelar en nyckelroll vid utvecklandet av innovativa offentliga upphandlingar och uppfyllandet av förväntningarna på dem.

Offentliga upphandlingar har både i Finland och utomlands identifierats som ett viktigt sätt att stödja utvecklandet av den offentliga servicen, förverkligandet av olika politiska mål samt innovationer och förnyelse inom näringslivet. Genom strategiskt riktade offentliga upphandlingar kan man också hitta nya lösningar för att minska på utsläppen av växthusgaser, förbättra resurseffektiviteten och spara pengar under upphandlingens hela livscykel. Det som har varit kännetecknande för offentlig upphandling är att egenskaperna hos den produkt eller tjänst som ska köpas har fastställts noggrant i förväg och priset har avgjort vem som vinner. I och med att innehållet har varit noggrant definierat har det inte lämnats utrymme för producenterna att innovera eller erbjuda nya lösningar i fråga om det som upphandlingen gäller.

När det gäller innovativa offentliga upphandlingar försöker man ändra detta genom att skapa utrymme för nya lösningar och innovationer. Objektet för upphandlingen beskrivs genom mål och genom att man beskriver vad man vill uppnå med hjälp av produkten eller tjänsten (upphandling av effekt). Producenterna får frihet att presentera idéer om hur målet kan uppnås. På så sätt skapas det utrymme för innovationer. Upphandlingsprocessen har också utvidgats. Den dialog mellan producenter och beställare som föregår upphandlingen och samarbetet medan avtalet är i kraft, då den egentliga nya innovationen skapas och utvecklas, betonas.

Innovativ offentlig upphandling är ett viktigt nytt verktyg i utvecklandet av den offentliga servicen, men samtidigt ett närings- och innovationspolitiskt verktyg som först nu börjar användas. Som innovationspolitiskt verktyg kommer dess användning att utvidgas till många områden: till exempel till miljö- och trafikpolitiken. Rätt använd erbjuder innovativ offentlig upphandling de offentliga aktörerna ett nytt sätt att skapa efterfrågan på innovationer, skapa utrymme för innovationer och därigenom stödja uppkomsten av nya lösningar. Tanken om att

starta upp referensprojekt hänger samman med detta tema: genom upphandlingar skapas det möjligheter för företagen att få ut nya idéer på marknaden och att visa att de fungerar.

För att potentialen hos innovativa offentliga upphandlingar ska kunna utnyttjas har man följande mål för utredningsprojektet:

1. Utvärdering av möjligheterna med innovativa offentliga upphandlingar
 - Målet med utredningen är att utvärdera regeringsprogrammets femprocentsmål (de innovativa offentliga upphandlingarnas andel av all offentlig upphandling är fem procent) ur olika aktörers perspektiv och att konkretisera olika organisationers möjligheter att införa innovativa offentliga upphandlingar.
 - Som resultat av utredningen får man en bedömning av möjligheterna att använda sig av innovativ upphandling i fråga om olika sektorer och aktörer och av de innovativa upphandlingarnas möjligheter att stödja förverkligandet av de samhällseliga målen inom olika sektorer.
 - Som resultat av utredningen får man en metod för att systematiskt utvärdera och mäta genomförandet, omfattningen och utvecklandet av innovativa offentliga upphandlingar.
2. Fastställande av effekterna och utveckling av mätningen som ett led inom offentliga upphandlingar.
 - Ett mål med utredningen är att kartlägga de mest lovande inhemska och internationella förfarandena, där beskrivningen av objektet för upphandlingen via det effektmål som har satts för den stöder olika politiska mål, företagets tillväxt, en förnyelse av samhället och sporrandet till innovationer.
 - Ett mål med utredningen är att utveckla verksamhetsmodeller där objektet för upphandlingen beskrivs via det mål (effekten) som har satts för den och där man i samarbete med dem som ger anbud skapar lösningar som det finns även större intresse för och att på så sätt erbjuda möjligheter till referensprojekt som är livsviktiga med tanke på exporten.
 - Som resultat av utredningen får man fram en metod för att utvärdera och mäta effekterna av upphandlingarna.

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Ansluter sig till cleantech-strategin, den bioekonomiska strategin och strategin för hälsobranschen. Har beröringspunkter med flera av de mål som nämns i publikationen "Handlingsplan för genomförande av spetsprojekten och reformerna i det strategiska regeringsprogrammet". Ansluter sig till miljöministeriets TEAS-tema "konsumtion, produktion och naturresurser".

Utredningen stöder också regeringsprogrammets mål att stärka en försökskultur via en utveckling av metoderna för att mäta effekter. Förmågan att mäta och testa effekten av olika utkast till tjänster och åtgärder utgör en viktig del av ett utvecklingsförfarande som grundar sig på försök.

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Sådan information som stöder genomförandet av regeringens verksamhetsplan, inbegripet nulägesanalyser. Jämförande information om andra aktörers lösningar som stöder den praktiska upphandlingen och dem som ska utveckla upphandlingen. Information som stöder utvärderingen

av olika arbetssätt och verksamhetsalternativ. Information som behövs för mätningen och utvärderingen av tjänsternas och de politiska åtgärdernas effekt.

8.4 Vilka lärdomar ger internationella erfarenheter i frågor som gäller ursprungsbefolkningen?

Belopp: 165 000 €

Tidsplan: 2016

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Projekt som gäller Finlands urfolk samerna, såsom ratificeringen av ILO:s konvention nr 169 om ursprungsfolks rättigheter, har beretts under flera regeringsperioder. Den regeringsproposition om ratificering av ILO:s konvention nr 169 som överlämnades under den förra regeringsperioden är ännu under behandling i riksdagen.

De projekt som gäller samerna som ursprungsfolk har ofta lett till konflikter och det har uppstått svårigheter med att driva dem vidare. Som underlag för att gå framåt i dessa ärenden behövs det nu bättre information om de internationella åtagandena inom området och utifrån dem konkret rättsjämförande information om hurdana lösningar som länder som är jämförbara med oss har kommit fram till i fråga om ursprungsfolkens rättigheter, bland annat i frågor som gäller jordrätt, samt vilka element de har tagit med i definitionerna av ursprungsfolk. Sådan information har inte tidigare varit tillgänglig i en sådan här omfattning. Undersökningen skulle alltså ge väsentligt mervärde och informationen skulle kunna användas inte bara i fråga om lösningar som gäller ILO:s konvention nr 169 utan också för andra projekt som gäller samernas ställning.

Det är fråga om en rättsjämförande undersökning där man också använder sig av ett tvärvetenskapligt tillvägagångssätt. I undersökningen klarläggs först vilka internationella avtal och åtaganden som gäller ursprungsfolkens rättigheter samt deras tillämpningspraxis. De länder som ska tas med i jämförelsen mellan länder är förutom de nordiska länderna åtminstone Kanada och Nya Zeeland samt utvalda länder som har ratificerat ILO:s konvention nr 169. Jämförelsen ska också inbegripa relevant material som gäller Finland, såsom de rekommendationer om samernas ställning som har getts av internationella övervakningsorgan för konventioner samt HFD:s praxis i fråga om sametingslagen. Utifrån jämförelsen tas det fram konkreta sammanfattningar av erfarenheterna och alternativen när det gäller ställningen som urfolk, jordrätt och definitioner.

Undersökningen kräver god kännedom om internationell rätt och människorättsnormer samt metodiska färdigheter att utföra en rättsjämförande undersökning. I forskningsgruppen bör det även finnas sakkunskap från andra vetenskapsområden (närmast samhällsvetenskaperna).

Eventuella kopplingar till statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Undersökningen är kopplad till den inledda ratificeringen av det internationella avtalet och den planerade lagberedningen. Det finns inga uppgifter om någon motsvarande undersökning.

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Inom ramen för undersökningen ska man skaffa fram och jämföra internationella uppgifter samt ta fram verksamhetsalternativ som underlag för beslutsfattandet.